

З В І Т

ДИРЕКЦІЇ Ц. К. ГІМНАЗІЇ

з руским викладовим язиком

- - - в КОЛОМІЇ - - -

за шкільний рік

1912/1913.

З М І С Т:

1. Наукова часть — Історія рускої стенографії.
Написав о. Филип Лабеньский.
2. Урядова часть — Директора.

Накладом наукового фонду.

В Коломиї 1913.

З друкарні А. І. Мізевича під зарядом Ф. Долинського в Коломиї.

ms. inv. Spr. 307

Історія рускої стенографії.

ВСТУП.

Стенографію повинен присвоїти собі кожний образований чоловік.
фр. Кс. Габельсбергер.

Невичерпаним жерелом, оживляючою силою, альфою і омегою безнастанного походу людства до свого остаточного відродження — є людська думка. Услівем її розвитку і діяльності є не тільки само її повстанє, але ще більше її відповідна зовнішня форма, якаб провадила до взаїмного пізнання ся думок. В найдавніших часах найважнішим середником до взаїмного передаваня собі думок між людьми була слабо розвинена людська мова. Однак вже в передхристиянських часах сама мова показалаь недостаточною. Люди почали шукати за таким середником, якийби розвиток людської думки не тільки піддержував та поглиблював, але й щоби передав її будучим поколінням. Винайдено письмо: спершу образове, відтак складове, а в кінці звукове. Та думці людській було сего за мало. Она не могла здатись на ласку і неласку що правда гарного а навіть досконалого нинішнього письма звукового. Хто на хвилинку застановить ся, той побачить велику суперечність, яка заходить між бистротою людської думки, а звичайним письмом. Кілько-то правд загинуло в непамяти віків лишень тому, що їх не можна було як слід списати? Хто нотрафить оцінити ті страти для загального розвитку людства, що вийшли лишень з того, що наші предки не уміли списати вірно своєї первісної історії?

Вже деякі старинні народи відчували потребу швидшого письма чим звичайне. Практичні Римляни передували всім. Людський геній не спочав, доки не винайшов такого письма, при помочи якого можна схопити людську мову в тій хвили, коли она вийшла з уст. Се письмо загально називають нині стенографічним. Ще багато праці потрібно до усовершеня сего письма. Однак, судячи по стані нинішньої науки стенографічної, можна сьміло сказати, що недалекі часи, коли стенографічне письмо стане ся совершенною формою людської думки та мови. Тоді стенографія буде мусіла стати ся власностию кожного образованого чоловіка.

Що таке стенографія, яка єї історія у поодиноких народів — над тими питаннями задержуватись не буду. Се виходилоби поза рами моєї розвідки. Цікавих відсилаю до багатой вже нині літератури стенографічної¹⁾. В отсій розвідці хочу коротко представити історію рускої стенографії. У все-сьвітній літературі стенографічній не знайшла наша стенографія відповідного місця. Правда, она була досить скупа, але всеж таки була. (Фавльман цитує підручник рускої стенографії В. Яворского між російскою літературою стеногр. *Geschichte der Stenogr.* Wien 1894. стор. 151).

¹⁾ Научно обробленої історії стенографії, якаб відповідала модерним вимогам, доси ще нема. Єї що йно приготовляє Йонен (Cf. *Geschichte der Stenographie von Dr. Arthur Mentz. Leipzig 1910. Sammlung Göschen.* стор. 2). Я користував ся виданнями: 1) К. Faulmann, *Historische Grammatik der Stenographie.* Wien 1887. 2) К. Faulmann *Geschichte und Litteratur der Stenographie.* Wien 1894. 3) Dr. Ar. Mentz: *Geschichte der Stenographie.* Leipz. 1910.

I.

Недостача стенографії в перших добах розвитку нашого письма: домоногольській, литовско-руській і польській. Її причини. Економія часу і місця у наших писців.

Письмо йде в парі з мовою. Розвиваєсь мова, розвиваєсь і письмо. Мову розвиває найбільше самостійне жите державне. Нам не судилось довго тішитись тим житем. Оно згасло скоро а через те задержав ся на довгі віки і розвиток мови і письма. Коли-б не Татарва, не лихоліте, булаб у нас скорше і стенографія. Аджеж на сходї, звідки до нас прийшла культура, стенографія була широко розповсюднена¹⁾.

Вистарчить кинути оком на історію нашого звичайного письма, а пересвідчимо ся, що оно мимо тяжких обставин розвивалось дуже гарно²⁾.

Відома річ, що вже в першій добі нашої історії мали князі своїх „писців“, які служили їм до списуваня грамот. Були й иньші писці, які занимали ся переписуванем книг, духовного змісту³⁾. Про парламентарне жите в старій Руси мало маємо вісток. Князь думав думу з боярами; чи однак ті наради списували ся, про се ми не знаєм нічо⁴⁾.

В литовско-руській добі руский язик і письмо держали ся твердо через XV. і XVI. вік аж до люблинської унії. Статути литовські (в їх числі і послідний, печатаний в Вильні 1588) приписували уживати в офіціальних документах тільки руских „литер“. Но в кінци XVI. стол. по люблинській унії

¹⁾ Оріген був знаменитим стенографом. Бесїди і церковні проповіди Григорія Назиянзеньского, Кирила Єрусалимского, Івана Золотоустого були писані первісно степографією. Залюбки віддавались її передовсім дякони. (F. Jackowski: Nauka st. polsk. Lwów 1868 ч. I. стор. 21).

²⁾ Богату до сего предмету бібліографію подає А. Соболевский: Славянорусская палеографія Изд. второе СПб. 1908 стор. 114—118.

³⁾ Ibidem стор. 38.

⁴⁾ Бѣ Володиміръ — пише літописець — любя дружину и съ ними думая о строѣ земленемъ и о ратехъ...

допускалось в офіційних документах уживане і польського письма і язика. При кінці XVII. ст. (1697 р.) стало ся се обов'язуючим, значить: наказано в офіційних документах уживати рускої мови і письма.

В Галичині лише з початку по прилученю до Польщі від половини XIV. до пол. XV. стол. (1340—1450) вільно було в грамотах уживати руского письма. Потім, коли вийшло соймове розпоряджене, щоби документи видавано лише в латинській та польській мові, Галичина мусіла до сего принорувитись. Латинський і польський язик набрали тоді такого значіння, що знане їх було конечне для образованого чоловіка. Вже в XV. ст. стрічаємо руских авторів, що друкують свої труди по латині. При кінці XVI. особливо в XVIII. ст. пише ся в нас багато польски.

З тими фактами треба числити ся при оцінці розвитку руского письма. Оно могло найсвобіднійше розвивати ся в литовско-русских землях. Ту з давними князівськими „писцями“ сталось те саме, що з „писцями“ в московськім князівстві. Они перемінились із простих писарів в діловодчиків т. є. секретарів. Писарі городські і судів земских, вибирані дворянством, були обов'язані заносити всякі судові розпорядження та документи до актових книг. Секретар великокняжої литовської канцелярії перестерігав, щоби всякі документи були точно затягані до т. з. Литовської метрики. А що всяке діловодство велось в рускій мові, тому секретарі мусіли бути добре обзнакомлені з руским письмом. Для точности, особливо на судових розправах, они уживали певно якихось скорочень. Вправді ми не маємо на се доказів. Однак, коли скороченя находять ся в грамотах та документах вже послідної редакції, то тим більше мусимо припустити, що їх уживано при першім списуваню.

Писарі городські та земські в Галичині уживали мало руского письма. Они мусіли бути більше обзнакомлені з польскою та латинською мовою. Руске письмо лишило ся тут у „книгописців“, в церкві та в брацтвах¹⁾.

Найбільше розвиває ся письмо в парламентарнім та

¹⁾ В брацких львівських книгах заховало ся руске письмо до половини XVIII. стол. (1740) Сф. Ркп. Национального Музея у Львові № 144. Реєстръ братства Благовѣщен. 1677—1750 л. 46.

вічевім житю. Польський сойм був дійсно не тільки школою публичного житя але й школою письма — тільки не руского. Володимир Ресслъ бувший учитель стенографії на львівськїм університетї доказує¹⁾, що там уживано латинської стенографії та скороченого польского письма, покликуючись на точність соймових діяриїв. Соймові секретарі були обовязані точно записувати всякі мови, резолюції та петиції соймиків, занесені сюда послами. Без скороченого письма булови се для них неможливою річию.

Чиж наших послів там не було? Від 1569 р. почали наші землі висилати послів на сойм. Люблинський сойм з того року установив число послів з усіх земель польської держави. Зі 152 послів $\frac{1}{2}$ часть припадала на рускі землі²⁾. Руска шляхта, особливо київска, домагалась, як на се вказує петиция київского соймика з 1571. р., щоби всякі соймові листи універсали, конституції та всякі иньші документи були, редаговані для руских земель по руски. (М. Грушевский: Культурно-национальний рух на Україні. Львів — Київ 1912. стор. 43). Однак сойм не все виконував те, що було в соймикових інструкциях проєктоване та поручене. Нераз задля браку часу відкладано їх на пізнійше а відтак їх і не рухано.

Так стало ся і з послідною петицією. Сойм рішив, що всякі грамоти мають видаватись лише в латинській та польській мові. Рускі послы виголошували свої бесїди по польски, тому й руске письмо було в соймі не потрібне³⁾.

А всеж таки наше письмо розвивалось і усовершувалось. Наші „писці“ в старій Русі звертали більше уваги на економію місця чім на економію часу. Писці по монастирях та секретарі по канцеляриях литовских князїв писали четко, гарно, а навіть часом в висшій степені артистично. На таке

¹⁾ Vlad. Ressler, Geschichte der polnischen Stenogr. Jahresbericht des II. k. k. Staatsgymn. Lemberg 1908 стор. 48—49.

²⁾ Воєводство мазовецке висилало 20 послів, виленьске 10, руске 8, троцке 8, галицке 6, краківске 6, познаньске 6, сандомирске 6, каліске 6, київске 6, волинське 6, подляске 6, миньске 6, інфлянцке 6, сєрадзке 6, ленчицке 4, белзке 4, смоленське 4, брестолитовске 4, нововроцлавске 4, куявске 4, витебске 4, плоцке, полоцке, люблинське, мстиславске, брацлавске, і жмудске по 2, чернигівске (від Володислава IV) 4. Cf. Księga rzeczy polskich Lwów 1896 стор. 393—4.

³⁾ Так думає проф. Грушевський. Cf. Їго письмо до автора сеї розвідки (находиться у автора).

письмо треба було більше часу. Особенно духовні писці, монахи, звертали більше увагу на артизм та на точність тому, що они переписували книги за свої гріхи та через гарне і точне письмо сподівалися скорше їх прощення. Сьвіцкі писці старалися о гарне письмо тому, бо се було для них постійним промислом. Їх називано у полудневих Словян доброписцями, у нас борзописцями (грецкі тахиграфи).

Сі професіональні писці мусіли прикладати вагу до внішньої форми, щоби припадком не стратити зарібку. Коли до того додамо, що писці писали великим почерком (уставом, полууставом,) тоді зрозуміємо, що про скорє письмо й думати не могли. Для скорійшого переписання якої книги нанимано часто кількох писців.

Що наші писці держались економії місця, зрозуміємо се ще більше, коли подумаємо, як дорогий був у нас в середних віках матерьял до писання. Заощаджувано собі місця то титлами, то вязами т. є. вязанєм двох або трьох букв в одну то знов пропусканєм знаків інтерпункції¹⁾.

Недогідний до скорого письма устав та полуустав, особенно до писання документів заміняв ся дуже скоро бо вже від XV. стол. на скоропись, яка відтак в XVI. стол. перенесла ся і до книг. Число титл — скорочень стало значнійшим чим перше. Через скоропись зискувано вже не тільки на місци але й на часі²⁾.

II.

Стенографія в східній Европі. — Потреба рускої стенографії в Галичині. — Олевінський і его школа. — Центральне Товариство. — Руска секція. — Руска трійця стенографів. „Стенограф“. — Учебник Яворского. — Запад рускої стенографії в 80-тих роках. — Польнський і его школа. Віднова „Центрального товариства“. Стенограф польско-руський.

Властива стенографія появила ся у нас, подібно як і у других Славян нашої монархії доперва в XIX. стол. Она

¹⁾ Карській: Изъ лекцій по славяно-кирилловской палеографіи Варшава 1897. стор. 25—26 і 109—15.

²⁾ А. И. Соболевскій: Славяно-русская палеография СПб. 1908 стор. 58—61.

прийшла сюда із Західної Європи, де по довгім занепаді латинської стенографії послідовало її відроджене вже в XVI. стол. Там витворились дві системи: старша англійська і молодша німецька. Обі системи завоювали нині цілий світ. Котра з них побідить, покаже будучність. Східна Європа почала в початках XIX. стол. приновлювати до своїх мов англійську систему з французких підручників. Сеж був тоді час французкої переваги в Європі. Особенно в Росії переважала французка культура. Та коли в половині XIX. стол. виступив в Німеччині Франц Ксаверий Габельсбергер зі своєю совершеннішою системою, французкий вплив уступив перед німецьким. Нині всі Славяни стенографують переважно системою Габельсбергера.

Ширше приновлене стенографії в ріжних державах східної Європи майже всюди вяже ся з повстанем парламентаризму. В Австрії почато запізнаватись зі стенографією Габельсбергера в 40-вих роках минушого столітя. Поодинокі народи австрійські стали приновлювати її до своїх мов доперва в 60-тих роках, коли австрійське правительство надало поодиноким краям автономію та дозволило їм скликувати сойми¹⁾.

Скликаний на основі цісарского патенту з д. 26. лютого 1861. сойм для Галичини²⁾ викликав потребу стенографії польської та рускої. До сего сойму ввійшло на основі §. 3. виборчої ординації 150 послів³⁾ (3 архиєпископів у Львові, 2 єпископів в Перемишли, єпископ тарнівський, гр. к. суфраган львівський зглядно *in spe* єпископ станиславівський, 2 ректорів університетів у Львові і Кракові, 44 послів з великої посілости земельної, 23 послів з міст і торговельних та промислових палат і 74 посл. з сільської курії). З того майже $\frac{1}{3}$ припадала на руских послів. Обі краєві мови були признані рівноправними. В судах ще 1860 р. допущено уживане рускої мови. Відповідне розпоряджене наказувало списувати протоколи, переслухувати свідків та знатоків, провадити розправи та видавати засуди в рідній мові сторін⁴⁾. На львів-

1) Dr. A. Mentz: *Geschichte der Stenographie* Leipz. 1910 ст. 105—8.

2) Balzer: *Historia ustroju Austrii*. Lwów 1899 стор. 508.

3) *Sprawozdanie sejmowe z r. 1865* 6. Lwów 1866. стор. 1.

4) Balzer: *Historia ustr. Aust.* Lw. 1899 ст. 576—7.

скім університеті запроваджено 1862 р. на правничім виділі дві катедри з викладовою мовою рускою¹⁾, а в році 1871. запроваджено обі краєві мови як викладові²⁾. Крім того 1867 р. запроваджено в низшій академічній гімназії викладову мову руску³⁾.

Ті всі обставини викликали живу потребу рускої стенографії. Найбільше давав ся відчувати єї брак у що йно скликаним соймі. Надармо пошукувано за стенографами рускої та польської мови — не тільки що їх не було, але й ті, що за ними шукали, не мали докладного поняття, що таке стенографія і чим повинен бути соймовий стенограф. Утворено бюро соймових quasi стенографів, на яких чолі станув начальний редактор правительственной газети (*Gazeta Lwowska*), Адольф Рудинський. Однак задля недостачі вправних стенографів за дорогі гроші сойм мусів вдоволяти ся спершу лише обширнішими звітами.

Коли сю справу раз порушено, тоді почато всюди багато говорити про стенографію та стенографів. Кождий старав ся пізнати сю хосенну штуку та ніхто не міг найти способу винайденя рускої та польської стенографії. Скористали з того сильного розбудження ся у нас потреби стенографії два бувші офіцери австрійської армії Любин Олевінський та Йосиф Поліньський. Обзнакомлені з німецькою стенографією по системі Габельсбергера, постановили виступити як автори польської та рускої стенографії, думаючи в той спосіб дістати ся до сойму.

Про їх діяльність як польських стенографів говорять нам розвідки: старша дуже неприхильна Феліціяна Яцковського⁴⁾ та новійші Ст. Гомме'а⁵⁾ і Володимира Рессля⁶⁾. Про їх діяльність і значіне для рускої стенографії маємо доси лишень короткі згадки у Яцковського та Рессля. А всеж їм належить ся більше місце в історії нашої стенографії.

1) Ibidem стор. 575.

2) Ibidem стор. 578.

3) Ibidem I. c.

4) Felicyan Jackowski: *Nauka Stenografii polskiej* Lwów 1868 ч. I. стор. 87—116.

5) St. Homme: *Polnische Stenographie. Korrespondenzblatt des königl. sächsischen Landesamts zu Dresden* 1907. стор. 346—51.

6) Vladimir Ressler: *Geschichte der polnisch. Stenographie. Jahresbes.* des II. k. k. Gymnas. Lemberg 1908. стор. 57—67.

Треба було сотворити систему рускої стенографії. Ім здавалось, що справа піде легко. Они були пересьвідчені, що основнійше знанс польської мови вистарчить до уложеня стенографічної системи для обох красвих мов¹⁾. Перший з них, Любін Олевінський сягав думкою ще дальше. Він думав спершу, подібно як Чех І. Й. Гегер²⁾, про сотворенє для цілої славянської сімї одної стенографічної системи. Взором, неначе осередком всіх славянських мов мала буги польська³⁾.

Та доперва основні студії над стенографією Габельсбергера, передовсім над єї повстанєм⁴⁾ і історія чеської стенографічної системи „Těsnopis česky“ переконали їх, що сотворенє научної системи стенографічної для якоїсь мови вимагає основного знаня тої мови, а передовсім єї морфольогії. Правда, се первісне становище перших польських стенографів супроти рускої стенографії не могло користо вплинути на систематичний єї розвій. Однак каменем на них кинути не можемо: се були перші наші учителї стенографії.

Займемо ся Любином Олевінським та єго школою.

Вже по першій соймовій сесії (1861), коли показала ся пекуча потреба стенографії, забрав ся Олевінський до образованя вправних стенографів. При помочи Краєвого Виділа одержав він лекторат стенографії на львівськїм університетї та оголосив 1863 р. перший раз курс рускої стенографії побіч польської. На виклади єго записалось много Русинів. Щоби виобразувати їх на практичних стенографів, відбував з ними кромі звичайних лекцій і практичні вправи⁵⁾ та вислав їх списувати популярні відчити Вінкентого Поля, на ради в сали ратушевій та „Галицко-рускої Матиці“⁶⁾. Дня 31. мая 1864 основав товариство стенографів польських і рус-

1) Lubin Olewiński : Den Stenographierenden Slaven. Ein Grundziss der poln. u. ruthenischen Stenogr. Lemberg 1865. Вступне слово. „Pro memoria“.

2) Faulmann : Gesch. u. Litteratur der Stenographie Wien 1894. стор. 148.

3) Lubin Olewiński : О. с. І. с.

4) Габельсбергер здавав ся вперед до друкарень та випитував ся, котрі звуки найчастійше в друку повторяють ся. Відтак обчислив на основі словарів, котрі звуки найчастійше лучать ся з собою в співзвуківі громади. Bibl. stenogr. Lwów 1869. № 1 стор. 3.

5) Czytanka stenogr. pols. i ruskiej Lwów 1864 № 2.

6) Ibidem № 5. стор. 24.

ких¹⁾). До него приступили з малими виїмками всі стенографуючі Русини²⁾: Яків Головацький, годішний ректор університету, Лукиян Безкостий, Володимир Боровець, Іван Геринович, Володимир Глиньський, Николай Гороцький, Модест Гумецький, Роман Яминський, І. Каратницький, Лука Кушній, Іван Латоровський, Айгал Лукасевич, Кирило Менціньський, Лев Михалевич, Іван Песцюровський, Гит Ревакович, Іван Сероїчковський та Лев Шехович. До виділу вибрано з Русинів Івана Гериновича а до дирекції і до редакційного комітету Володимира Глиньського. Рівночасно почав видавати стенографічну часопись „Czytanka stenografii polskiej i ruskiej“, поділену на два діли: польський і руский. Визначне місце при єї редакції заняв Володимир Глиньський³⁾. В кінци єго (Олевінського) і Адольфа Рудинського заходами отворено 1865 р. на львівськїм університетї екзамінаційну комісію для кандидатів стенографії німецької, польської і рускої⁴⁾.

Плоди сеї праці показались незадовго. Прийшла соймова каденція 1863 р. Краєвий Виділ розписав конкурс на стенографів польських і руских. До попису в соїмі приступило 8 стенографів школи Олевінського і 5 членів з товариства Полїньського. („Pierwsze galicyjskie towarzystwo stenografów“ основане 10/4 1864. р.) Стенографовано і рускі бесїди священників Лозинського⁵⁾ і Гинилевича⁶⁾. Школа Олевінського показалаь слабшою, Полїньського сильнійшою. Краєвий Виділ не міг перехилити ся нї на сю нї на ту сторону. Полїньський предкладав тяжкі услїва. Справа тягнулась аж до 1866 р. Виділ не хотїв зривати з Олевінським: за ним і ректор університету і всі Русини. Тому вислав єго на власний кошт на дальші стенографічні студії до Відня⁷⁾. Коли під koniecь 1865 р. скликано соїм, ученики Олевінського приступили знов до попису. На перших 18 посїдженнях узнав Краєвий Виділ стенографію Олевінського за практичну. Оле-

1) Biblioteka stenograficzna Lwów 1864 № 3. стор. 37.

2) Вал. Яворскій: Учебникъ рускои стенографіи Львів 1871 ч. II. стор. 47.

3) Czytanka stenogr. pols. i ruskiej Lwów 1864 № 2.

4) Czytanka st. p. i r. Lw. 1866 № 1. стор. 2.

5) Czytanka stenogr. pol. i ruskiej 1864 № 6. стор. 28.

6) Ibidem № 9. стор. 40.

7) F. Jackowski: Nauka stenogr. pol. Lw. 1868 cz. I. стор. 106.

віньський писав тоді в своїм органі: „System mój co do stenografii polskiej i ruskiej otrzymał chrzest na sejmie“¹⁾). Тоді доперва (в січні 1866.) поручено єму основати в соймі стенографічне бюро, полишаючи єму довільний добір стенографів²⁾. Бюро складало ся з 8 Поляків і одного Русина, Володимира Глиньського³⁾). Майже всі Поляки стенографували й рускі бесіди: Глиньського прибрано до помочи⁴⁾).

Стенографували одні по системі Поліньського, другі по системі Олевінського. Ізза ремунацій, яких розділ належав до Олевінського, повстали непорозуміння в бюрі. Поліньський, що числив ся до перворядних стенографів, стояв на п'ятих місцях⁵⁾. Звідси повстала боротьба, яка відтак перенесла ся на оба товариства. Велась завзята полеміка і пером⁶⁾). Оба товариства то годились та зливали ся в одно, то знов розпадались. В кінці 1868. р. (3. мая) на місце обох товариств повстало одно „Centralne towarzystwo stenografów we Lwowie“, до якого приступили всі визначні рускі стенографи. До сего товариства не приступив Феліціян Яцковський зі своїми адгерентами, основуючи „Towarzystwo stenografów polsko-ruskich“ без членів Русинів⁷⁾).

1) Czytanka stenogr. pol. i rusk. 1866. № 1. стор. 2.

2) Bibl. stenograficzna 1866 стор. 8.

3) Czytanka stenogr. pol. i rusk. 1866 maj стор. 22.

4) Biblioteka stenogr. 1866 № 1. стор. 8.

5) Czytanka stenografii polsk. i ruskiej 1866 Nr. V. стор. 22. Шеф бюро, як показує ремунаційна табелька, діставав на оплаченє стенографів за кожде посідженє 200 кор. Стенографувало звичайно 10, бувало 12 а навіть і 13. В міру здібности і занятя кожний з них діставав відповідну до того ремунацію. Шеф одержував найбільше, бо 24 кор., прочі по 20, 18, 16, 12 та 10 кор. До руских бесід був спеціально призначений Володимир Глиньський. Єго ремунація за одно посідженє не перевишала 10 кор. Стенографи йшли в отсім порядку: Лозіньський, Беньковський, Міллер, Люкас, Поліньський, Яцковський, Ольшевський, Рогозінський, Романський, Цегетґрубер, Бачакевич, Мендоха, Волод. Глиньський, Генрих Ревакович, Кучинський і Сабатовський. Всіх соймових посіджень в 1865/6 було 80. Сума видана Краєвим Виділом на стеногр. бюро виносила за цілий час соймової сесії 16.000 кор. В ній містились вже видатки на свічки, прибори до писаня, папір і т. д. (Czytanka sten. pol. i rus. 1866. Nr. 5. стор. 21—24).

6) Olewiński: Memoriał w sprawie „Towarzystwa stenografów pol. i ruskich... Lwów 1866; Poliński: Rozbiór krytyczny nauki stenogr. polskiej Olewińskiego Lwów 1867.

7) В. Яворській: Учебникъ рускои стенографіи Львѡвъ 1871. ч. II. Стенограф. таблиці стор. 47.

Поліньський закидав Олевінському недостатку граматичного образования в польській а передовсім у рускій мові¹⁾ та брак спосібностей на фахового стенографа. Не міг стерпіти, щоби „нефаховий“ стенограф був і учителем стенографії і шефом соймового бюра стенографічного. За підставу до виступу проти цілої школи Олевінського взяв він брошуру чеських стенографів, де остро скритиковано его систему, спільну для всіх славянських мов²⁾. В кінци добив ся свого: 1868 р. дістав ся до екзаминаційної комісії для учителів стенографії³⁾ а 1872 р. став остаточно шефом стенографічного бюра в соймі⁴⁾. Ся пристрасна полеміка була зовсім злишна, тим більше, що обі стенографії і руска і польська були що йно *in statu nascendi*. Она обнизила лишень вартість і значіне стенографічної науки в краю. Олевінський не претендував на одинокого найліпшого стенографа — теоретика польского та руского. Єще в 1866 р. писав він в своїм органі, що его поревід стенографії Габельсбергера „*jest na drodze do zlania się z przekładem Polińskiego... potrzebuje polepszeń*“⁵⁾.

Що до рускої стенографії мусимо признати, що він заходив ся коло неї пильно. Вже в 1865 р. задумав він при помочи своїх учеників Глиньского і Гериновича видати осібний підручник рускої стенографії⁶⁾. Появила ся єї прібка в 2 числах „Читанки“⁷⁾ Однак з причини незнання мови скінчилось на тім, що Олевінський в 3 своїх підручниках до польської стенографії з рр. 1864⁸⁾, 1865⁹⁾ і 1868¹⁰⁾ заступив руску стенографію лише короткими примітками. Він держав ся стисло Габельсбергерівського первовзору. Мало узглядняв прикмети польської а ще меньше рускої мови, якої не знав. Не буду запускати ся в подробиці. Се буде належати колись до історич-

1) Bibl. stenogr. 1867. стор. 39.

2) Die polnisch-ruthenische Stenographie an sich und als Grundlage eines allgemein slavischen Schriftsystems. Prag 1866.

3) Biblioteka stenograficzna 1869 стор. 14.

4) Vladimir Ressler: Geschichte der polnischen Stenogr. Jahresbericht des II. Gymnas. Lemberg 1908 стор. 62.

5) Czytanka stenogr. pol. i ruskiej Lwów 1866 Nr. 1 стор. 4.

6) Czytanka sten. p. i r. Lwów 1865. Nr. VIII. стор. 48.

7) Czytanka stenografii pol. i rus. Lwów 1865 стор. 71 і 119—120.

8) Olewiński: Nauka stenogr. polskiej Wiedeń 1864.

9) Olewiński: Den Stenographierenden Slaven Wien 1865.

10) Olewiński: Nauka stenogr. pol. Lwów 1868.

ної граматики нашої стенографії. Скажу тільки, що Олевінський бачив дуже малу різницю між польською та рускою мовою та на тім опер він і свою систему польсько-руської стенографії. Н. пр. в брошурі „Den stenographierenden Slaven“ зазначив він всего на 14 місцях характерні прикмети рускої мови, відмінні від польської та подав спосіб їх писання¹⁾. Хто знав єго польську стенографію і руску мову, той міг — по єго думці, — стенографувати і рускі бесіди. Виходило таке, що слова, польські та рускі, вправді подібні до себе, відповідаючи собі змістом, однак з ріжними корінними самозвуками треба було означувати знаком, який находився лише в польськім слові а дуже рідко в рускім. Таке просте підставляване польських стенографічних знаків під рускі незвичайно утруднювало стенографоване бесід а відтак відчитуване стенограм.

Олевінський уступив перед Поліньським. Вправді приступив до „Центрального товариства“, однак перестав брати участь в стенографічнім руху. Єго система удержувалась довго між єго учениками особливо між Русинами. На ній оперла ся відтак самостійна руска система стенографічна.

З хвилею основаня „Центрального товариства“ починаєь нова фаза в історії галицької стенографії. В польській починає приходити до значіня система Поліньського, руска ступає на самостійний шлях. Поліньський держав ся спершу також стисло німецької системи. Єго уважали тоді за лїпшого

¹⁾ Самозвук у, що відповідає польському а або є означаєсь в рускій стеногр. як польські е, а (стор. 1); самозвуки: і, ъ, ѓ, означують ся як польске і, самозвуки и, ы, як польске „у“ (стор. 2); „ю“ як польс. „ja“ (стор. 2); „я“ і „ай“ як польске „je“ (ibid); перечене „не“ як польс. „nie“; окінчення: „ѓвъ“ як пол. „bów“; „сть“ як пол. „ść“ (стор. 5); „щ“ як „sc“ (стор. 16); „дѣ“ і „де“ як пол. „dzi“, „dzie“ н. пр. wiedzie == веде, ludzie — люде, widzieć — видѣти, wydział == видѣль, dzieło == дѣло, dziady == дѣды, widzę == виджу і т. д. (стор. 18 і 19); приставка „із“ як пол. „zez.“; „пре“, „при“, „передъ“ і „пѓдъ“ як польс. „prze“, „przy“, „przed“ і „pod“ (стор. 20 і 22). Постіпні скороченя (значки) зазначені кількома примірами на шістьох сторонах. „Хто не будь“ скорочуєсь як поль. „ktokolwiek-bądź“; „черезъ“ в скороченю як польс. „przez“, „взглядомъ“ == względem, противъ == przeciw, поперець == poprzek, прецьнь == przecież однакожь == jednakże, вправдѣ == wprawdzie, затѣмъ == zatem, где == gdzie, доперва == dopiero, всегда == zawsze, тогди == tedy, туди == tędy, вчера == wczoraj, рѣдше == rzadziej, буду == będę, бувъємъ == byłem, хочу == chcę могъымъ == mógłbym, і т. д. (стор. 23, 25, 26, 28, 29 і 30).

єї знатока¹⁾). Та чим глибоше єї студював, тим більше віддаляв ся в практиці від неї та прихилив ся до чеської системи²⁾ (*Těsnořis česky*). Приходив до пересвідчення, що кожда мова повинна мати свою систему. В той спосіб вказував він дорогу й Русинам.

Вже в першій своїй товаристві отворив він осібну руску секцію стенографічну під начальством Альбина Долиньського³⁾). В „Центральнім товаристві“ радили спершу над тим, чи би не утворити одної комісії для випрацьовання одноцільної стенографії польської та рускої. Мали запросити до участи в ній знатоків краєвих мов, дра Антона Малецького та дра Омеляна Огоновського. Полїньский спротивив ся сему, покликуючись на працю Габельсбергера⁴⁾). Тоді „Центральне товариство“ подїлилось на три секції: руску, польську і німецьку, цілком самостійні що до ситем.

Щоби мочи свою ціль досягнути належито, як сего домагав ся §. 1. статута товариства т. є. щоби мочи як слід причинити ся до поширення і поглиблення польської, рускої та німецької стенографії, та виобразувати вправних стенографів, подїлило ся „Центральне товариство“ на три відповідні секції. Кожда секція мала дбати про розвій своєї стенографії. Кождїй з них полишено свобідну руку що до способу переведеня своєї ціли, що до вибору середників і що до научного трактованя стенографії. Кожда секція могла окремо уряджувати відчити про стенографію взагалї, стенографічні виклади і спільні вправи в стенографованю і відчитуваню стенограм; мала старати ся про удержанє єдности в уживаню стенографічної системи, про видаванє стенографічної часописи і про основанє бібліотеки⁵⁾). Квестию систем поставлено ясно. Між польськими членами товариства були сторонники Полїньського й Олевїньського. При 1870 р. рішено придержувати ся на будуче системи Полїньського⁶⁾). Русини не мали до тепер своєї самостійної системи. Старші держа-

1) Яворскій : Учебникъ рускои стенографіи Львѡвъ 1871 ч. II. стор. 47.

2) Faulmann : Geschichte u. Litteratur der Stenogr. Wien 1894. стор. 149.

3) Biblioteka stenograficzna 1864 № 2. стор. 24. Альбин Долиньский був відтак проф. в Тернополи.

4) Bibl. stenograficzna 1869 № 1. стор. 3.

5) Stenograf, organ Central. Towarz. Lwów 1869 № VI. стор. 41—2.

6) Bibl. stenograf. Lwow 1871 № 1. стор. 8.

ли ся Олевінського, між молодшими від 1868 р. були такі, що знали одну і другу систему польську. На рускій секції спочивала тепер важна задача: випрацьованє самостійної системи.

Почав ся живий рух стенографічний не тільки між Поляками але й між Русинами. Між почетними членами рускої секції товариства видніли приятелі і протектори стенографії: Яків Головацкий, дри теології Йосиф Делькевич і Франц Костек. В склад секції ввійшло 19 діяльних членів: Олександр Батіг, Омелян Білинський, Теодор Дорик, Роман Крижановский, Сильвестер Лепкий, Микола Січинський, Олександр Танчаковский, Микола Темницький, Михайло Цар і Евстахій Цурковский, студенти теології.— Спіридон Алексевиц, Віктор Граб, Кропильницький і Харкавий, студенти прав, Лев Галицкий, др. філософії, Гамерский, проф. академічної гімназії, Ганкевич, студент техніки, Валерий Яворский і Рудольф Юнович гімназьяльні учителі ві Львові. Із замісцевих вписали ся і навязали переписку з секцією: Олександр Барвіньский, тоді гімназ. учитель в Бережанах, Стефан Дубравский, заступник учителя в Стрию і Володимир Глинський, судия в Стрию. Крім того вписало ся до товариства багато учеників на науку¹⁾. До спосібніших практичних стенографів, які як іспитовані учителі стенографії учили єї по гімназиях, зачисляли ся: Волод. Глинський²⁾, Олександр Барвіньский³⁾, Стефан Дубравский⁴⁾ і молодші: Віктор Граб, Валерий Яворский, Рудольф Юнович і Лев Галицкий.

На долю трех послідних випало стати основателями рускої

¹⁾ Додатокъ до ч. I. Стенографа Львів 1870 стор. 1—3.

²⁾ Зложив іспит зі стенографії 1867 р. (31. липня). Був соймовим стенографом від ²³/₁₁ 1865 до ³⁰/₄ 1866 р. Відтак учив стенографії в гімназії в Тернополі 1867—1871 р. Нині емеритований старший судовий радник в Коломиї.

³⁾ Вже як студент філософії (1865—1868) з порученя Олевінського стенографував промови в ратушевій сали у Львові враз з товаришами. В січні 1870 р. зложив іспит зі стеногр. Відтак учив стенографії рускої і польської в бережанській гімназії 1870-71 р. і в тернопільській 1871—1872 р.

⁴⁾ Учив стеногр. рускої і польської в стрийській гімназії при кіпци 60-тих і в 70-тих роках минушого столїтя. (Biblioteka stenograf. 1871 № 2. стор. 16). В 90-тих роках був куратором стрийської Каси Ошадности (Stenogr. polsko-ruski 1892 стор. 4).

стенографії. Се руска трійця стенографів. Вже як гімназіяльні ученики познайомилися вони з німецькою стенографією (в половині 60-тих рр.) Замітнішим між німецькими стенографами в Галичині і Буковині був тоді Франц Кс. Новотний, гімназіяльний учитель в Сучаві. Єго заходами повстав 1864 р. кружок стенографів між сучавськими учениками. Звідси вийшли Рудольф Юнович і Лев Галицкий¹⁾. По укінченню гімназіяльних студій поступили оба на богословський виділ у Львові, де зійшлися з Валерієм Яворським. Всі три стали зараз учениками Олевінського. По зложенню стенографічних іспитів вступили до „Центрального товариства“. Вже при іспиті звернув Поліньський більшу увагу на молодих стенографів²⁾. Яворського вибрано бібліотекарем товариства³⁾, а Юновича головою рускої секції⁴⁾ та редактором органу секції „Стенограф“ (1869 р.) Приготовлене ся до докторату з природничих наук заняло Юновичеві багато часу, тому зараз по році місце голови в секції відступив він Яворському⁵⁾.

Як редактор „Стенограф“ розвинув Юнович широку діяльність на поли стенографічної науки. За приміром Поліньського почав в „Стенографі“ накликувати родимців до студій та наукового трактованя стенографії, вказуючи відразу отверго на недостачі польсько-рускої системи Олевінського⁶⁾. Ідучи слідами Поліньського, почав студії над поодинокими системами стенографічними і їх переводами та став поміщувати критичний їх розбір в „Стенографі“⁷⁾. Саме тоді вийшли були в Росії два переклади Габельсбергерівської системи на великоруску мову: Ольхина і барона Торнау⁸⁾. Юнович старався запізнати основно з сими переводами. Рівночасно старався познакомити з чеською стенографією. Крім того ширив знане стенографії в ширших кругах інтелігенції. Зало-

¹⁾ Stenograf 1869 стор. 7.

²⁾ Питаня і вислід іспиту Яворського помістив Поліньський в органі польської секції. Cf. Biblioteka stenogr. Lwów 1869 Nro 2 стор. 14—15.

³⁾ Stenograf 1869 стор. 16.

⁴⁾ Ibidem стор. 8.

⁵⁾ Додатокъ до ч. I. Стенографа Львів 1870 стор. 3.

⁶⁾ Stenograf Lwów 1869 Nro 1. стор. 6—7; Поліньський робив се в „Бібліотеці стеногр.“ (Cf. Bibl. sten: 1869 стор. 21).

⁷⁾ Ibidem Nro 2 et sq.

⁸⁾ Ольхинъ: Руководство къ русской стенографіи по началамъ Габельсбергера. СПб. 1866 і 1871; Торнау: Чтеніе о стенографіи СПб. 1867.

жив кружок стенографів у львівській духовній семинарії¹⁾. В січні 1869 р. покликано єго на учителя стенографії рускої, німецької та польської до академічної гімназії²⁾. Плодом сеї всесторонньої праці оказала ся в кінци проба переводу системи Габельсбергера на руску мову, поміщуваного в „Стенографи“³⁾. Рівночасно в той самий спосіб працював над переводом німецької стенографії Валерій Яворский, який враз з Віктором Грабом практикував від 1868 р. як стенограф в соймі, а від 1870 р. як учитель стенографії при академічній гімназії ві Львові⁴⁾.

Вже при кінци 1869 р. (21. грудня) рішено на засіданню рускої секції вибрати комітет, який би заняв ся уложенєм рускої стенографії та рівночасно розділено працю між поодиноких членів. Головним референтом вибрано Віктора Граба, Олександр Танчаковский приняв на себе процентове обчисленє звуків та співзвуккових громад з Квітчиної „Марусі“⁵⁾, а прочі мали виступити зі своїми переводами стенографії Габельсбергера на загальних зборах секції⁶⁾. Рівночасно

1) Stenograf Lwów 1869 Nro 1 стор. 8.

2) Biblioteka stenograficzna 1869. Nro 2. стор. 15.

3) Stenograf. 1868 Nro 2 etsq.

4) Додатокъ до ч. I. Стеногрофа 1870 стор. 1 і 3.

5) Цікавий вислід. Із 10,000 звуків припадало на: а — 967, ай 24 я 225; е — 565, ей 12, є 79, ей 2; и — 77, ий 6; ѣ 475, ѣй 12; о — 940, ой 12; у — 415, уй 3, ю 100; й 120, йд 2, йшл. 1; дь 9, дьк 2, дьм 2; ль 8, зьк 1, зьл 2, зьм 2; лъ 33, льк 13, льш 2; нь 30, ньк 17, ньт 1, ньц 1; сь 54, ськ 1; ть 25, тьк 2; ць 12, цьк 2, цьн 1; б — 240, бк 1, бл 5, бн 4, бр 12, бс 1; в — 482, вб 3, вг 12, вд 3, вст 2, вдр 1, вж 16, вк 14, вл 1, вм 8, вн 13, вп 10, впр 1, вр 1, вс 19, всм 1, вц 4, втр 2, въ 10, вш 8, всь 6; г — 159, гд 1, гк 1, гл 10, гн 4, гр 12, гц 3, гч 1; д — 318, дв 7, дд 2, дж 1, дк 3, дн 9, др 12, дск 1, дц 3, дч 1, дзь 1. ж — 145, жд 1, жк 3, жм 1, жч 6; з — 173, зб 1, зв 6, зг 2, зд 4, зж 1, зл 2, зм 1, зн 16, зр 3, зх 1, зч 3, здв 1, зпр 1, зсв 1, зсг 1; к — 395, кв 1, кж 3, кл 6, кн 6, кр 8, кс 1; л — 341, лк 4; м — 347, мб 2, мд 1, мк 4, мл 7, мн 2, мр 2, мц 1, мш 1, мзь 2; н — 383, нд 1, нк 8, нн 1, нц 3, нч 1, нш 1, ншь 4; п — 272, пк 4, пл 11, пн 2, пр 53, пц 3; р — 368, рв 2, рг 1, рд 4, рдн 1, рж 1, рк 3, рл 2, рм 2, рн 6, рств 4, рт 5, рц 1, рх 2, рч 1, рш 4, рщ 1; с — 439, св 25, ск 27, скр 7, сл 27, см 7, сн 14, сп 14, спр 1, ст 55, стн 1, стр 3, сч 1, сть 5; т — 560, тв 5, тж 1, тн 1, тр 9, тс 12, тч 1; ц — 52, цм 1; х — 104, хв 1, хл 4, хн 5, хр 3, хт 1, хш 1; ч — 201, чб 4, чк 26, чн 5, чт 1, чч 3; ш — 107, шк 6, шкв 1, шл 7, шн 2; щ — 92. (Додатокъ до ч. I. Стеногрофа 1870 стор. 4).

6) Ibidem стор. 3.

рішено домагати ся від дирекції товариства розширеня „Стенографа“, щоби руска секция мала в нїм більше місця, чим до тепер: там поміщувано кромі руских польскі статі і німецкі кореспонденції. Головою товариства був тоді Гамерский, тому переговори з Полїньским скінчили ся користно для Русинів. Від 1870 р. почав виходити „Додатокъ“ до „Стенографа“, призначений виключно для рускої стенографії¹⁾. В нїм, зараз таки в марті, виступив Яворский зі своїм переводом німецкої стенографії Габельсбергера²⁾. При кінци того самоко року зібрав ся редакційний комітет³⁾, який порішив, по довшій дискусії, видати сей перевід друком. Наклад дав Михайло Качковский, радник суду в Самборі. Дохід з продажі призначено на премії для відзначаючих в стенографії учеників⁴⁾. В цьвітни 1871 р. вийшов з друку „Учебникъ руской стенографіи“, уложений В. Яворским при помочи учителів стенографії Р. Юновича і Льва Галицкого. Полїньский привитав дуже радо появу сеї книжки та обіцяв дати єї оцінку, однак не додержав слова мабуть з причини незнання рускої мови⁵⁾.

Сучасна російська критика приняла сей учебник прихильно⁶⁾. Коли би ми хотіли оцінювати єго зі становища нинішньої граматики, мусіли би видати неприхильну оцінку. Та годі пустиги ся на таку дорогу. Звісно, як тому, 45 літ назад виглядала літературна мова в Галичині. Сю мову уважали автори учебника за рідну⁷⁾ та приноровили до неї свою стенографічну систему. Що до самої системи можна сьміло сказати, що се був великий поступ в рускій стенографії. Правда, не обійшло ся без хиб: сю систему видала всего п'ятилітна практика єї авгорів, підчас коли По-

1) Stenograf. Lwów 1869 № 6 стор. 48.

2) Додатокъ до „Стенографа“ ч. III.—IV. Львів 1870.

3) До комітету належали: Валерий Яворский, Рудольф Янович, Лев Галицкий і Віктор Граб. Із замісцевих запрошено Олександра Барвіньського, Володимира Глиньського і Стеф. Дубравського. Cf. Учебникъ руской стеногр. Львів 1871 ч. II. стор. 48.

4) Ibidem l. c.

5) Biblioteka stenogr. Lwów 1871 № 4. стор. 32.

6) И. Устиновъ: Стенографическій Листокъ. Харків 1871. Cf. того самого: Руководство къ практическому изученію русской стенографіи. СПб. 1881. стор. 6.

7) Stenograf 1869 № 1. стор. 6.

лїньский працював 40 лїт над усовершенем своєї системи, всеж таки се був перший учебник рускої стенографії. Автори вибрали середню дорогу. Они оперли ся — як самі признають¹⁾ — на здобутках тодішної славянської стенографії, причім в основі держали ся первовзору Габельсбергера. Узгляднили переводи Олєвіньского, Ольхина, Торнауа, Полїньского та чеський „Тѣснопис“. Учебник поділений на 2 части: теоретичну і стенографічні таблиці²⁾. Перша часть складає ся з 4-ох відділів: 1. творенє слів (слово-образованє) 2. скорочуванє слів (словоскороченє) 3. скорочуванє речень (слово-усѣченє) 4. логічні скороченя (усѣченє положень). На кінци теорії додано „уваги для стенографа“ та коротку історію стенографії у Римлян та Греків, в Англії, Німеччині і у Славян. Щоби рускому стенографови улегшити стенографованє й польских бесїд, додано ще короткий начерк польської стенографії після віденьского „Elementarza“ (з 1870 р.). Необзнакомленим належито з польською стенографією радили підкладати під польські слова рускі стенографічні значки, хотяйби їх звуки до себе цілком не були подібні. Таке саме становище заняв був Олєвіньский супроти рускої стенографії. Друга часть літографована, викінчена старанно. Приміри дібрані. Число постійних скорочень не велике кромі частиць. За обьясненнями та більшим збірником стенографічних вправ і скорочень відсилають автори до часописи „Стенографа“³⁾.

Та на сім учебнику і на „Стенографі“ скінчила ся са-мостійщина в рускій стенографії. Не моя річ розводити ся на сім місци над обставинами, в яких находили ся Русини на переломі 70-тих і 80-тих років. Скажу тільки: они не розуміли ваги сєї науки. Зроблено перелом. Треба було йти дальше в тім напрямі. Як мова не стоїть на місци, так і стенографія не може стояти на мертвій точці. Тимчасом, підчас коли літературна мова розвивала ся та зближала ся що раз більше до народної, стенографія лишила ся цілком позаду. Она удержала ся лише між Поляками та стала ся неначе їх моноподем в другій половині 70-тих та в 80-тих роках. Ті роки не зазначили ся ні одним твором в рускій стеногра-

¹⁾ Яворский: Учебникъ р. стеногр. Львів 1871. ч. II. стор. 48.

²⁾ Перша часть друкована, а друга літографована.

³⁾ Яворский: Учебникъ рускои стенографіи. Львів 1871. ч. II. ст. 39.

фічній літературі. Дійшло до того, що самі Поляки стали накликувати до рускої стенографії¹⁾. Не даром писав Валерій Яворський 1871 р. в своїм учебнику: „Отсей учебник і Стенограф“ — се вся наша дотеперішна стенографічна література. І она готова загинути, коли не буде підпомагана рівною і пильною молодіжю та рускою суспільностию“²⁾.

Безпосередною причиною того занепаду було те, що „трійця руских стенографів“ опустила Львів та переселила ся до далеких від центра житя міст. В. Яворський переніс ся на медичний виділ до Кракова, де відтак був гімназияльним учителем і рівночасно приватним доцентом патольогії³⁾. Юновича⁴⁾ і Галицького⁵⁾ приділено до учительської служби на Буковину до Черновець і Сучави. В. Граб вступив на практику до суду а відтак став судією в Тернополи⁶⁾. Прочі члени „Центрального товариства“, студенти теології і прав, по скінченю студий також опустили Львів. Забрало й учителів стенографії. Найліпшим сего доказом є львівська академічна гімназия, де — як виказують гімназияльні звіти — не було більше як 20 літ (1880—1906)⁷⁾ науки стенографії. Причинили єя до того і невідрадні відносини політичні між обома народами в Галичині. Ось що писав про се сам Поліньський ще в початках 70-тих років: „Za przemożnym wpływem złośliwych i podstępnych a przy władzy będących ludzi, do

¹⁾ Poliński J.: Stenograf polsko-ruski Lwów 1892. Nr. 1. etsq.

²⁾ Яворській: Учебникъ руской стенографіи Львів 1871. ч. II. ст. 48.

³⁾ Дня 12. мая 1889 іменовано Яворського надзвичайним а 8. червня 1906. звичайним професором патольогії на краківськiм університеті. На сiм становищи є до нині.

⁴⁾ Рудольф Юнович окінчив гімназияльні студії в Сучаві. В 1866 р. записав ся на богословский виділ на львівськiм університеті, де рівночасно слухав і філософії. Іспит зі стенографії зложив 1867 р. 5. липня. По зложеню докторату 1870 р. 20. лютого обняв місце заст. учит. при ц. к. II. гімназії ві Львові. Д. 5. верес. 1871 іменований учителем гімназії в Яслі, 16 вер. 1873 переніс ся до реальної школи в Чернівцях. Від 1881 р. був директором гімн. в Сереті, а від 1889 р. по нині є директором реальної школи в Люблянi.

⁵⁾ Лев Галицький — товариш Юновича з гімназії, теології і філософії. Нині вислужений учитель семінарії в Чернівцях.

⁶⁾ Stenograf polsko-ruski Lwów 1892 стор. 3.

⁷⁾ В 70-тих роках по Яворськiм приватні лекції стенографії мав в академічній гімназії Феліциан Яцковський [Jahresbericht des II. k. k. Staatsgymnasiums in Lemberg 1908 стор. 62].

ogólnego rozbitcia przyłączyły się niesnaski narodowościowe, które dotąd jeszcze zjednoczeniu społecznych sił naszych w kraju tak trudne stawiają przeszkody. Życie konstytucyjne, do którego kraj nasz powołany został, zastało nas w zupełnym bezładzie społecznym*¹⁾.

Особливо давав ся відчувати брак руских стенографів у соймі. Коли не стало Валерія Яворского та Віктора Граба, почав Поліньський примінювати свою систему до рускої мови. Проби примінення появляли ся в „Бібліотеці стенографічній“ вже в початках 70-тих років²⁾. Очевидно про точність і вірність віддання руских бесід в соймі не могло бути й бесіди. Та ніхто не старав ся сему в якийнебудь спосіб зарадити. Руска стенографія стала ся неначе власностию Поліньского. Подібно стояла єї справа на університеті. З системою Яворского ніхто не старав ся запізнати. „Центральне товариство“ почало в початках 80-тих років занепадати. В 1884 р. перестали виходити „Biblioteka stenograficzna“ і „Stenograf“³⁾. З 20-літної школи (1872—1892) Поліньского вийшло всего трех визначнійших руских стенографів на загальне число 34⁴⁾ всіх учителів та практичних стенографів: Онуфр. Геїв, Вол. Боярский і Кароль Чайковский⁵⁾. (Два послідні визначили ся

¹⁾ Biblioteka stenograficzna Lwów 1871. Nr. 5. стор. 33.

²⁾ Ibidem 1870. Nr. 1. Зазуля.

³⁾ Jahresbericht des II. k. k. Staatsgymn. Lemberg 1908. стор. 62. Коли властиво перестав виходити „Стенограф“, не міг я сконстатувати. В історії Faulmann-а про него й спомину нема.

⁴⁾ Stenograf polsko-ruski Lwów 1892 стор. 2—4.

⁵⁾ Онуф. Геїв практикував в соймі з початку 90-тих років а відтак учив стенографії в Решові і Бучачи.

Волод. Боярский зложив іспит зі стенографії 1891 р. Учив рускої стеногр. в перемискій гімназії 1895,6 шк. р. [Справозд. ц. к. дирекції. Перемишль 1896].

Кароль Чайковский практикував в соймі в 90-тих роках [Stenogr. polsko-ruski 1892 стор. 80]. Зложив стенографічний іспит 1898 р. [Kalendarzyk profesorski Lwów 1913 стор. 152]. Учив рускої стенографії в академічній гімназії в Львові 1907,8 шк. р.

Прочі стенографи з кінця 80-тих років: учителі стеногр.: Вол. Рессл, В. Косіньський, Ю. Добжанський; соймові стенографи: А. Ернст, Л. Каро, Й. Хвойко, К. Чарнік, Л. Дістлер, Т. Гоппе, Енджейовський, Крчек, Кафліньський, Ляхнер, Зенон Ленько, Олександр Левандовський, Й. Люкс, Малачинський, Майснер, С. Міллер, К. Павліковський, Роман Поліньський, Корнель Поліньський, Рожаловський, Струшкевич, Токарський,

більше в посьлідних часах як автори підручників до польскої стенографії, тому оцінку їх діяльності полишаю польському історикови¹⁾. Та вину в тім приписувати Поліньському годі. Живого інтересу до стенографії не проявляли не тільки Русни але й Поляки.

При кінци житя, в посьлідній его десятиці (1891—1901), старав ся Поліньский ще раз розбудити стенографічний рух в Галичині не тільки межі Поляками але й Русинами. Се були часи польско-рускої згоди. Поліньский зблизив ся самий до Русинів. В 1891. р. видав він при помочи молодого тоді стенографа Кароля Чайковського підручник до рускої стенографії для молодежи середних шкіл, примінений вже до фонетичної правописи. В 1892 р. почав видавати при помочи того самого К. Чайковського стеногр. часопись: „Stenograf polsko-ruski“. Ся часопись сгала ся органом відновленого в тім самім році „Центрального товариства“²⁾. Товариство поділило ся знов на три секції: польску, руску і німецку. В кожній секції почали ся відбувати під проводом голови секції та фахового стенографа виклади про теорию стенографії та стенографічні вправи³⁾. В кождім числі „Стенографа“ поміщував Поліньский уступи з руских читанок та бесіди соймових посьлів після своєї системи⁴⁾. До соймового бюра приняв на практику Кароля Чайковського⁵⁾. Почав наново розписувати ся про потребу стенографії взагалі, а особливо накликував до науки рускої стенографії⁶⁾. Звертав ся до властей з просьбою, щоби заопікували ся стенографією,

І. Вокрой, І. Вержбіцкий, Давид Вінд і Мечислав Завадзкий; старші: Павло Сьвідерский і Генрих Ревакович. [Stenograf polsko-ruski. Lwów 1892 стор. 3—4].

¹⁾ Вол. Боярокий видав: Nauka stenografii polskiej Lwów 1909 К. Чайковский: Nauka stenografii polskiej Lwów 1900 і Nauka stenografii polskiej Lwów 1908 ч. I. і II.

²⁾ Про склад товариства на жаль не міг я довідати ся. Під рукою мав я всего перший річник „Stenograf“ з 1892. з бібл. Оссолинських і ч. V. з 1894 р. від Л. Бодака, львівського антикваря.

³⁾ Stenograf polsko-ruski Lwów 1892 Nr. II. стор. 31.

⁴⁾ Ibidem: Факіръ индійскій [стор. 39—43]; Крещенє Володимира Вел. [ст. 43—45]; бесіда пос. Телішевского на засіданню сойма з 23-марта 1892 [стор. 74—76].

⁵⁾ Ibidem стор. 80.

⁶⁾ Ibidem стор. 57—59.

покликуючись на иньші краї нашої держави: Австрію, Чехи, Шлеск та Моравію. Звертав ся з зазивами до учителів, щоби основували стенографічні кружки між учениками. Саме тоді (1894 р.) приготовляв ся наш край до великої вистави. Поліньський старав ся, щоби на ній і єго наука найшла належне її місце, сподіючись в той спосіб здобути признанє у своїх, тим більше що єго здобув у чужих¹⁾). Однак суспільність не хотіла єго розуміти²⁾).

III.

Учебник Поліньського і єго недостачі. — Стан руської стенографії в школах. — Брак живого заінтересованя ся стенографією. Стенографія в Англії та Німеччинї. — Єї конєчність у нас.

В стенографічній літературі заняв Поліньський перше місце між галицькими польськими стенографами. Для нашої стенографії лишив він мало. Заслуга єго в тїм, що завдяки єго праці стенографія вдержалась у нас донинї. Єго системи придержують ся нинї в соймі і по школах всі наші практичні стенографи та уважають єї за так совершенну, що не старають ся єї зовсїм змінити. З таким станом річи годї погодити ся. Хто мав нагоду, учити з єго учебника, той мусїв пересьвідчити ся, що єго теория в богатьох місцях не відповідає вимогам і духови руської мови. Поминаю саму мову, якої автор в підручнику уживає — хоть і се важна річ в стенографії. Автор не відріжняє належито самозвука „i“ від самозвука „і“ і означає оба самозвуки одинакою символїкою. Склади ді, зі, лі, ні, ті і т. д. після того можна читати як ді, зї, лї, нї, тї і т. д. В наслідок того після теорії автора тяжко означувати такі окінчення як ій, ий, їй, її. Як деклінаційні окінчення не мають они відповідних скорочених видів. Скорочена відміна заїмеників, прикмегників й імеників, постійні скороченя (значки) потрібують багато змін, поправок

¹⁾ Stenograf polsko-ruski 1892 стор. 31. Признанє від конгресу чеських стенографів в Празї з 1891. р.

²⁾ Jahresbericht des H. k. k. Staatsgymn. in Lemberg 1908 стор. 63

і доповнень. Не мають скорочених форм такі слова як: куди, куда, кудись, нікуди, відки, відси, відти, вельми, вправді, справді, кругом, нароком, мабуть, відай, бодай, байдуже, майже, серед посеред, крім, цілковито і багато інших. За скороченнями речень відсилає нас автор до своєї книжки, виданої 1874 р. Автор зазначає на кінці підручника, що „засади і способи писання лишають ся ті самі для обох побратимчих язиків“. Та що практичне для польської мови, не мусить бути практичне тим самим і для рускої мови.

Нинішній стан нашої стенографії в школах не дуже свідлий. Всеж таки одить ся зазначити, що від кількох літ йде до ліпшого. Про стан стенографії в Росії задля браку статистичних дат не можемо нічо сказати. У нас учать її в трох гімназіях: львівській, коломийській і тернопільській, в приватній жіночій семінарії в Коломиї і в торговельній школі ім. Грінченка ві Львові. В 1911/12 р. учило ся стенографії в трох руских гімназіях близько 150 учеників на загальне число 1000 по всіх галицких гімназіях (15%).

Отсю коротку розвідку про руску стенографію я написав тому, бо знаю, що нічо так не поучає, як її історія. Показує ся, що початки її були і то гарні. Треба було йти дальше раз наміченим шляхом. Та на жаль нині не маємо своєї питомої стенографії, приновреної до вимог нинішньої мови. Суспільність не проявляє живого інтересу до сеї науки. А дещо ніхто не стане сумнівати ся про її потребу, про її konieczність.

Нема на світі нічо інтереснішого для чоловіка, як самий таки чоловік. Єго властиво не можна ніколи достаточно ані видіти ані чути. Що чоловік — то все якісь нові ідеї. Ніхто не заперечить, що найбільшим вклатом в культуру людства є чоловік зі своїми думками, своєю мовою, своїм житєм. В старині поняли вагу сего по трохи Греки і Римляни. Середні віки мало інтересувались самим чоловіком, тому мало уживали стенографії. В новіших часах найліпше зрозуміли се західно-європейські народи: Анцлійці, Французи і Німці. В ніякій державі не стенографують так багато як в Англії. Система англ. стенографа Пітмана примінена майже до всіх язиків, які є в уживанню в їх кольоніях. Стенографують: в полудневій Африці, в Індиях, в Австралії, на

островах Полінезії, в Північній Америці. І не диво, що в знаню людства Англіїці перевисшили иньші народи. — А чи стоїть де преса так високо як в Англії? — Чому? Кожда поважнійша часопись має совісних стенографів репортерів, висилає їх на всякі збори, концерти, мітингі і т. д. Вірні і точні справозданя підносять вартість преси. Перекручуване фактів, субективні інсинуації місто точности, обнижують єї вартість та обдирають невинних людей з чести та в той спосіб обнижують нераз моральний стан цілого народа.

Де стоїть так високо фолькльористика як в Англії? Чому? Тільки завдяки стенографії. Єї знає майже кождий учений. Він пускаєсь в сьвіт до далеких кольоній та схоплює ріжні оповіданя, сказки, легенди, пісні й чужих племен не тільки своїх, що певно без стенографії булоби неможливою річюю.

І не диво, що в Англії витворилась осібна професія стенографів. Є стенографи : парляментарні, театральні, вічеві, торговельні і т. п. Найліпший образ розвою англійскої стенографії дає нам число шкіл стенографічних. В 1898 р. в самій Англії було їх 300.

Слідами Англії йде Німеччина і Франція. Про розвій стенографії в Німеччині нехай нам скажуть отсі статистичні дані. — В 1908 р. було в Німеччині 2749 стенографічних говариств а 82.000 їх членів. Училось стенографії 120.000 учеників. За послідних 10 літ показалось 30 книжок стенографічних. Є 19 часописий, а кожда з них має свою печатню. Є ріжні альманахи, христоматії, календарі стенографічні. Дійшло до того, що не тільки всякі правительственні і торговельні заведеня мають своїх стенографів але більшість інтелігенції уживає стенографії в приватній переписці.

А в нас може она не потрібна? Нині коли просьвіта втискає ся під стріху найбіднійшого чоловіка а конечність письма і науки стала ся першим услівем житя для кождого народа, що хоче в будучности заняти гідне становище між иньшими народами, нині звичайне письмо, що забирає так багато дорогого часу підчас чисто механічної праці, приносить культурному чоловікови нераз необчислимі шкоди. В цивільних судах пр., де при протоколярних та устних розправах вимагає ся скорійшої розвязки, упадають нині урядники під

тягаром чисто механічної праці — писанини та, мимо своєї найліпшої волі і проги законних приписів, продовжують нераз справу в нескінченість, в наслідок чого сторони носять в кінці великі страти і кошта. Сій нескінчености процесів можна зарадити лишень ужитем стенографії при списуванню протоколів бодай в усгних процессах. Заощадило би ся багато часу і паперу, а кожда дрібна справа по списанню вірного протокола могла би кінчити ся в одній годині.

При зізнаннях і розправах в карних судах ужите стенографії є найвисшою потребою справедливости. Нераз справедлива розвязка справи зависить від одного слова або реченя. В памяти оно не вдержить ся, звичайне письмо не підхопить его належито, тимчасом добрий стенограф запише его вірно. Ані прокуратор, ані адвокати не є в можности відповісти як слід своїй задачі без стенографічних записок. Суд видасть справедливий засуд тогді, коли має перед собою вірний образ цілої розправи. Австрійска процедура карна з 1853 р. в §. 257. домагає ся, щоби первісний протокол розправ списувано після можности стенографічно, однак ся гарна постанова є до нині в нас тільки мертвою буквою.

У всяких концентових урядах а передовсім в адвокацких канцеляриях ужите стенографії представляє незвичайні користи в заощаді часу, праці і материялів. В торговельних та банкових заведеннях без стенографії нині обійти ся не можна. В соймі не маємо своїх стенографів. Посли приневолені свої бесіди в польских стенограмах поправляти або наперед їх укладати. А вічеве жите? Яке то широке поле для стенографа! Кілько цікавих бесід виголошує ся на ріжних політичних, наукових та економічних зборах, кілько імпровізацій народного генія нераз загибає! А наша галицка преса? Як висока єї задача в виховуванню суспільности а як нужденно може она єї сповнити лишень залля браку стенографії! Ми привикли до неї і здає ся нам, що нема ліпшої. Про значіне стенографії для студентів висших шкіл хиба не потрібно розводити ся. Кілько молодежи не кінчить висших шкіл задля браку материяльних середників та сходить на нінащо! Кілько знов праці, кілько сили нервів потребує з'ужити студент, коли хоче при помочи звичайного письма підхопити бодай зміст прелекції професора! Сему зарадити може стенографія. Она дасть не тільки материяльну поміч,

але й заощадить час, здорове та приспішить науку. Крайня пора, щоби в нас запроваджено стенографію по школах. Коли правительство до сего не бере ся, то нехай приватні школи самі возьмуть сю задачу на себе!

Жерела і література¹⁾.

Lubin Olewiński: Czytanka stenografii polskiej i ruskiej Lwów 1864, 1865 i 1866.

Той сам: Nauka stenografii polskiej Wiedeń 1864.

Той сам: Den stenographierenden Slaven. Ein Grundriss der polnischen und ruthenischen Stenographie. Denkschrift an sämtliche slawischen Vereine Kränzchen und Lehrer de Stenographie. Lemberg 1865.

Той сам: Nauka stnnografii polskiej Lwów 1868.

Той сам: Memoriał w sprawie towarzystwa stenografów polskich i ruskich szkoły Olewińskiego Lwów 1866.

* * * Die polnisch-ruthenische Stenographie an sich und als Grundlage eines allgemeinen slavischen Schriftsystems. Eine Antwort auf die Broschüre, den stenographierenden Slaven Prag 1866.

Poliński Józef: Stenografia polska według zasad Gabelsbergera Lwów 1861.

Той сам: Nauka praktycznej stenografii podług systemu Gabelsbergera Lwów Zeszyt I i II 1863, z. III 1865. z. IV 1866.

Той сам: Nauka stenografii polskiej Lwów 1868.

Той сам: Szkoła praktyczna stenografii polskiej Lwów 1874.

Той сам: Kompletna nauka stenografii polskiej Lwów 1892.

Той сам: Nauka stenografii polskiej Lwów 1893 cz. I -- III.

Той сам: Biblioteka stenograficzna Lwów 1864 — 1871, 1877 — 79, 1884.

¹⁾ Деяких жерел, передовсім періодичних видань стенографічних не знайшов я в публичних бібліотеках львівських. Помогли мені багато своїми споминами то достарченем тих жерел Вп. Пп.: Володимир Глиньський, старший радник суду в Коломні, др. Рудольф Юнович, директор реальної школи в Люблянї та О. Барвіньський, шкільний радник у Львові, за що на сїм місци складаю їм щиру подяку.

- Той сам : Stenograf polsko-ruski Lwów 1892 — 1894¹⁾.
Той сам : Стенографія руска Львів 1891.
Той сам : Rozbiór krytyczny nauki stenografii Olewińskiego Lwów 1867.
Stenograf, organ „Towarzystwa centralnego“ Lwów 1869 — 1871²⁾
виходив під редакцією Р. Юновича а відтак Г. Реваковича.
Додатокъ до Стенографа. Львѳвъ 1870 — 1871³⁾.
Валерій Яворскій : Учебникъ стенографіи руской зъ примѣчаннями до стеногр. польскои и нѣмецкои. Львѳвъ 1871. ч. I — II.
Felicyan Jackowski : Nauka stenografii polskiej podług zasad systemu Fr. K. Gabelsbergera i praktycznych doświadczeń Lwów 1878 cz. I — II.
Той сам : Wiadomości z dziedziny polsko-ruskiej stenografii Lwów 1869.
Dr. Czajkowski : Wiadomości z dziedziny stenografii i kaligrafii Lwów 1868.
L. K. Kilka uwag o potrzebie zaprowadzenia stenografii jako przedmiotu obowiązkowego w szkołach średnich. Lwów 1872.
П. Ольхинъ : Руководство къ русской стенографіи СПб. 1866, 1869 і 1874.
И. Устиновъ : Стенографическій Листокъ. Харьковъ 1871.
Дръ Цейбихъ и баронъ Торнау : Русская стенографія Дрезденъ 1863 і 1864.
Баронъ Торнау : Чтеніе о стенографіи СПб. 1867.
Těsnoпис český dle soustavy Gabelsbergerovy. Sestaven komisi I. prazskeho spolku stenogr. Sedme vydani. V Praze 1891.
K. Faulmann : Historische Grammatik der Stenographie Wien 1887.
Той сам : Geschichte und Litteratur der Sten. Wien 1894.
Dr. A. Mentz : Geschichte der Stenographie Leipzig 1910. Sammlung Göschen.
-

¹⁾ Виходив мабуть і дальше.

²⁾ Виходив правдоподібно до 1884 р.

³⁾ Мені звісні тільки сі два річники.

ЧАСТЬ УРЯДОВА.

I. Учительський збір в шкільнім році 1912/1913.

а) Учителі і розклад предметів обовязкових.

Цохибки :

На сторони 26. стр. 15. з гори місто „школі ім. Трінченка“ має бути „школі ім. Тов. Просьвіти“.

VІІб — 19 годин тижнево.

5. **Дольницький Лев**, проф. в VІІІ. р., господар VІа кл. яси учив географії і історії в кл. ІІа, ІІб, Vа, VІа, VІа, VІб польської мови в кл. ІІб — 24 год. тижн.

6. **Козакевич Евген**, проф. в VІІІ. р., господар VІІб кл. яси, учив латинської мови в VІІб кл. ясі, грецької мови в кл. IVв, VІа, VІб — 17 годин тижнево.

7. **Кузьма Леонтий**, проф. в VІІІ. р., завідатель збірки шкільних підручників для бідних учеників, господар VІІб кл. яси, учив латинської мови в VІа кл. ясі, грецької мови в кл. IVа, VІб, VІІб — 19 годин тижнево.

Той сам: *Stenograf polsko-ruski* Lwów 1892 — 1894¹⁾.

Той сам: *Стенографія руска* Львів 1891.

Той сам: *Rozbiór krytyczny nauki stenografii Olewińskiego* Lwów 1867.

Stenograf, organ „Towarzystwa centralnego“ Lwów 1869 — 1871²⁾
виходив під редакцією Р. Юновича а відтак Г. Реваковича.

Додатокъ до Стенографа. Львѳвъ 1870 — 1871³⁾.

Валерій Яворскій: *Учебникъ стенографіи рускои зъ примѣчаннями до стеногр. польскои и нѣмецкои.* Львѳвъ 1871. ч. I — II.

Felicyan Jackowski: *Nauka stenografii polskiej podług zasad systemu Fr. K. Gabelsbergera i praktycznych doświadczeń* Lwów 1878 cz. I — II.

Той сам: *Wiadomości z dziedziny polsko-ruskiej stenografii* Lwów 1892 — 1894.

Той сам: *Geschichte und Litteratur der Sten.* Wien 1894.

Dr. A. Mentz: *Geschichte der Stennographie* Leipzig 1910.
Sammlung Göschen.

¹⁾ Виходив мабуть і дальше.

²⁾ Виходив правдоподібно до 1884 р.

³⁾ Мені звісні тільки сі два річники.

ЧАСТЬ УРЯДОВА.

І. Учительський збір в шкільнім році 1912/1913

а) Учителі і розклад предметів обовязкових.

ДИРЕКТОР:

Недільський Софрон, в VI. р.

УЧИТЕЛІ:

1. **Висоцкий Витовт**, учитель, приділений до служби в ц. к. академічній гімназії у Львові.

2. **о. Войтїховский Антін**, професор в VIII. р., радник еписк. Консисторії, член Ради шк. окр., учив релїгії в кл. IVa, Va, Vб, VIa, VIб, VIIa, VIIб, VIIІa, VIIІб — 18 годин тижнево і виголошував по 2 ексорти.

3. **Гординський Ярослав**, д-р. філос., професор, приділений до служби в ц. к. академ. гімназії у Львові.

4. **Даниш Никифор**, проф., господар VIIa кл., учив математики в кл. пригтовляючій, VIIa, VIIб, VIIІб, фізики в кл. VIIa, VIIб — 19 годин тижнево.

5. **Дольницький Лев**, проф. в VIII. р., господар VIa класи учив географії і історії в кл. IIIa, IIIв, Va, VIa, VIIa, VIIб польської мови в кл. IIIв — 24 год. тижн.

6. **Козакевич Евген**, проф. в VIII. р., господар VIIб класи, учив латинської мови в VIIб класї, грецької мови в кл. IVв, VIIa, VIIб — 17 годин тижнево.

7. **Кузьма Леонтий**, проф. в VIII. р., завідатель збірки шкільних підручників для бідних учеників, господар VIIIб класи, учив латинської мови в VIIa класї, грецької мови в кл. IVa, VIб, VIIб — 19 годин тижнево.

8. **Ловицкий Богдан**, учитель, господар кл. IIa. і Va, заві-
датель німецької бібліотеки для учеників, учив німецької мови в кл.
IIa, IIб, IVб, IVв, Va — 20 годин тижнево до дня 30. цвітня
1913. а від 1. мая 1913 зам. нім. м. в IIб класі учив рускої мови
в VIб класі — загалом 19 годин тижнево.

9. **Лепкий Володимир**, учитель, завідатель рускої бібліотеки
для учеників, господар IVб класи, учив грецької мови в IVб кл.,
рускої мови в кл. VIa, VIIa, VIIб, VIIa, VIIIб — 21 год. тижн.

10. **Мостович Прокіп**, проф. в VI:І. р., помічник к. директора,
господар Vб класи, учив латинської мови в кл. IIa, Vб, грецької
мови в класах IIIa, Vб — 22 годин тижнево.

11. **Примак Теодор**, професор, завідатель природничого га-
бінету, учив натуральної історії в кл. Va, Vб, VIa, VIб, фізики
в кл. IVa, IVб, психології в кл. VIIa, VIIIб — 20 годин тижн.
а від 19. цвітня 1913 р. також натур. іст. в класах Ia, б, IIa, б,
фіз. в кл. IVв (26 годин тижнево).

12. **Рибчук Прокіп**, проф. в VIII. р., господар IVa класи,
учив латинської мови в кл. IVa, VIб, рускої мови в кл. Va, Vб,
VIб — 21 годин тижнево до дня 7. цвітня 1913, онісця до кінця
шк. року на відпустці.

13. **Роздольський Михайло**, учитель, завідатель учительської
бібліотеки, господар VIб класи, учив німецької мови в кл. IVa,
VIa, VIб, VIIa, VIIб — 20 годин тижнево.

14. **Світлик Остап**, професор, господар VIIa класи, учив
латинської мови в кл. IIIв, VIIa, VIIб, грецької мови в VIIa кл.
і в I. півроці польської мови в IVв класі — 23 години тижнево,
в II. півр. від початку до 14. цвітня 1914 — 21 год. тижнево
(без польск. мови в IVв кл) а від 15. цвітня 1913. до кінця
шк. року ще польської мови в пригот. класі — 24 год. тижнево.

15. **Сушко Олекса**, д-р. філос., учитель, придільний до
служби в ц. к. академ. гімназії у Львові.

16. **Чайновский Осип**, професор, господар IVa класи (від
8. цвітня 1913) учив географії і історії в кл. IVa, VIIa, VIIIб —
10 годин тижнево.

17. **Шипайло Роман**, проф., завідатель фізич. кабінету, учив
математики в кл. IIIв, IVв, Va, Vб, VIIa, фізики в кл. VIIa,
VIIб, каліграфії в кл. приготівляючій, Ia, Ib — в I. півр. 24,
в II. півр. 26 годин тижнево.

18. **Галібей Стефан**, заст. учит., господар Іа класи, учив в І. півроці латинської мови в кл. Іа, Іб, рускої мови в кл. Іа, Іб — 18 годин тижнево, в ІІ. півроці на відпустці.

19. **Глушкевич Евген**, заст. учит., господар ІVв класи (до 30. півітня 1913), учив латинської мови в кл. ІVв, VIа, грецької мови в VIа кл. — 17 год. тижн., а від 1. мая 1913. замість латинської мови в ІVв класі учив лат. мови в VIб класі і рускої мови в IIIб кл. — 20 годин тижнево.

20. **Годованець Петро**, заст. учит., в шк р. 1912/13 на відпустці.

21. **Демчук Іван**, заст. учит., господар IIIб класи, учив латинської мови в кл. IIIб, Va, грецької мови в кл. IIIв, Va — 22 години тижнево.

22. **Дублянця Роман**, заст. учит., учив в ІІ. півроці латинської мови в кл. Іа, Іб, рускої мови в кл. Іа, Іб, німецької мови в IIIа кл. — 22 години тижнево.

23. **Зачек Стефан**, заст. учит., завідувач польської бібліотеки для учеників, учив в ІІ. півроці польської мови в кл. ІVa, ІVв, Va, Vб, VIа, VIб, VIIа, VIIб, VIIа, VIIIб — 20 годин тижн., а від 1. мая 1913 р. ще польської мови в IIIа класі — 22 години тижнево.

24. **Ковбуз Олекса**, заст. учит., господар IIIа класи, учив латинської мови в кл. IIб, IIIа, IVб, німецької мови в кл. пригтовляючій — 24 год. тижн., а від 1. мая 1913. замість нім. мови в пригот. класі учив рускої мови в пригот. класі — 25 годин тижнево (і був в тім часі господ. кл.).

25. **о. Лабенский Филип**, заст. учит., учив релігії в кл. пригтовляючій, Іа, Іб, IIа, географії і історії в кл. IIа, IIIб, Vб, VIб, польської мови в IVб класі — 26 годин тижнево.

26. **Лаврів Михайло**, заст. учит., господар IIIв класи, учив німецької мови в кл. IIIб, IIIв, Vб, VIIа, VIIIб — 20 год. тижн.

27. **Марісюк Франц**, д-р. філос., господар Іб класи, учив німецької мови в Іа, Іб кл., географії і історії в кл. Іа, Іб, льотки в кл. VIIа, VIIб — 20 годин тижнево.

28. **Мацюрак Микола**, заст. учит., господар ІVв класи, учив (від 1. мая 1913. р.) латинської мови в ІVa, ІVв кл., німецької мови в приготовл. і IIб класі — 22 години тижнево.

29. **Николишин Дмитро**, заст. учит., завідувач рускої бібліотеки для учеників вищої гімназії, господар пригтовляючої

кляси (до 30. п'ятня 1913), учив грецької мови в IIIв клясі, руської мови в кл. пригот.учючій, IIIв, IVа, IVб, IVв — 24 год. тижн. а від 1. мая 1913. замість руської мови в пригот. клясі — учив руської мови в Va і Vб кл. — 23 години тижнево.

30. **Поліха Теодор**, заст. учителя, учив математики в кл. IIа, IIб, IIIа, IVа, IVб, VIа, VIб — 21 год. тижнево (а по від'їзді єго дня 8. мая с. р. до військової служби в Дальматії обняли науку, математики учителі: Шипайло в клясах IVа, VIа і VIб, Даниш в IIIа клясі, Галібей в IIа, IIб і IVб клясах і вели єї до кнця шк. року).

31. **Ушакевич Станислав**, заст. учит., учив математики в Iа кл., фізики в кл. IIIа, IIIб, IIIв, польської мови в кл. пригот.учючій, Iа, Iб, IIа, IIб, IIIа, IIIб — 24 год. тижн. а від 1. мая 1913. замість польської мови в кл. пригот.уч. і IIIа, учив математики в кл. Iб, IIIб — 25 годин тижнево.

32. **Фалдаш Микола**, заст. учит., в I. півроці завідаватель польської бібліотеки для учеників, учив німецької мови в IIIа клясі, польської мови в кл. IVа, Va, Vб, VIа, VIб, VIIа, VIIб, VIIIа, VIIIб — 22 год. тижн., в II півроці на відпустці.

33. **Чайковський Василь**. заст. учит., в шк. р. 1912/13 на відпустці.

34. **Шпитковський Іван Юліян**, заст. учит., господар IIб кляси, учив руської мови в кл. IIа, IIб, IIIа, географії і історії в клясах IIб, IVб, IVв — 23 години тижнево.

ПОМІЧНИЙ УЧИТЕЛЬ :

а. **Станецкий Іван**, заст. учит. і катехит ц. к. гімназії в польск. викл. мовою, учив релігії в кл. IIб, IIIа, IIIб, IIIв, IVб, IVв — 12 годин тижнево і виголошував по 2 ексорти.

б) Учителі надобовязкових предметів:

1. **Голіговський Антін**, професор ц. к. фахової школи для промислу дерев., учив вільноручних рисунків в 2 відділах — 4 години тижнево.

2. **Дольницький Лев**, я. в., учив історії рідного краю в кл. VIIа, VIIб — 2 години тижнево.

3. **Книш Михайло**, учитель відділової школи в Коломиї, учив гімнастики в 8 відділах — 8 годин тижнево.

4. **о. Лабенский Филип**, я. в., учив стенографії в 3 відділах — 3 години тижнево.

5. **Чайковский Осип**, я. в., учив історії рідного краю в кл. VIIa, VIIIб (в I. півроці) — 2 години тижнево.

6. **Шипайло Роман**, я. в., учив співу — 4 год. тижнево.

в) для науки релігії Мойсеєвої віри :

1. **Берляс Михайло**, управитель нар. жид. школи фонд. бар. Грша в Коломиї, учив релігії в класах пригтовляючій, I, II, III і IV. — в 4 відділах 4 години тижнево.

II. Зміни в учительськім Зборі в шк. р. 1912/13.

Ц. к. Рада шк. кр. перенесла: а) до тут. гімназії заступників уч. д-ра Франца Марисюка з ц. к. гімн. Франц-Йосифа I. в Тернополи (рескр. з дня 29. липня 1912. ч. 13176), Івана Юліяна Шнитковского з ц. к. рускої гімн. в Перемишли (рескр. з 13. липня 1912. ч. 12189), Миколу Фалдана з ц. к. руск. гімн. в Станиславові (рескр. з 31. серпня 1912. ч. 14798), Ярослава Федюка з ц. к. II. польської гімн. в Станиславові (рескр. з 16. вересня 1912. ч. 15878), Стефана Зачка з тут. ц. к. польської гімн. (рескр. з 27. січня 1913. ч. 1406), Романа Дубляницю з ц. к. гімн. Франц-Йосифа I. в Тернополи (рескр. з 27. січня 1913. ч. 1409) і Миколу Мацюрака з ц. к. гімназії в Дрогобичи (рескр. з 16. цвітня 1913.ч. 6107); б) з тут. гімназії: заступників учит. Івана Галуцького до ц. к. гімн. Франц-Йосифа I. в Тернополи (рескр. з дня 29. липня 1912. ч. 13186), Осипа Іорчинського до ц. к. гімн. в Бучачи (рескр. з дня 16. вересня 1912. ч. 15879), Кароля Кавтского до ц. к. гімн. в Бжовові (рескр. з 31. серпня 1912. ч. 13867), Адама Миколаєвича до ц. к. рускої гімн. в Станиславові (рескр. з 29. липня 1912. ч. 13185); і м е н у в а л а дійсними учителями заст. уч тут. гімн.: Григорія Головку в ц. к. гімн. в Сокалі (рескр. з дня 11. липня 1912. ч. 10305) і о. др-а Івана Фіголя в ц. к. рускій гімн. в Станиславові (рескр. з дня 30. вересня 1912. ч. 14334); п р и д і л и л а до слижби в ц. к. академічній гімназії у Львові професора тут. гімн. др-а Ярослава Гординського (рескр. з дня 24. серпня 1912. ч. 13142 (зглядно з дня 30. серпня 1912. ч. 14716); д а л а в і д п у с т к у а) на цілий шк. рік 1912/13 заступникам учителів: Петрови Годованцєви (рескр. з дня 6. мая 1912. ч. 5651 щоби міг обняти учит. обовязки в прив. руск. гімн. в Городенці і Василєви Чайковскому (рескр. з дня 26. серпня 1912. ч. 13050) для

докінчена іспиту; б) на другий шіврік шк. р. 1912/13 (для докінчення іспиту згл. студій) заст. учит. Стефанови Галібеєви (рескр. з дня 22. грудня 1912. ч. 21961) і Миколі Фалдашеви (рескр. з дня 28. грудня 1912. ч. 21282); признала на шк. рік 1912/13 зменшенє чясла тижн. годин (до половини) професорови Йосифови Чайковському (рескр. з дня 14. мая 1912. ч. 7091), щоби міг обняти управу руск. прив. ж. семінарії в Коломиї; увільнила від учительских обовязків в тут. гімназії заст. учителя Йосифа Кутибу (рескр. з дня 23. липня 1912. ч. 11800). Упокоїв ся заст. учителя Ярослав Федюк (дня 24. цвітня 1913).

Проф. Евген Козакевич одержав VIII. степенъ ранги (През. ц. к. Р. шк. кр. з дня 14. вересня 1912.ч. 390).

III. Плян науки.

Наука відбувала ся: а) в класї приготовляючій взагалї після пляну, приписаного для IV. класи народних шкіл высшего або міського типу однак з узглядненєм приписів в розпорядженю ц. к. Ради шк. кр. з дня 20. листопада 1904. ч. 25088; б) у всіх інших класах після пляну, що містить ся в інструкциях ц. к. Мін. В. і Пр. з 1900. згл. 1909. року і розпорядженнях ц. к. Ради шк. кр.

Виказ лектури.

ЛАТИНСЬКИЙ ЯЗИК.

III. класа: P. Cornelius Nepos: Miltiades, Aristides, Themistocles, Cimon, Eraminondas, Pelopidas, Hannibal.

IV. класа: C. Julius Caesar Commentarii de bello Gallico I. (I. часть), III. VII. Приватно читали: C. Julii Caesaris Comment. de b. G. IV.

V. класа: а) P. Ovidius Naso: Metamorphos: Quatuor aetates, Diluvium, Fabula de Phaëthonte, Philemon et Baucis; Fast: Janus biformis; Trist: Ovidius de vita sua; Epistt. ex Ponto: Ad ingratum. б) Caesar Bell. Gall. VII; в) Titus Livius I. XXII. (вибір). Приватно здавали: Ovidi Metam: Daedalus et Icarus, De raptu Proserpinae, Midas, Deucalion et Pyrrha.

VI. класа: а) C. Sallustius Crispus: Jugurtha; б) M. Tullius Cicero In Catilinam or. I; в) Publ. Vergilius Maro Laudes vitae rusticae, Aeneidis I. Приватно читали: Vergili Aeneidis II. Eclogae 1, 7, 9.

VII. кляса: а) M. Tullius Cicero: Pro Sestio or., Laelius; б) P. Vergilius Maro: Aeneidis II. IX. XII. Приватно читали: Ciceronis De imperio Cnaei Pompei, Vergili Aeneidis VI. 5

VIII. кляса: а) Q. Horatius Flaccus Carm. I. 1, 3, 4, 7, 9, 14, 20, 22, 31, 34; II. 3, 6, 7, 9, 10, 14, 16, 17, 18; III. 1, 2, 9, 29, 30; IV. 3, 9; Satir. I. 6, 9; б) P. Cornelius Tacitus Histor. I.

ГРЕЦКИЙ ЯЗИК.

V. кляса: а) Ксенофонта *Ἀνάβασις* (після хрестомат.) уст. 1' 3, 6, 7, 9; *Κύρου παιδεία* 1, 6; б) Гомера Іліада I. V. Приватно читали: з Ксенофонта Анабазис з уступів, Киропедії 1 уступ (з хрестоматії).

VI. кляса: а) Гомера Іліада VI, X, XVII; б) Геродота VIII. (вибір). Приватно Іліади кн. VIII.

VII. кляса: а) Гомера Одиссея I, VI, IX, XI; б) Демостена *κατὰ Φίλιππον* I; в) Плятона *Ἀπολογία* Σ. Приватно читали: Гомера Одиссея V. VII. XVI. Демостена *Ὀλυμπ.* II.

VIII. кляса: а) Плятона *Κρίτων, Φαίδρον*; Софокля *Αἴας*; — Одиссея (з нечитаних частий).

РУСКИЙ ЯЗИК.

Побіч уступів, поміщених в читанці, читано:

V. кляса: Оповідання Марка Вовчка (вибір), І. Франка Панські жарти, Грінченка 1 драма, Е. Гребінки Байки, Квітка Повісти.

VI кляса: О. Маковей Ярошенко, Куліш Чорна Рада, І. Франко Захар Беркут, Іван Вишеньський; Щурат Данило Заточник, М. Грушевський Культурно-національний рух на Україні в XVI—XVII. в.

VII. кляса: Ол. Кониський вибір творів, Котляревський — твори, Тершаковець Галицько-руське відроджене (вибір уступів), Тобилевич вибір драм.

VIII. кляса: Карпенко Карий — вибір творів, Нечуй — вибір творів, І. Франко Мойсей; С. Ефремов Історія літератури.

НІМЕЦКИЙ ЯЗИК.

Побіч читанок:

V. кляса: Grimm Kinder- und Haus-Märchen, Fr. Hoffmann; Erzählungen (в виборі).

VI. кляса: 1) шк. Goethe Hermann und Dorothea; Lessing Emilia Galotti; 2) дом. F. v. Saar Innocens; F. Raimund Der Verschwender.

VII. кляса: 1) шк. Schiller Maria Stuart; Grillparzer Medea; 2) дом. Lessing Minna von Barnhelm; H. Kleist Prinz von Homburg.

VIII. кляса: 1) шк. Goethe Goetz von Berlichingen; Schiller Wilhelm Tell; 2) дом. Grillparzer Sappho.

ПОЛЬСКИЙ ЯЗЫК.

Побіч уступів з читанок:

V. кляса: дом. Nowele Sienkiewicza, Prusa, Orzeszkowej i Konopnickiej; шк. Mickiewicz Pan Tadeusz, Grażyna; Słowacki Ojciec zadżumionych, Sienkiewicz Latarnik, Szymański Srul z Lubartowa, Brodziński Wiesław, Fredro Zemsta.

VI. кляса: дом. Sienkiewicz Trylogia, Rzewuski Listopad; шк. J. Kochanowski Odprawa posłów greckich, Treny; Niemcewicz Powrót posła; Zabłocki Sarmatyzm.

VII. кляса: дом. Wyborowe powieści ze współczesnej literatury: Reymonta, Sienkiewicza, Prusa, Orzeszkowej; шк. Mickiewicz Ballady i romanse (вибір), Sonety krymskie, Konrad Wallenrod, Dziady; Słowacki Balladyna; Fredro Śluby panięńskie, Pan Jowiński; Malczewski Marya; Goszczyński Zamek kaniowski.

VIII. кляса: дом. Utwory dramat. Wyspiańskiego: Wesele i inne, Rydła, Żuławskiego i celniejsze wybrane utwory liryki współczesnej polskiej; шк. Krasiński Nieboska komedia, Irydion, Psalmi; wybrane gawędy Pola i Syrokomli; celniejsze powieści Kraszewskiego.

НАУКА РЕЛІГІ МОЙСЕЄВОЇ ВІРИ.

Кляса I. (і приготовляюча): Історія біблійна до смерті Мойсея в звязи із основами віри. Десять заповідий Божих. Молитви (рання і столові).

Кляса II. Історія біблійна дальше аж до поділу держави в звязи з основами віри. Пояснене декальога. Обовязки зглядом Бога. Сьвята і пости. Молитва вечірна і з нагоди торжеств.

Кляса III. Історія біблійна від поділу держави аж до повороту з вавилонської неволі. Три головні науки мойсеєвої віри. Обовязки зглядом людей. Найважнійші приписи і церемонії. Назви, поділ і зміст книг сьвятого письма. Молитва на суботу. „Hallel“. „Abinu malkenu“.

Кляса IV. Історія Ізраїльтян під сирійським панованем. Макавеї. Пановане Римлян. Упадок держави. „Bar Kochba“. Найважнійші приписи церемон. і ритуальні. Назва і зміст апокрифічних пьсьм. Молитви на сьвята. Поділ богослуженя.

ПРЕДМЕТИ НАДОБОВ'ЯЗКОВІ.

1. **Історія рідного краю:** в VII. класі в обох півроках по 1 годині, в VIII. класі лиш в 1. півроці по 1 годині на тиждень. Учили ся всі ученики після плану назначеного ц. к. Радою шкільною краювою.

2. **Рисунки** в двох відділах по 2 години на тиждень.

Ученики рисували в I. відділі після нової методи науки вільноручних рисунків з таблиці і на таблиці: коло, лінії зігнуті у вісімку, подвійно зігнуті в трикутник, квадрат, лінії слимако-ваті поєдинчі і зложені, листки поєдинчі і з поєдинчих листків зложені розети чотиро- і осьмидільні, пальмети, акротерії і орнаменти.

В II. відділі рисували поєдинчі листки контурово стилізовані, пальмети, орнамент стяжковий виконаний олівцем, тушом і красками. Рисунки перспективічні, посудини з оказів, поєдинчі листки стилізовані і природні, орнамент плоский, зложений, розети, голови звірять, твари та погрудя людські; ученики рисували і малювали предмети з природи олівцем, вуглем і красками.

3. **Стенографія** в 3 відділах по 1 годині на тиждень.

Короткий начерк історії стенографії, про значінє і вагу стенографії в нинішних часах, система Табельсберґера і єї прикмети, вступні понятя про науку стенографії, єї поділ на 3 части.

I. ч. Азбука стенографічна, громади співзвуків, самозвуків, творенє слів, двозвуки і самозвуки йотовані.

II. ч. Скорочуване слів. Приставки рускі і чужі, поєдинчі і зложені. Скороченя в окінченях. Скорочена відміна іменників, прикметників, заіменників і дієслів. Значки (титлм). Пропусканє деклінаційних окінчень на основі складні.

III. ч. Скорочуване речень: всі можливі способи.

В другім півроці кожної лекції півгодинна вправа.

4. **Спів:** Наука відбувала ся у двох відділах по 2 години в тижни.

Відділ I.: Після підручника М. Сахера взято теорію співу: про тон, ноти, ключі, вартість ноти, павзи, такт, інтервали, будову гами дурової і мольової, віддих, динаміку, мелодію, гармонію, ритм і темпо. Практичні вправи в читаню нот та співанє на 2 і 3 голоси.

Відділ II.: Співано до 30 церковних пісень на мішаний і мужеский хор різних композиторів. Псалми Бортиянского,

Львова і Давидова і кілька більших і дрібніших сьвітеских композицій Лисенка, Колесси і других.

5. **Гімнастика** в 8 відділах по 1 годині на тиждень.

Вправи відбували ся в кождім відділі відповідні до віку і фізичних сил молодіжи, головню після шведскої методи, що дасть ся найлучше примінити до фізіологічних і гігієнічних потреб організму молодіжи.

Старша молодіж перерабляла крім сего вправи Мілера (Müllers) і Сандова) та вправляла ся в борбництві. Крім сего устроювано товариські гри і забави та ставляно піраміди. З весною, в погідні дні, відбували ся забави та гри в мяча пр. вежа, п'ястучка шилка, союзняк і т. и.

IV. Т Е М И

до письменних задач в висшій гімназії.

а) В русній мові.

Кляса Va. 1. Як я провів час сьогорічних фєрий? 2 Стріча Хриза з Агамемноном. На основі шк. лект. 3. Аграрні закони в Римі. 4. Доля кріпачки Устини. На осн. дом. лект. „Інститутка“ М. Вовчка. 5. Різдвяні сьвята, звичаї і обичаї в ріднім місці. 6. Як Лис Микита спасаєсь від смерти? На осн. шк. науки. 7. Церков у моім ріднім місци. Опис. 8. Вина і кара варнака в „Москалевій криняци“ Шевченка. 9. Політика перших німецких цєсарів супроти Славян. 10. Характер Наума Дрота в Квітчиній повісти „Маруся“. На основі домової лектури.

Кляса Vб. 1. Значіне пуньских воєн для римскої держави. 2. Гнїв Ахілля з Агамемноном. На осн. шк. лект. 3. Культурне значіне рік. 4. Доля матері-кріпачки. На осн. дом. лект. „Два сини“ М. Вовчка. 5. як в Va. ч. 5, 6. Яким способом княгиня-кобзар визволяє свого мужа з турецкої неволі? На осн. шк. науки. 7. Моє родинне місце. 8. Хід гадок у Шевченковій „Тополі“. 9. Значіне хрестоносних походів для западної Європи. 10. Образ сватаня в Квітчиній „Марусі“. На осн. дом. лектури.

Кляса VIа. 1. Характер і форма староруского перекладного письменства. 2. Весна та осінь. Порівнанє. 3. Венеція і єї торго-

вельне значінє в середних віках. 4. Громадянський устрій карпатської Руси в монгольській добі. На осн. повісти Ів. Франка „Захар Беркут“. 5. Значінє наряду травлення для організму. 6. Як автор „Слова о полку Ігоревім“ виявляє любов вітчизни? 7. Змагання Сомка в „Чорній Раді“ Куліша. 8. Братські школи в XVI. і XVII. ст. 9. Причини 30-літньої війни. 10. Народні думи. Характеристика на основі шк. лект. і поданого огляду.

Кляса VIб. 1. Житє на селі в різній порі року. 2. Вплив візантійської культури на просьвту України в I. добі історії української літератури. На осн. шк. науки. 3. О скільки біг ріки є образом житя чоловіка? 4. Характеристика Кирила Тура в Кулішевій „Чорній Раді“. На осн. дом. лект. 5. Гектор як тип правдивого героя. На осн. грецк. лект. VI. кн. Іліади Гомера. 6. Культурне завданє церковних братств на Україні в XVI. і XVII. ст. 7. Розправитись над значінєм латинської пословици: „Concordia parvae res crescunt, discordia maximae dilabuntur“. 8. Ієнеза і характеристика полемічної літератури. 9. Протиреформаційні змагання іспанського короля Филипа II. 10. Розвій драми на Україні в XVII. і XVIII. ст.

Кляса VIIа. 1. Які літературні твори XVII. і XVIII. ст. на Україні приготували появу Котляревського? 2. Пояснити приповідку: „Людий питай, а свій розум май!“ 3. Відносини на Итаці перед поворотом Одиссея. На осн. грецкої лект. 4. М. Джеря — громадянин. 5. Руска Трійця і єї змагання. 6. Як змінив Куліш фабулу VI. кн. Одиссеї в оповіданю „Орися“? 7. Машини і їх приміненє. На осн. науки фізики. 8. Розвинути думки, що містять ся в словах Т. Шевченка „І чужому научайтесь й свого не цурайтесь“ ! 9. Рационалізм — одна з причин французької революції. На осн. науки історії. 10. Постать народного співака в „Бандуристі“ М. Шашкевича а в „Перебенді“ Т. Шевченка.

Кляса VIIб. 1. Українська суспільність перед виступом Котляревського. 2. Розправити ся над пословицею: „Добра жатьба, коли сварки нема“. 3. Які події ціхують перехід старинних віків до нових? 4. Характеристика Радюка в повісти Ів. Левицького „Хмари“. 5. Заслуги М. Шашкевича для національного і літературного відродження в Галичині. 6. Протиреформаційні змагання католицької церкви. 7. Котрі машини і в який спосіб облекшують роботу людий? На осн. науки фізики. 8. Розвинути думки, що містять ся в пословици „Як посїєш, так збереш“. 9. Вплив Сократа на атенську суспільність. На осн. науки греки. 10. Україна

в історичних поемах Т. Шевченка. На осн. лектури і поданого огляду.

Кляса VIIa. 1. до вибору : а) Характеристика священика-горожанина в „Чорній Раді“ Куліша ; б) Які обставини спинили літературний і просвітний рух на Україні в 60 р. XIX. ст.? 2. Золото а зелізо в розвитку людської культури. 3. до вибору . а) Погляди Горация на житє ; б) Які думки і почуваня будить в нашій душі завмираюча природа? 4. Ідея і єї переведенє в драмі Карпенка Карого „Суєта“. 5. до вибору : а) Психольогічний мотив в поезії Ю. Федьковича „Дезертир“ ; б) Чому самолюбство не дає правдивого щастя? 6. Як Москва знищила автономію України? На осн. науки історії. 7. до вибору : а) Пояснити на теориях сьвітла потреби ставлення теорій і їх значіне. На осн. науки фізики ; б) Типи народовців в повістях Ів. Левицького. 8. до вибору : а) Українська наук. література XIX. ст. (Короткий огляд) ; б) Культ Бакха як жерело поезії і драми. На осн. грецької науки.

Кляса VIIIб. 1. до вибору : а) Патріотична ідея в „Чорній Раді“ Куліша, б) Змаганя Українців на поли письменства в 60 р. XIX. ст. 2. Чому називаємо чоловіка вінцем сотворіня? 3. до вибору : а) Чому і як дбав Август про розвій римського письменства? б) Як проявляє ся вплив зими в житю людей? 4. Ідея і єї переведенє в драмі К Карого „Хазяїн“. 5. до вибору : а) Пояснити символічне значіне поезії Ю. Федьковича п. з. „Король Гуцул“ ; б) Розвинути гадку пословиці : „Не той убогий, хто мало має, але той, хто багато жадає“. 6. Руїна і єї вплив на культурне і економічне житє України. На осн. науки історії. 7. до вибору : а) Які обставини випередили роздір за Фотія? На осн. науки церк. історії ; б) Типи народовців в повістях Б. Грінченка. 8. до вибору : а) Різні види і переміни енергії в всесьвітї. На осн. науки фізики ; б) Важнійші осередки української літератури в новій добі. На осн. переробл. матер.

б). В німецькій мові.

Кляса Va. 1. Was hab' ich zu Beginn des Schuljahres zu tun gehabt? 2. Inhalt und Grundgedanke der Gellertschen Fabel „Der Prozeß“. Nach der Lektüre. 3. Перевід з руського (Взори поезії і прози для V. кляси стор. 17). 4. Das griechische Theater der ältesten Zeit. N. d. Lekt. 5. Die Macht des Gesanges in

Schillers „Die Kraniche des Ibykos. 6. Gedankengang und Erläuterung der Fabel „Der Hirsch und der Graben“. 7. Warum verläßt Ritter Delorges Fräulein Kunigunde? 8. Welchen Eindruck machte das Aufkommen der Eisenbahn in Preußen auf die Gemüther der Gebildeten? 9. Bendels Treue. Auf Grund d. Lekt. von Chamisso's „Peter Schlemihl“. 10. Schiller im Elternhause. N. d. Lekt. 11. Schillers Balladen „Der Handschuh“ und „Der Taucher“ sind in Bezug auf Aehnlichkeiten und Verschiedenheiten der Situationen und Motive zu vergleichen. Nach gegeben. Disposition. 12. Erläuterung des Gedichtes „Der tote Soldat“. 13. Gedankengang der Ballade von Schiller „Die Bürgschaft“. 14. Schauen und Sehen. Nach der Schullektüre.

Класса Vб. 1. Die Beschämung eines prunkstichtigen Kaisers. N. d. Lekt. 2. Mein Elternhaus. Nach gegeben. Dispos. 3. Die Schilderung eines römischen Begräbnisses. N. d. Lekt. 4. Gefangennahme und Tod Andreas Hofers. N. d. Lekt. 5. Inhalt und Grundgedanke der Ballade Schillers „Der Handschuh“. N. d. Lekt. 6. Georg Stephenson's Bildungsgang. N. d. Lekt. 7. Was bewog den Tyrannen von Samos mit den Feinden den Bund zu schließen? N. d. Lekt. 8. Die Erklärung des Märchens „Das Dornröschen“. N. d. Lekt. 9. Die Nahrung der Urmenschen. N. d. Schullekt. 10. Welche kulturellen Errungenschaften Westeuropas fanden in Japan Eingang? N. d. Lekt. 11. Der Grundgedanke und seine Durchführung in Schillers Ballade „Der Graf von Habsburg“. N. d. Lekt. 12. Die Verkehrsmittel der Neuzeit. N. d. Lekt. 13. Gedankengang und Grundgedanke im Gedichte Geibels „Aus dem Walde“. Nach d. Schullektüre. 14. Meine Erlebnisse auf einem Ausfluge. Nach gegebener Disposition.

Класса VIа. 1. Der Jahrmärkt in Kolomyja 2. Reinekes List. 2. Die Exposition im. I. Gesange des Epos „Hermann und Dorothea“. 4. Wie kommt Iussuf ben Ibrahim zur Erkenntnis seines Glückes? 5. Der Winter. Schilderung. 6. Charakteristik des schwäbischen Ritters. Nach Uhlands „Schwäbische Kunde“. 7. Welche geschichtlichen Tatsachen leiten vom Mittelalter in die Neuzeit hinüber? Auf Grund des Geschichtsunterrichts. 8. Die Selbstanklage des Paters. (Fr. v. Saar. „Innocens“). 9. Die Komposition des Schillerschen Gedichtes „Kampf mit dem Drachen“. 10. Wie gerät der Nachtwächter von Eschenreut in den Kottor? N. J. Wichners gleichnamiger Erzählung; 11. Die Gralsage N. d. Lekt.

12. Wie greift der Elfenkönig Oberon in die Handlung des Wieland-schen Epos ein? N. d. Lekt. 13 Die Ausgrabungen Schliemanns Nach d. Lekt. 14. Dankbarkeit als zweites Hauptmotiv des Verschwenderdramas. Nach d. Lektüre.

Кляса VIб. Das Leben auf den Bahnhöfen. 2. Reinekes Ansprache an den König. 3. Charakteristik der Personen in I. Gesange des Epos „Hermann und Dorothea“. 4. Gudruns Treue. 5. Vergnügungen der Winterszeit. 6. „Glück und Glas, wie leicht bricht das“ Nacht Uhlands „Das Glück von Edenhall“. 7. Die Bedeutung der Entdeckung der neuen Welt für Europa. Auf Grund des Geschichtsunterrichts. 8. Worin erblickt der Pater eine besondere Schwierigkeit, der Aufgabe seines Berufes gerecht zu werden? (Fr. v. Saar „Innocens“). 9. Charakteristik des Ritters in Schillers „Kampf mit dem Drachen“. 10. Wodurch gewinnt der kleine „Mops“ unser Mitgefühl? N. E. Wildenbruchs „Das Orakel“. 11. Parcivals Entwicklungsgang. N. d. Lekt. 12 Welche Fabeln und wie verknüpft sie der Dichter in seinem Epos „Oberon“? N. d. Lekt. 13. Homer und die mykenische Kultur. Nach d. Lekt. 14. Die Märchenelemente im „Verschwender“. Nach der Lektüre.

Кляса VIIа. 1. Das Wasser als Freund und Feind des Menschen. 2. Welche Elemente lassen sich im Nibelungenliede unterscheiden? 3. Wie steht es um die Wahrheit der Sprichwörter? 4. Was nennen wir im Drama Episode? Auf Grund der dramatischen Lektüre. 5. Wie erklärt sich die Vorherrschaft Englands zur See? Nach gegeb. Disposit. 6. In welchen Zügen verrät sich die Schillersche Elisabeth als Charakter niederer Art? 7. Die verschiedenen Zwecke des Studierens. Nach gegebener Dispos. 8. Gedankengang des Schillerschen Gedichtes „Die Götter Griechenlands“. N. d. Lektüre. 9. Worin besteht die Bedeutung Klopstocks für die deutsche Literatur? 10. Wie verhält sich Prinz Fr. von Homburg angesichts des Todes?

Кляса VIIб. 1. Segen und Fluch des Feuers. 2. Das Motiv der Treue im Nibelungenliede. 3 Was veranlaßt so viele, fremde Sprachen zu lernen? 4. Das Gespräch Marias mit Burleigh. (Maria Stuart I. 7). 5. Der Krieg — „ein Bewegter des Menschengeschicks“. Nach gegeb. Dispos. 6. Das Motiv der Ehre in Lessings „Minna“. 7. Die Kunst des Lesens. N. gegeb. Dispos. 8. Gedankengang des Goethe-schen Gedichtes „Das Göttliche“. N. d. Lekt. 9. Was hat die deutsche Literatur Klopstock und Wieland zu verdanken? 10.

Warum musste in Kleists Drama „Prinz Fr. von Homburg“ der Kurfürst den Prinzen verurteilen?

Класса VIIIa. 1. Charakteristische Merkmale des Volksepos. N. d. Lekt. 2. Die Poesie eine Bildnerin der Menschheit. N. gegeb. Disposit. 3. Charakteristik Götzens in den beiden ersten Akten in Goethes „Götz von Berlichingen“. N. d. Lekt. 4. Bedeutung der Babenberger für die Entwicklung Oesterreichs, Nach dem Geschichtsunterricht. 5. Wie motiviert Grillparzer die Katastrophe in seinem Drama „Sappho“? N. d. Hauslektüre. 6. Schiller als Dramatiker in der Komposition seiner Kantate „Das Lied von der Glocke“. 7. Die Steigerung der Handlung in Schillers „Wilhelm Tell“. Nach d. Lekt. 8. Die Wichtigkeit einer gründlichen Kenntnis der Muttersprache. Nach gegeb. Disposit.

Класса VIIIб. 1. Der innere und äußere Bau der Ballade Goethes „Der Totentanz“. N. d. Lekt. 2. Die Wertschätzung fremder Verdienste. Nach gegeb. Disposit. 3. Wie motiviert Goethe Weislingens Bruch mit Marie von Berlichingen? N. d. Schullekt. 4. Charakteristik der Bauern in Marko Wowczoks „Instytutka“. N. d. Lekt. 5. Charakteristik Sapphos. N. d. Hauslektüre. 6. Die Komposition der Kantate Schillers „Das Lied von der Glocke“. N. d. Schullektüre. 7. Die Rechtfertigung der Entstehung des schweizerischen Bundes auf Rütli durch Schiller. Nach Schillers „Wilhelm Tell“ 8. Die Bedeutung der genauen Kenntnis der Heimat für die Bildung des Menschen. Nach gegebener Disposition.

B) В польській мові.

Класса Va — 1. Jesień w Kołomyi. 2. Treść „Latarnika“. 3. Wyjaśnić przyczyny zamierzonej walki bratobójczej Litawora z Witoldem oraz przymierza Litawora z Krzyżakami. Na podst. lekt. szk. „Grażyny“. 4. Ustrój świata zwierzęcego w puszczech litewskich. Na podst. „Pana Tadeusza“. 5. Jak przedstawia J. Słowacki ból „Ojca zadżumionych“. 6. Religijność — wybitne znamię „Pana Tadeusza“. 7. Dzieje Wiesława. 8) Postać Rejenta Milczka. Na podst. „Zemsty“ A. Fredry.

Класса Vб. — 1. Słońce w I. ks. „Pana Tadeusza“. 2. Najpiękniejsze chwile mojej młodości. 3. Ukochanie języka ojczystego i tęsknota za krajem rodzinnym latarnika Skawińskiego. 4. Dzieje ostatniego z Horeszków opowiedziane przez klucznika Gerwazego.

Na podst. II. ks. „Pana Tadeusza“. 5. Wykazać cechy poezji epicznej na podstawie lektury „Pana Tadeusza“. 6. Przyroda i człowiek w „Ojcu zadżumionych“ J. Słowackiego. 7. Losy Haliny według „Wiesława“. 8. Postać Cześnika Raptusiewicza. Na podst. „Zemsty“ A. Fredry.

Класса VIa — 1. Już po wakacjach! Program pracy w roku szkolnym. 2. Szkoły i oświata w Polsce Piastów. Na podst. nauki literat. polsk. 3). Młodość i nauki Mikołaja Reja. 4. Sumienne spełnianie obowiązków jest najtrudniejszym bohaterstwem. 5. Charakterystyka Skrzetuskiego. Na podst. „Ogniem i mieczem“. Lekt. dom. 6. Pogląd Skargi a Starowolskiego na ówczesne społeczeństwo polskie. 7. Myśl przewodnia w „Słowie o pułku Igora“. 8. Staszic a Kollątaj jako pisarze polityczni.

Класса VIб. — 1 Uniwersytet Kazimierza Wielkiego. Na podst. nauki szk. 2. Z którym okresem życia ludzkiego da się porównać jesień i dlaczego? 3. Kochaj ojczyznę i szanuj obczyznę! 4. Jak się wyraża prawda i szczerść cierpienia w Trenach Jana Kochanowskiego? 5. Geneza „Odprawy posłów greckich“ J. Kochanowskiego. 6. Bohun z „Ogniem i mieczem“ Sienkiewicza a Andrzej Bulba z „Tarasa Bulby“ Gogola. Charakterystyka porównawcza. 7. Polska literatura polityczna w. XVII. 8. Działalność i znaczenie Komisji Edukacyjnej w Polsce.

Класса VIIa. — 1 Wykazać pierwiastek satyryczny ballady A. Mickiewicza p. t. „Pani Twardowska“. 2. Kwiaty w życiu człowieka. 3. Znaczenie wystawy przemysłu domowego w Kołomyi 1912. r. 4. Wyjaśnić i uzasadnić słowa A. Mickiewicza:

O wieści gminna! ty arko przymierza
Między dawnymi i młodszymi laty,
W tobie lud składa broń swego rycerza,
Swych myśli przędę i swych uczuć kwiaty“.

5. Byronizm w powieści poetyckiej Malczewskiego. 6. Stanowisko poety-geniusza w narodzie. Na podst. improwizacji III cz. „Dziadów“ Mickiewicza i „Perebendi“ Szewczenki. 7. Józef Bohdan Zaleski piewą Ukrainy. 8. Gustaw i Albin w „Ślubach panińskich“ A. Fredry. Charakterystyka.

Класса VIIб. — 1. Kompozycja i treść „Konrada Wallenroda“. 2. Zapomnienie — błędem, cnotą, szczęściem. 3. Jakie ideały i cnoty przyświecały młodzieży filareckiej? Na podst. pieśni filaretów i ody do młodości A. Mickiewicza. 4. Święto Jordanu w Kołomyi. 5. Potęga

uczucia w improwizacji III. części „Dziadów“ Mickiewicza. 6. Ukraina w „Zamku kaniowskim“ Goszczyńskiego a „Maryi“ Malczewskiego. 7. Jak Józef Bohdan Zaleski przedstawia sobie obowiązki poety? Na podst. wiersza p. t. „Spiew poety“. 8. Mowa wygłoszona w 99. rocznicę urodzin Tarasa Szewczenki.

Кляса VIIIa. — 1. Element tragiczny w rodzinie hr. Henryka. Na podst. „Nieboskiej komedyi“. 2. Potęga i niemoc złota. 3. Rola Elsinoi w Irydionie. 4. Środki komunikacyjne obecnej doby. 5. Znaczenie „Psalmu dobrej woli“ Krasińskiego. 6. Poezya a życie. 7. Poezya polska po r. 1863.

Кляса VIIIb. — 1. Który dramat Wyspiańskiego (lub Rydla, Żuławskiego) najbardziej mi się podobał i dlaczego? 2. Pierwiastki ukraińskie w „Maryi“ Malczewskiego. Na podst. nauki literatury polskiej. 3. Rozmowa Pankracego z hr. Henrykiem, jej istota i znaczenie. Na podst. „Nieboskiej komedyi“ Krasińskiego. 4. Woda jest budowniczym w przyrodzie. 5. Dzieje Irydiona przed spełnieniem woli Amfilocha Hermesa. 6. Istota tragiczności w starogreckiej a nowożytnej tragedii. Na podst. lekt. szkolnej. 7. Powieść polska w drugiej połowie XIX. w.

V. Прибори до науки.

1. Бібліотека учителів числить 1277 творів в 2038 томах і 2625 примірників звітів дирекцій середних і інших шкіл.

В р. 1912/13 куплено: а) часописи: „Archiv für slavische Philologie“, „Euphorion“, „Geographische Zeitschrift“, „Körperliche Erziehung“, „Kwartalnik historyczny“, „Літературно-науковий Вісник“, „Das literarische Echo“, „Natur und Schule“, „Наша Школа“, „Przewodnik bibliograficzny“, Przewodnik nauk. i liter. (додаток до *Gazety lwowsk.*)“, „Ruch“, „Русскій Филологическій Вѣстникъ“, „Світло“, „Учитель“, „Umschau“, „Verordnungsblatt für den Dienstbereich des Ministeriums für Kultus und Unterricht“, „Wszeczeńświat“, „Записки наук. Товариства в Києві“, „Zeitschrift für die österr. Gymnasien“, „Zeitschrift für Philosophie und Pädagogik“, „Zeitschrift für mathemat. und naturwissenschaftl. Unterricht“, „Zeitschrift für den physikal. und chem. Unterricht“, „Zeitschrift für Schulgesundheitspflege“, „Zeitschrift für den Zeichen — und Kunstunterricht“, „Zoologischer Anzeiger“; б) книжки: Bab J.: „Neue Wege zum Drama;“ Balzer: „Historya ustroju Austrii;“ Biegański W.: „Podręcznik logiki;“ „Брокъ Очеркъ фізіології словянскої рѣчи;“ Faulmann: „Geschichte und Literatur der Stenographie;“ Harry Mayne: „Dichtkunst und Kritik;“ Hauptmann G.: „Die Jungfern von Bischofsberg;“ Грушевський М.: „Культурно-національний рух на Україні“ XVI—XVII. в.; Jarosch: „Methodik des Unterrichts in der darstellenden Geometrie“ (Schoendler: „Methodik“ Bd. XIV.); Калитовский О.: „Географія для середних шкіл II. вид;“ Kaspro-wicz J.: „Arcydzieła europejskiej poezji dramatycznej w przekładzie T. I—II;“ Kisielewski J.: „Ostatnie spotkanie;“ Кміцикевич В. і Спілька: „Німецько-український словар;“ Кобилянський Ю.: „Латинсько-український словар;“ Kultur der Gegenwart I. 8: Griechische und römische Literatur und Sprache; Lehmann Lehrbuch der philosoph. Propädeutik; Lehrplan und Instruktionen f. Gymnas. (нове виданє); Левицкий В. Др. Фізика; Ленкий Б. Начерк історії укр. літератури II; Leskien Handbuch der altbulgarischen Sprache; Lyon Deutsche Dichter des 19. Jahrhunderts: Aesthet. Erläuterungen von...; Mach und Habart Grundris der Naturlehre;

Mereschkowski S. Dr. Tolstoj und Dostojewski als Menschen und Künstler. Deutsch von Gütschov; Müllner Methodik des geographischen Unterrichts (Scheidler „Methodik“ Bd. XV.); Nusbaum — Wisniewski Wiadomości z zoologii; Нунурь Петропйя русскої литературы. Т. II.—IV; Pokorny — Latzel Tierkunde; Попи Про автономно України; Przybyszewski St. Mocny czlowiek; Ritterer T. W. obcem mieście; Rocznik slawistyczny Т. 1—V.; Schmeil O. Leitfaden der Zoologie; Schmeil O. Tierkunde; Schmidt Alfr. Künzterziehung und Gedichtbehandlung. I—II; Seignobos C. Politische Geschichte des modernen Europa; Siegel Methodik des Unterrichts in der philosophischen Propädeutik; Соболевекиі Древній иервовно-слов. языкъ; Spiero H. Deutsche Geister. Studien und Essays. Zur Literatur der Gegenwart; Spiero H. Hermen. Essays und Studien; Spitzer Sal. Zdrój życia. Zasady wiary i moralności. I—III; Стреченко Українські козаци і цедривен; Стороженко Ол. Твори („Руска шевченість“ VIII.); Sudermann H. Das Hohe Lied; Werner Latein. Grammatik auf geschichtlicher Grundlage; Wirth A. Weltgeschichte der Gegenwart; Wohrab Martin Dr. Aesthetische Erklärung von Shakespears Hamlet; idem Aesth-Erkl. von Goethes Iphigenie auf Tauris; Zdziechowski M. U opoki Mesyanizmu;

Одержано в дарі: від краївєкої Академії Наук; Czubek Katalog rękopisów Akademii. Dodatek I; Horodyski Wład. Bronisław Trentowski; Jabłonowski Al. Historia Rusi południowej...; Kalendarz wieczny, wyd. J. Łoś; Kirkor — Kiedroniowa Zofia Włoszanie i ich sprawa w dobie organizacyi... królestwa polsk.; Łoś J. Pamiętniki Janczara; Materyaly antropolog — archeol. i etnogr. XII; Rozprawy Wydz. hist-filozof. II. 30; filolog. t. 50. i 51; matem-przyrodn. III. 12 A. B; Rybarski Nauka o podmiocie gospodarstwa społecznego; Skibiński M. Europa a Polska; Sprawozd. Komisji badania historyi sztuki w Polsce VIII. 3. 4; Sprawozd. Komisji fizyograf. 46; Tretiak J. Piotr Skarga; Zachorowski St. Rozwój i ustrój kapital polskich...; від ц. в. Ради шк. кр. Jedniodniówka Skargowska; Czasopismo pedagogiczne II.; від Виділу краєвого; Wiadomości statystyczne... XXIV. 2. 3; від приватних осіб: Ю. Кобилівський Грамат-етимол. вправи для V. класу (дар автора); Кузели З. Словянські балади.; Ralski J. Dr. Zasady rachunku różniczkowego i całkowego (дар автора); Zorjan E. Irydion — jako dramat ps chiezny (дар проф. Зачка); надто

річники 1913. „Museum“, „Säemann“, „Zeitschrift Natur. Товар ім. Шевченка у Львові“.

2. Бібліотека учеників числить: 912 творів а 1222 томів в рускій мові, 702 творів а 750 томів в польській мові і 579 творів а 823 томів в німецькій мові.

В р. 1912/13 куплено: а) в рускій мові: Алчевська Хр. Вишневий цвіт; Арабські казки, перекл. Олесь; Аркас Історія України-Руси; О. Барвінський Образки з розвитку Русіїв; Василько Ан. Українська література і кріпацтво; Возник До історії української вірши; ід Про Марк. Шапкевича; Гайчук Над Чорним морем; Галичак О. Вражіння з дороги; Гедін Євсн Крізь пустинї Азії; Гоголь Ревізор, перекл. Коваленко; Гриневичева К. Легенди і оповідання; Гринченко В. Серед темної ночи; Грушевський М. Культурно-національний рух на Україні XVI—XVII в.; Демичук І. Із грецких папірусів; ід. Перекази старинного сьвіта: „Дзвінок“ 1911/12 і 1910; Буремов Історія українського письменства; ід. Карпенко Карий (характернет.); ід. Чистому сердцем. Памяти Домашнього; ід. Над могилою В. Гринченка; Кішлін Р. В Джунглях; Коваленко Гр. Про український стиль і укр. хату; ід. Українська історія; Лигерлеф Сельма Королева півночи; Левницька З. При битії дорозі; Левицький — Печуй Повісти. Том VII.; Ленкий В. Два ідеї; Маковей О. Ярошенко; ід. Про Юр. Федьковича; Мирний Твори I; „Молода Україна“, вид. Ол. Пчілки, Київ 1912; Олесь. Поезії, книжка III.; Олехнович Раси Європи; Павлю Подуботок. („Просьвіта“); Пачовський М. Др. Ілюстроване українсько-руське письменство; Петренко Малі козаки; Плевако Життя та праця В. Гринченка; Старицька-Черняхівська Гетьман Дорошенко; Стефаник В. Дорога; Стороженко М. Парис історії зах європейських літератур; Стороженко Ол. Твори; Стоцький С. Др. Буковинська Русь; Студинський К. Др. В 50 літе смерти Т. Шевченка; Сумцов М. Діячі українського фольклору; ід. Українські снівці і байкарі; ід. Старі зразки укр. народної словесности; Українка Леся Твори, книжка I.; „Український Учитель“, Чч. 22—31, 37—46; Франко П. Анна Русинка, королева Франції (з франц.); Е. Фрас Парис геології; Черкасенко Маленький Горбань та інші оповідання; Щурат В. На гримбітї; Про житє великого поета Т. Шевченка („Просьвіта“).

б) в німецькій мові: Bartsch Rud. H. Novellen; Bj. Björnson Ein froher Bursch; Carroll L. Alice im Wunderland; Droste — Hülshoff A. Die Judenbuche; Ebner-Eschenbach M. Der Kreisphy-

sikus; Freytag G. Bilder aus der deutschen Vergangenheit; id.: Iugo; id.: Ingraban; Gress K. Holzlandsagen; Grimm (Brüder) Deutsche Sagen; Hamerling R. Der König von Sion; Hauptmann G. Kaiser Karls Geisel; Heyse P. Neue Märchen; id.: Andrea Delfin; Hoffmann E. Erzählungen. Der goldene Topf; Keller G. Das Fählein der sieben Aufrechten; Keller P. Zigeunerkind; Kipling Märchenbuch; Kirchhof A. Mensch und Erde; Kürnberger F. Heimlicher Reichtum; Lagerlöf Selma Erzählungen; Leitgeb O. Novellen; Liliencron D. Gasammelte Werke IV. Roggen und Weizen; Von der Linden H. Der Bibel schönste Erzählungen; Polenz W. Novellen, Richter Märchen aus dem Leben; Saar F. Innocens; Schalk G. Walkala; Schmidt F. Mit Schwert und Lanze; Steinmann Die Eiszeit und der vorgeschichtliche Mensch; Stifter Ad. Heidedorf; id. Der Hochwald; Sudermann H. Der Katzensteg; Vedel, Ritterromantik, mittelalterliche Kulturideale I. II.; Virginia J. Ausgewählte Gedichte von Taras Schewtschenko; Wachsmuth W. Schiller und Goethe, Jena und Weimar; Wagner Rich. Die Meistersinger von Nürnberg; Weber, O. 1848. Sechs Vorträge; Wildenbruch Kindertränen; Zahn E. Der Büsser.

в) в полѣкѣи мѡвѣ: Chrzanowski *Historya literatury polskiej*; Grabieński *Dzieje narodu polskiego*; Jeluk I. *Odrodzenie ruskiej literatury w Galicyi i Markijan Szaszkiwycz*; Kochanowski J. *Odprawa posłów greckich*; Konopnicka M. *Pan Balcer w Brazylji*; Krasicki Ign. *Przypadki Mik. Doświadczyńskiego*; Malczewski A. *Marya*; Reymont *Wampir*; Szymański *Srul z Lubartowa*; Weysenhoff *Znaj pana*.

Рух книжок в бібліот. учеників в шк. році 1912/13.

Кляса	Рускі книжки		Німецкі книжки		Польскі книжки	
	Читало учеників	Число взятих книжок	Читало учеників	Число взятих книжок	Читало учеників	Число взятих книжок
II абв.	40	190	6	20	11	23
III абв.	59	428	86	340	40	210
IV аб.	60	352	85	800	50	308
V аб.	56	309	64	390	41	326
VI аб.	58	298	61	384	31	226
VII аб.	61	436	50	327	27	200
VIII аб.	40	363	32	167	20	128
	474	2376	384	2428	221	1493

В збірці книжок для бідних учеників знаходить ся около 600 шкільних підручників; в шк. р. 1912/13 куплено 25 книжок падо кількадесятьох учеників дарувало більше число книжок. Користало 235 учеників, які визичили 485 книжок.

3. До науки географії і історії є: мап 111 (Грелісфна), 212 образів геогр. і істор., 15 атласів (геогр., істор. і и.) і 4 альбои. В р. 1912/13 куплено мапи: Kiepert Italia antiqua; Spruner-Bretschneider Europa zur Zeit Napoleons I.; Bamberg-a Балкан. Піренейский півостров. Франція. Німеччина.

4. До науки історії природи є: а) зоол. okazів вишаних 104, в спиритуей 54; препаратів в спиритуей і інекційних 18. препаратів мікроскоп. 17. okazів сухих 21, моделів 8, кістяків 7. образів 243 і збірки мотилів та комах; б) ботан. моделів 66. образів 250; в) okazів мінералів 227. моделів кристалів 56. образ в 65, збірка геолог. okazів. В р 1912/13 куплено: okazi вишани: *Napale spec.* *Napalemur griseus*, *Sorex leucodon*, *Arctomys marmota*, *Myoxus nitela*, *Muscardinus avellenarius*, *Arvicola arvalis*, *Myodes lemmus*, *Hyrax syriacus*; мінерали: Chalcodon: *Karneol* і *Heliotrop*, *Grössular*, *Apatit*, *Smithsonit*, *Biotit* (Meroxen). *Cuprit*, *Pyrolusit*, *Sylvanit*, *Azurit*.

5. Кабінет фізикальний чиселить 269 приладів і 5 таблиць

В р. 1912/13 куплено: стіл з димачем (до науки акустики), 13 сопілок язичкових, прилад до викликання горішних тонів, сопілку з толоком.

6. До науки рисуноків (вільнор.) має заклад: 382 взірці, 7 приладів до науки перспективи, 12 моделів з дерева, 67 моделів з гіпсу, моделі (посудини) з майоліки, скла, дерева і збірку різних пер птахів (на картоні.) В р. 1912/13 куплено: Kirschner Jozef Die künstlerische Vereinfachung der Natur im Bilde. Ein Vorlagenwerk für den Gebrauch in den unteren Klassen der Mittelschulen.

7. До науки каліграфії є: 8 зошитів взірців письма і 25 таблиць.

8. До науки співу куплено в р. 1912/13 Стеценко Українські коляди і щедрівки.

VI. Важливі розпорядження ц. к. шкільних властей.

Ц. к. Рада шк. кр. з дня 13. вересня 1912 ч. 15726 заборонила скавтовим дружинам робити прогульки під неділі і свята, щоби приписані релігійні практики не дзнали ніякої шкоди.

Ц. к. Рада шк. кр. з дня 18. вересня 1912. ч. 14775 припоручила заохотити молодіж гімназій до громадного звиджуваня коломийської вистави виробів домашнього промислу.

Президія ц. к. Ради шк. кр. з дня 25. жовтня 1912. ч. 469 дозволила, щоби ученики робили між собою складку на ювелірний фонд др-а Івана Франка.

Ц. к. Рада шк. кр. з дня 26. грудня 1912. ч. 22314 припоручила, щоби в тих школах, де обходить ся свята греко-католицького обряду, шкільна молодіж в день 18. січня кожного року від 11. години перед полуднем була вільна від шкільної науки, щоби могла взяти участь в богослуженю з нагоди освячення води.

Ц. к. Рада шк. кр. з дня 31. грудня 1912. ч. 22341 пригадує давійше видані заборони уживаня учениками алькоголічних напитків підчас прогулок.

Ц. к. Рада шк. кр. з дня 31. грудня 1912. ч. 14517 припоручила, щоби строго перестерігати привісів що до щівлення вієни зглядно ревакцинації і без відповідних лікарських посвідчень не приймати учеників до школи.

Ц. к. Рада шк. кр. з дня 28. січня 1913. ч. 1026. припоручила, щоби почавши від шк. року 1912/13 наука за I. піврічкінчила ся дня 30. січня а піврічні викази поступів давано ученикам дня 31. січня о 8. годині рано. Накоти день 31. січня принав би на неділю, має ся се зробити о один день скорше.

Дні 31. січня, 1. і 2. лютого мають бути вільні від шкільної науки.

Ц. к. Рада шк. кр. з дня 3. лютого 1913. ч. 1855 припоручила, щоби заохотити ученик'в до вислухання публичного відчиту про туберкульозу, який має виголосити лікар, упрошений до сего „Товариством для побороуваня туберкульози“

Ц. к. Рада шк. кр. з дня 14. лютого 1913. ч. 1215 строго заборонила ученикам, що належать до пластових дружин, уживати

поши пластунів, замість або побіч приписаних мундурів, виписали при нагоді пластових вирав.

Ц. к. Рада шк. кр. з дня 26. лютого 1913, ч. 2845 запорядила, щоби ученики VI. класи, які за I. піврік одержали з географії недостаточний поступ, здавали прозгягом перших шести тижнів другого півроку поправчий іспит з того предмету.

Ц. к. Рада шк. кр. з дня 14. цвітня 1913, ч. 5968 запорядила (по мысли рескр. ц. к. Мініст. В. і Пр. з дня 29. марта 1913, ч. 15710 і ц. к. Мініст. публ. робіт з дня 9. цвітня 1913, ч. 18538), щоби дня 19. цвітня с. р. як в двісталітню річницю проголошення цісарем Карлом VI. (19. цвітня 1713 р.) т. дв. праиматичної санкції, у відповідний епос б (як на се обетавили позволять.) відновити і укріпити память сего ювілея в умах шкільної молодежи.

Ц. к. Рада шк. кр. з дня 9, червня 1913, ч. 9752 запорядила, щоби сей шкільний рік (1912/13) закінчити дня 29. червня 1913 а вступні іспити до I. класи відбуту дня 28. червня 1913 р

УІІ. Справа фізичного розвитку молодежи.

Наука гімнастики відбувала ся правильно через цілий рік в 8 відділах по 1 годині на тиждень. Одна, і то не простора, зала гімнастична, надто снільна (для учеників обох гімназій) ані не допускала заведеня вирав у відповідних годинах (обмежене в часі спонукане обетавиною, що в польській гімназії наука гімнастики є обовизковою), ані не давала можности розвинути ся свобідним рухам, позаяк приходило ся в одній годині лучити в 1 відділ учеників 1—3 класе (так, що на 1 відділ принадало часто 40—50 або й більше. Зате весною і літом, коли лиш була прийдісна погода, вирави відбували ся на дворі, на вільнім воздуху за містом, там, де і забави. Фреквенция сего року виносла 46·5% веего числа учеників.

Між шкільними годинами підчас 10—20 мінутевих навз виходили ученики на подвірє коло школи, де проходили ся або свобідно бігали.

Кромі звичайної гімнастики відбували ся від мая 1912 р. забави і гри на вільнім воздуху.

Бодай раз на тиждень снінила молодіж (класами) за місто на площу, яку Дирекция виписала до забав і гри на однім з

найблизших передмість в місци дуже приступнім. Там під проводом учителя гімнастики віддавала ся товарицьким забавам або грі в мяча.

Крім гімнастичного кружка (28 членів), як також прогулькового, які існують вже від двох літ, завязав ся в цьвітти минув-ного року пластовий кружок (skouting). В сім році пласт роз-винув ся значно. Веїх учасників було з початку 18, тепер є 26. Поділено їх на дві чети. Вправи відбували ся правильно два рази на тиждень: у второк від 4—6 год. теорія, в суботу по полудни польові вправи в околиці Коломиї під проводом учит. гімнаст. Книша і учителя гімназії Т. Поліхи. Учасники прикладали ся до науки з охотою і в днях 14. і 17. червня с. р. зложили перший пластовий іспит з добрим поступом. Великою захо-тою до праці було перше з боку Дирекції і збору учителів. Пластуни мають вже гарний інвентар: 4 шатра, 4 патентові топо-ри з рискалками і пилками, відповідну скількість потрібних мап, 8 прапорців до емпалізації і т. п.

Крім звичайних правильних (що тижня) польових вправ в близних околицях міста пластуни відбули сего літа дальші прогульки в гори і так: 20. і 21. мая с. р. на обі Рокити в двох відділах иньшими дорогами; 14. і 15. червня с. р. через Сніск, Іоргани, Явіршкы; в липни задумують на Говерлю, Петрос і т. д. (Провід мав учит. гімнаст. Книша). Заходом гімнастичного кружка відбули ся дні 18. грудня 1912. р. публичні гімнастич-но-вокальні вечериці, яких чотири точки вичовнені гімнастични-ми продукціями учеників. (Подрібнійше подано в літписи гімназії).

Прогульки відбували ся в дальші і близні околиці Коломиї і так: 20 і 21. мая 1913. на обі Рокити і сусідні верхи (окре-мо від пластунів) в числі 20 учеників; 14. і 15. червня с. р. на Говерлю і сусідні верхи 12 учасників, все під проводом проф. Шнайла; а знов 15. червня с. р. вибрало ся 130 учеників (П-Укл.) на Хомяк під проводом учителів Левицького, Дубляницьі і Ковбуза.

Рівнож виходили ученики поодонових клас за місто (близше або й по дальше — Вербіж, Існає, на гору за Прутом) під про-водом учителів Левицького, Ковбуза, Мащорак — ддя проходу, забави і науки. Особливо дуже радо виходили ученики I. і II. класи з проф. Примаком в луки над Прутом або на гору за Пру-том, де під его проводом збирали і означували рослини, описи

також свobodно бажали ся або й купали ся. Сї проходи відбували ся з кождою класою майже правильно що тижня (в маю і червни с. р.).

В лїтї користала молодїж радо і в великим числї з знаменитих купелней в Прутї, в зимї уживала руху на ховзанцї.

VIII. Шкільних вистав

і т. п. поки що сего року не було.

IX. Гімназьяльна орхестра

відбувала вирази через короткнний або довнний час звичайно перед кождим публичним виступом, коли брала участь в святочних вечерицях (музыкально-вокальних), устроюваннх учениками гімназїї (пр. в сїм шк. році три рази, як то точнїйше зазначено в лїтотисен гімназїї). Орхестра числила сего року 23 членів, що грали на рїзних інструментах, одні на власних, другї на гімназьяльних, справленнх в послїдннх роках частно зі складок учеників частно з фондів на забави. Веїх інструментів гімназьяльних с 31. Наука і вирази відбували ся під проводом фахового учителя музики п. Шнабли, якого працю оплачувала Дирекция.

X. Праця учеників в научних кружках

заснованих ще в шк. р. 1907/8. вела ся і в сїм шкільнім році.

Лїтературний кружок. Дня 15. вересня 1912 р. відбули ся збори сего кружка, на яких вибрано старшину кружка.

Головою вибрано Кушнїрука Корнїла (з Уїб.), мїстоголовою Чорношеского Василя (з Уїа.), секретарем Бачиньского Михайла (Уїб.). По виборї обговорювано справу відчитів. Піднесено справу, чи давати відчити лише з української лїтератури, чи може і з чужих лїтератур. Рїшено давати відчити не виключно з української лїтератури. Що до оброблюваня тем то на внесенє проф. Роздольского рїшено не давати оглядів певного періоду лїтератури, але обмежуватись виключно на одному письменникови а зглядно на одному з його творів, бо лише в сей спосїб можна виробити собі належне знавє лїтератури.

При помочи і співучастї проф. Роздольского, Ленского, Риб-

чука, Мостовича, Кузьми, Глушкевича зладжено і відчитано слідуєчі відчити: 1.) Григорій Квітка, I. том (Іванчук В. VIб.); 2.) Григорій Квітка, II. том (Іванчук В. VIб.); 3.) Образованє а школа (Соловчук з VIIа.); 4.) Сучасні жерела образованя (Соловчук з VIIа.); 5.) Розвій грецкої драми (Софокль, Аїєхїл, Еврипїд—Колодницький В. VIIIб.); 6.) „Филї моря і любви“ (Грїльнарцера, Кушнірук К. VIIб.); 7.) „Великий Молох“ (Винищевка—Вовкунець VIIа.); 8.) „Юлій Цезар“ (Шекспїра-Кушнірук VIIб.). 9.) „Каїн“ (Байрона). „Смерть Каїна“ Франка Яєїньський VIIа.); 10.) „Антигона“ (Софокля) Колодницький (VIIIб.).

По відчитях вивязувалась оживлена дискусія. У відчитях брало участь звичайно около 60 учеників V-VIII кл.

Історичний кружок не зазначив сего року своєї діяльності, лише ученики VIII. класи, під проводом проф. Пос. Чайківського перейшли поза шкільними годинами курс історії України-Руси.

Природничий кружок. Дня 21. вересня 1912. р. відбули ся загальні збори кружка; головою вибрано Яєїчука (з VII. кл.), а бібліотекарем Іванчука (з VI. кл.). На зборах був присутний проф. Т. Примак, що подав короткий начерк напряду роботи в кружку, іменно сказав, що природн. кружок має оставати в тісній звязи з наукою природи в їмназїї та має шкільну науку підпомагати і доповняти. Кружок відбуз протягом року сїм еходив із слїдуєчими рефератами: 1; 2) Про найновїїші теорїї в біологїї, (на основі Нуссбаума), два виклади (Вовкунець з VII. кл.); 3) Старинні і сучасні погляди на житє. (Останчук з VII. кл.); 4) Символа в сьвітї звїрят і рослин (Семків з VII. кл.); 5) Відвернені образи (зі становїєка фізики і психол.—Яєїчук); 6) Анатомія ссавцїв як доказ еволюцїї (Яєїчук з VII. кл.); 7) Гигїєна динних органів (про туберкульозу. — Лазорів з VIII. кл.).

На відчити приходило 20—30 учеників, по відчитях бувала ще дискусія. — Кружок має також бібліотечку з 20 книжок природничого змієту.

Ѓїмназияльна читальня. Дня 22. вересня 1912 вибрано новий заряд: головою Дмитра Рудика (з VII. кл.) Івантинина і Савюка (з VIа кл.) бібліотекарами. Читальня була отворена два рази в тижни: у второк і суботу від год. 3—5, для висших клас. Число членів було 137

В читальні були: Літературно-науковий Вієтник, Ілюстрована Україна, Нива (Петербург 19 11/12), Über Land und Meer, Um-

versum, Kosmos, Missye katolickie. Крім сего є в читальни: річники Лтер наук. Вістника (1898-1907, 1912), Записки Наук. Товариства ім. Шевченка (1895-1910), Українська Хата (1909-1910), Über Land und Meer i Universum (1909-1913), Kosmos (1909-1913), Das Buch für Alle, Illustr. Chronik der Zeit, Kraft und Schönheit, Hundert Jahre in Wort und Bild, Z Wszechświata I. II., твори А. Л. Мея, Н. Помяловского, А. Фета (додатки до „Ниви“), 15 томиків додатків до „Kosmos“ і російсько-німецький словарець.

ХІ. Поміч для бідних учеників.

Підмогу убогих учеників рускої гімназії мають на меті дві інституції в Коломиї, іменно Товариство „Шкільна Поміч“ і „Бурса Кружка руского Товариства педагогічного“.

І. Товариство „Шкільна Поміч“, засноване 1892. року прихильниками шкільної молодіжи, удержувало окрему бурсу — інститут (у власних домах) де в шк. році 1912/13 було поміщених 37 учеників (надто 6 приходило на обід і вечеру), із них 32 за місячною доплатою по 20—36 К., а 5 цілком безплатно (і 6, що діставали харч).

Бурсою завідував безпосередно проф. Дольницький, якому відділ товариства припоручив сю задачу. Правильно навідувався також катехит гімназії і член відділу о. Войтіховський.

Крім сего видало товариство в шк. році на підмогу бідних учеників суму 162 К. (іменно на харч, одіж, ліки, мешканє).

Товариство оснувало також окремии фонд, призначений на підмогу бідних учеників при справленю шкільних мундурів, і завдяки сій підмозі значне число учеників одержало приписані мундури переважно на сплату контів малими ратами, а деякі також даром (сї на суму 19012 К. — взагалі від заснованя сего фонду роздано бідним ученикам даром мундурів на суму 328874 К.). З сєї помочи користало в шк. році 145 учеників.

Збірка шкільних підручників, з яких користають бідні ученики, числить около 1300 примірників; користало з неї коло 300 учеників.

Головою сего товариства є директор гімназії, до відділу належить ще 5 иньших гімназियाльних учителів.

П. Бурса „Кружка руского Товариства педагогічного в Коломиї“, заснована з початком шкільного року 1902/3. В бурсі мало поменшканє і харч 110 учеників, із тих 4 безплатно, а прочі за м'ячною доплатою 4--26 К. Крім сєх доходило на обід і вечеру 15 учеників, (10 даром а 5 за доплатою).

Справами бурси завідував виділ товариства, до котрого належить 5 учителїв гімназії. Домашній нагляд і управу мав учитель гімназії, котрий мешкав в тім самім домі. Лікарську поміч подавав Вид. др. Ханя. В бурсі є збірка шкільних підручників для ужитку питомців, що члєнить 689 шк. книжок і збірка книжок до читаня (917).

III. Жертви, які вилинули на підмогу бідних учеників:

а) при записєх учеників зібрано 110 К 80 сот.

(Жертвували: Ви Микитюк з Коломиї, Шарковський з Борцева — по 10 К. о. Волянський з Криворівні 8 К. Думів з Коломиї 3 80 К, Угорчак з Отинії, Юрук з Коломиї — по 3 К. оо. Глібовицький з Жабього, Бурнадз з Олєви, Майковський з Голоскова, Стрєцький з Палагич, Дудик з Заваля, Майковський з Княждвора, Ви Кузьма, Рибчук, Цукерман з Коломиї, Дрогомирецький з Станиславова, Микитицький з Печенїжина — по 2 К, оо. Майковський з Семаковець, Ісєнтович з Косова, шн. Глібовицький з Космача, Мартинюк з Калуша, Гринїшак з Надвірної, Головацький з Делятина, Тимофійчук з Княждвора, Яворовека з Коломиї, Завадовський з Шенаровець, Гнатєк з Устєчка, Цвицишин, Оренштайн, Шаффель з Коломиї, Зєнюк з Ворони, Терєлєк з Шенаровець, Чормошиский з Олєви — по 1 К. прочє ученики дрібними датками).

б) за вишєві карти 28 К — сот.

в) Ви, Шарковський з Борцева 28 К, проф. Зачєк з Коломиї 10 К, Вілевичєва з Половичної 5 К, проф. Козакєвич 4 К, о. проф. Лабєнський, ц. Коновал з Коломиї, о. Волянський з Криворівні — по 2 К, о. Данєлович з Березова 1 70 К, Алиман з Сєрафинець 1 К, абїтурисанти 1 20 К,

56 К 90 сот.

До перенєсеня 195 К 70 сот.

	З перенесення	195 К 70 сот.
г) до скарбонки по ексортах зібрано		20 К 60 сот.
д) зворот давнійших підмог		5 К — сот.
е) лишилося з року 1911/12		108 К 10 сот.
	Разом	<u>329 К 40 сот.</u>

З того видано:

а) на книжки і прибори до науки рисунків	83 К 80 сот.	
б) підмоги ученикам (мешканц. харч. од'як)	149 К — сот.	
в) ліки	21 К 80 сот.	
г) в бурей педагог. Товар. доплачено за 1 ученика	45 К 72 сот.	
д) за виснові карти	13 К — сот.	
	Разом	<u>313 К 32 сот.</u>

Лишаєся отже на рік 1913/14 16 К 08 сот.

Окремо учительський збір гімназії зложив на підмогу учеників 167 К 60 сот. а самі ученики збрали між собою суму 154 К 88 сот. якої ужили на покриття видатків на удержане двох недужих товаришів (в Яремчи згідно дома на селі) а також на поправу харчу, ліки і здоровійше мешканс біднійших.

Фонд мундорівий:

Стан фонду з початком шк. року	222 К 82 сот.
дописані відсотки	5 „ 55 „
на мундури для учеників видано	28 „ 37 „
лишилося отже в касі (на книж. вкладк.)	<u>200 К — сот.</u>

Стипендії і підмоги, уділені ученикам з публичних фондів, вказані на статист. таблиці ч. 10.

За сї жертви і підмоги для бідних учеників висказус Дирекція іменем тих учеників сердечну подяку всім Виш. Добродіям молодіжи.

ХІІ. Статистика

(Число подане в горі по правім боім)

	К Л Я С А						
	при.	Іа	Іб	Іа	Іб	ІІа	ІІб
1. Число.							
3 кінц. шк. р. 1911/12 було	26	25+26	36	25+29	29	35	29
3 почат. 1912/13 прийнято	31 ¹	45 ⁵	41	42 ¹	41 ¹	32	31 ¹
Серед року прийнято	2	1 ²	.	1 ¹	1	.	.
Загалом прийнято	33 ³	46 ¹	41	43 ²	42 ¹	32	31 ¹
Між прийнятими було:							
з чуж. закл. а) з низш. кл.	33	25	23	4	4	2	.
б) репетентів	1	.
своїх учен. а) з низш. кл.	.	17	17	38	38	25	28
б) репетентів	.	4	1	1	0 ¹	4	3
Серед року виступило	4 ¹	9 ¹	3	12 ²	4	7	6 ¹
Число з кінц. ш. р. 1912/13	29	37 ³	38	31	38 ¹	25	25
2 Місце уродження.							
Місто Коломия	9	7	2	5	3	7	9
повіт коломьбейский	6	10	10	11	6	10	6
другі повіти галицькі	14	18	26	15	29	8	10
другі краї монархії	.	2
Разом	29	37 ³	38	31	38 ¹	25	25
3. Рідна мова учен.							
Руска	25	35 ²	34	29	37 ¹	19	18
Німецька	4	2 ¹	4	2	1	6	7
Разом	29	37 ³	38	31	38 ¹	25	25
4. Віра.							
Грецько-католицька	25	35 ²	34	29	37 ¹	19	18
Грецько-східна	.	0 ¹
Евангеліська	2	1	.
Мойсеєва	2	2 ¹	4	2	1	5	7
Разом	29	37 ³	38	31	38 ¹	25	25
5. Вік учеників.							
10 літ	4
11 "	11	9	1
12 "	10	16	14	5	8	.	.
13 "	3	7	13	10	9	4	4
14 "	1	5	9	7	14	8	7
15 "	.	.	1	9	6	6	5
16 "	1	7	6
17 "	3
18 "
19 "

учеників

означає приватного ученика)

К Д Я С А												Розом
IIIв	IVа	IVб	IVв	Vа	Vб	VIа	VIб	VIIа	VIIб	VIIIа	VIIIб	
30	42	47	.	38	37	37	30	24	23	21	24	613
30	31	31 ¹	37	36 ¹	35 ³	37 ³	37	36 ¹	36 ²	22	25	646 ²⁰
.	.	1	.	1	0 ²	0 ¹	2	0 ¹	.	.	0 ¹	9 ⁸
30	31	32 ¹	27	37 ¹	35 ⁵	37 ⁴	39	36 ²	36 ²	22	25 ¹	655 ²⁸
.
2	.	5	.	4	.	.	2	1	.	.	.	105
.	1
27	29	26	26	32	34	33	37	34	33	21	20	515
1	2	1	1	1	1	4	4	1	3	1	5	34 ¹
3	2	4	3	5 ¹	7 ²	3 ²	3	4 ²	4 ²	2	5 ¹	90 ²⁰
27	29	28 ¹	24	32	28 ³	34	36	32	32	20	20	565 ⁸
.
.	7	.	.	2	2	3	.	3	1	1	.	61
8	6	9	3	7	4	8	8	8	4	4	3	131
19	15	17	21	23	22	22	27	21	27	14	16	364
.	1	2	.	.	.	1	1	.	.	1	1	9
27	29	28 ¹	24	32	28 ³	34	36	32	32	20	20	565 ⁸
.
27	27	26 ¹	24	32	26 ³	34	36	32	32	20	20	533 ⁷
.	2	2	.	.	2	32 ¹
27	29	28 ¹	24	32	28 ³	34	36	32	32	20	20	565 ⁸
.
27	27	26 ¹	24	32	26 ³	34	36	32	32	20	20	533 ⁸
.
.	2	5 ¹
.	2	2	27 ¹
27	29	28 ¹	24	32	28 ³	34	36	32	32	20	20	565 ⁸
.
.	4
.	21
.	53
3	53
12	5	2	3	73
8	8	10	3	4	11	71
3	8	6	9	9	6	2	4	61
1	6	8	4	11	6	6	4	1	4	.	.	54
.	2	2	5	6	2	9	12	5	7	3	1	54
.	.	.	.	1	3	11	8	8	11	7	5	54

	К Л Я С А						
	при	Іа	Іб	Іа	Іб	ІІа	ІІб
20 літ
21
22
23
24
Разом	29	27	38	31	38	25	25
6. Місце проживаня родичів.							
Коломия	11	12 ²	4	8	3 ¹	8	11
повіт коломиийскій	6	13	9	12	8	11	6
.. богородчанський
.. борщівський	.	.	2	.	1	.	1
.. буцацький	.	.	1	.	2	.	.
.. городнянський	2	.
.. гусятинський
.. долиньський	.	1	.	.	1	.	.
.. жидачівський
.. жовківський
.. заліщицький	1	1	2	1	3	.	1
.. калузький	1	.	.
.. камінецький
.. косівський	2	.	.	1	1	.	.
.. львівський	2	.	.
.. надвірнянський	1	.	3	1	1	1	.
.. нечепуживський	2	3 ¹	4	3	4	.	2
.. підгаєцький	.	.	.	1	4	.	1
.. рогатинський	1	.	.
.. скалатський
.. снітинський	.	5	10	3	2	2	.
.. ставишевський	1	.	.
.. тернопільський	.	.	.	1	1	.	.
.. товмацький	.	2	3	.	1	1	1
.. чортківський	1	.	2
Буковина	1	.	.
Разом	29	37	38	31	38	25	25
7. Стан родичів.							
Священники	.	3	.	1	.	3	.
Урядники державні	1	1 ¹	.	1	3	.	2
.. приватні	2	.
Адвокати	.	0 ¹
Народні учителя	1	3	.	1	2	2	.
Міщани і ремісники	5	5	4	3	2	5	8
Селяни	15	15	24	22	27	7	12
Купці	1	2 ¹	5	1	1 ¹	1	.
Слуги публичні і прив.	6	7	7	2	.	5	3
Зарібники	.	2	1	.	3	.	.
Разом	29	36	38	31	38	25	25

К Л Я С А												Разом
IIIв	IVa	IVб	IVв	Va	Vб	VIa	VIб	VIIa	VIIб	VIIIa	VIIIб	
.	.	.	.	1	.	5	7	7	7	5	6	38
.	1	1	8	2	3	5	20
.	2	1	1	3	7
.	1	.	1
.	1	.	.	.	1
27	29	28	24	32	28	34	36	32	32	20	20	565
.	9	.	2	4	6 ¹	8	7	6	2	1	2	104 ⁴
8	7	10	2	9	4	9	8	7	4	4	4	141
.	.	2	3	5
1	.	1	2	1	2 ¹	.	1	12 ¹
2	.	.	.	2	2	1	8
.	.	1	.	4	2	3	3	1	7	2	3	28
1	.	.	2	2	1	.	2	.	1	1	1	7
1	.	1	2	.	1	.	8
1	.	1	6	.	.	1	8
.	1
.	.	.	2	1	.	.	.	1	1	.	.	14
.	1	1	.	.	1	.	4
.	1	3	.	1	.	.	2
.	3 ¹	3	3	2	1	.	.	16 ¹
.	2
2	1	3	2	.	1	1	1	1	2	.	1	22
4	2	5 ¹	.	2	1	3	2	6	5	2	.	50 ²
.	1	.	.	.	1	8
.	.	.	1	.	1	.	2	1	.	1	1	8
1	1
5	10	2	2	5	7	2	4	2	2	4	1	72
1	.	2	.	1	.	1	.	1	3	.	1	12
.	2
.	.	.	3	1	.	.	1	.	3	1	1	19
.	.	.	2	2	.	3	.	10
.	1	1
27	29	28 ¹	24	32	28 ³	34	36	32	32	20	20	565 ⁸
.	1	8	1	.	3 ¹	3	3	1	4	1	2	34 ¹
2	.	.	.	1	1 ¹	2	3	1	1	1	.	20 ²
.	1 ¹	1	4 ¹
.	0 ¹
.	3	.	1	2	2	4	.	4	3	.	1	29
1	2	1	.	1	2	4	1	.	2	1	.	44
19	15	15 ¹	20	22	18	18	25	22	19	15	16	34 ^{5,1}
.	3	2	1	.	17 ²
3	4	2	2	5	1	1	3	2	3	1	1	58
2	1	.	.	1	.	1	1	2	.	.	.	14
27	29	28 ¹	24	32	28 ³	34	36	32	32	20	20	565 ⁸

К Л Я С А

8. Шкільна оплата.

Оплату зложило в 1 півр. 30
в 2 півр. 5
Увіільнених було в 1 півр. .
в 2 півр. 24

при.	Іа	Іб	ІІа	ІІб	ІІІа	ІІІб
	13 ²	5	6	3 ¹	9	3
	4 ²	7	5	8	7	7
	28	35	36	38	22	28
	34 ¹	30	26	29 ¹	19	17

Шк. оплата виносила
в 1 півр. К. 300
в 2 півр. К. 50

	600	200	240	160	360	120
	240	280	200	320	280	280

Разом К.

350	840	480	440	480	640	400
-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

Ветунні такси виносила К. 64
Датки на прибори К. .
Такси за дуплік. евід. К. .
Датки на фонд забав. К. .

64	197 ⁴⁰	168	21	21	21	84 ⁰
.	104	82	88	86	64	64
.
.

**9. Наука надобов.
предметів.**

Польскій яз. (згл. обов.) 22
Історія рідного краю .
Рисунки вільноручні .
Степнографія .
Спів 18
Гімнастика 18

22	21	30	20	34	15	15
.
.	7	3	4	2	3	8
.
18	12	17	6	19	4	4
18	22	16	10	28	7	9

10. Стипендісти.

Виділено з фонд. сиріт. .
З фонд. Ів. Артемювича .
З „ Ступниц. Зинковских .
Разом К.

.	.	.	.	1	.	.
.
.
.	.	.	.	60	.	.

Запомоги одержали:

Від Ради пов. коломий. .
„ „ „ богород. .
„ „ „ гусятинськ. .
З фонд. С. Новосада .
Сума запомог К.

.	1
.
.
.
.	20

К Л Я С А												Рассов
IIIa	IVa	IVb	IVв	Va	Vб	VIa	VIб	VIIa	VIIб	VIIIa	VIIIб	
1	6	2 ¹	1	1	1	6	1	1	5 ¹	2	8	104 ⁹
5	7	8	2	10	12	10	10	10	6	1	7	129 ¹
29	25	29	25	35	33 ²	30	36	33	31	20	17	532 ²
22	22	22 ¹	22	23	20 ²	22	27	23	27	19	14	442 ²
40	240	120	40	40	40	240	40	40	240	80	320	3460
200	280	320	80	40	360	480	400	400	240	40	280	5130
240	520	440	120	440	400 ⁷	720	440	440	480	120	600	8590
8 ¹⁰	12 ⁶⁰	294 ⁴⁰	4 ²⁰	16 ⁵⁰	4 ²⁰	12 ⁶⁰	16 ⁵⁰	21	12 ⁶⁰	4 ²⁰	21	664 ⁶⁰
60	62	66	54	76	74	78	80	74	76	44	50	1282
.	48
.	652
23	19	9	23	15	21	17	18	20	9	19	10	360
.	32	32	20	20	104
3	1	.	1	4	4	2	1	.	.	1	.	48
.	12	10	8	17	12	7	9	1	3	.	.	79
22	14	7	16	15	12	.	3	6	6	6	6	189
9	16	13	17	13	14	12	12	13	17	13	4	263
.	.	.	.	1	1	.	.	3
.	1	1
.	1	1
.	.	.	.	210	100	95	.	.	200	.	.	995
.
3	1	1	.	2	1	1	.	.	1	.	.	11
.	1	1
.	1	1	1
.	1	.	.	1	2
60	20	20	.	40	40	20	.	60	20	.	75	375

	К Л Я С А						
	при.	Ia	Iб	IIa	IIб	IIIa	IIIб
11. Класифікація.							
а) з кінцем ншк р. 1912/13.							
До висшої класи було							
(згл. найв. класу скінч.)							
Здібних а відзначенем	3	1 ¹	3	4	6	3	1
скінчило а добрим успіх.	22	29 ²	32	17	26 ¹	15	16
Взагалі адібних	.	3	1	3	1	3	4
Нездіб. (а недост. висл.)	2	4	2	7	5	4	3
Поправки	2
Не класифіковано	1
Разом	29	37 ³	38	31	38 ¹	25	25
б) Доповнене класиф.							
за р. 1911/12.							
		Ia	Iб	Iв	IIa	IIв	
Поправки	.	2	2	.	.	1	.
Здало	.	2	2	.	.	1	.
Не здало (згл. не згол. ся)
Іспит доповняючий
Здало
Не зголос. ся згл. не ад.
Вислїд клас. за 1911/12							
Скінчило класу а відзнач.	4	3	6	5	3	3	2
Здїб. (згл. скінч а д. усп.)	19	19 ¹	11 ¹	29	18 ¹	19	23
Взагалі адібних	2	2 ¹	5	1	2	6	3
Нездібних (з нед. висл.)	1	1	4	1	2 ¹	1	8
Не явило ся до ісп.
Разом	26	25 ²	26 ¹	36	25 ²	29	29

К Л Я С А												Рабом
III _B	IV _a	IV ₆	IV _B	V _a	V ₆	VI _a	VI ₆	VII _a	VII ₆	VIII _a	VIII ₆	
2	1	3	3	.	2 ¹	2	2	3	1	3	.	43 ²
16	22	17	15	20	13 ¹	18	23	16	22	17	17	373 ⁴
6	4	3	5	.	10	8	4	33
1	1	4 ¹	1	9	10	8	4	4	3	.	1	73 ¹
.	1	.	.	1	3 ¹	6	7	7	6	.	2	35 ¹
2	.	1	.	2	.	.	.	2	.	.	.	8
27	29	28 ¹	24	32	28 ³	34	36	32	32	20	20	565 ⁸
.	1	1	.	8 ¹	7	5	.	.	0 ¹	3	4 ²	34 ⁴
.	1	1	.	8 ¹	7	5	.	.	0 ¹	3	4 ²	34 ⁴
.	1	8
.	1	1	.	.	.	1	.	1	4	2	1	3
.	1	1	.	.	.	1	.	1	1	1	.	5
5	3	3 ¹	.	2	4	2	3	2	2	4	2	65 ¹
20	28 ¹	35 ¹	.	34 ¹	30	29	27	19	15 ¹	13	18 ²	442 ⁹
2	6	3	43 ¹
3	4	6	.	2 ¹	3	5	.	3	5	3	4	59 ²
.	1	1	.	.	1	1	.	4
30	42 ¹	47 ²	.	38 ²	37	37	30	24	23 ¹	21	22 ²	613 ¹³

ХІІІ. Літопись гімназії.

Гімназія мала в шк. р. 1912/13 8 клас головних, 10 класів рівнорядних і одну класу приготовляючу. Із сих класів 13 містило ся в головнім будинку а 6 в двох приватних будинках (по 2 і 4 класи) на боці при сусідній улиці.

Запис учеників до гімназії відбув ся в днях 1. і 2. вересня 1912; в сих днях були також вступні іспити до I. кл. і до кл. приготовляючої.

Дня 9. вересня 1912, в річницю смерті Г. цес. і кор. Вел. бл. п. Цесаревої Єлисавети, а також 18. листопада 1912, в день іменин бл. п. Цесаревої відбули ся поминальні богослуження за упокій душі.

Речинці іспитів зрілости і т. и. подані в уст. ХІV. сего звіту.

4. жовтня 1912. обходила гімназія день Ангела Г. цес. і кор. Вел. Цесаря Франц Йосифа I. торжественним богослуженням в церкві.

Дня 18. грудня 1912. р. устроїла молодіж гімназії гімнастично-вокальні вечорниці з такою програмою: Кишакевич „Гімн“, Шевченко-Людкевич „Народна пісня“ — міш. хор; промова ученика VIII. кл. А. Семютюка; вільні вирави — виконали ученики низшої гімназії; Шциньский -- Увертура „Вечерниці“, М. Завадзкий „Запорожский марш“ — міш. орхестра; вирави на кони — виконали ученики вищої гімназії; Beriot Concert N°. 3. скрипкове сольо — ученика Породка; вирави топірцями — виконали ученики вищої гімназії; Вахнянин „Наша жизнь“, Воробкевич „Баркароля“ — муж. хор; вирави на поручах -- виконали ученики вищої гімназії.

В жовтні 1912. перевели лострацію гімназії ц. к. інспектор кр. шкільн. Вл. д-р. І. Конач.

Перший піврік скінчено 30. січня, а другий розпочато 3. лютого 1913.

Дня 3. марта 1913. віддала молодіж гімназії честь пам'яті покійного Миколи Лисенка сьвяточними вечорницями з такою програмою:

Лисенко: Народні пісні: „Ой гай, мати“, „Ой ізійду я на могилу“, „Бондарівна“ — міш. хор а capella; промова ученика

VIII. кляси Василя Яшана; Лисенко—Шевченко: „Іван Підкова“ — муж. хор в супр. фортепяну; Лисенко: „Марш чорноморських козаків“, Визанка мольодий з „Наталки Полтавки“ — міш. хор; Лисенко—Шевченко „Хор бранців“ (з Гамалії) — муж. хор; Лисенко: „Францане козака“ (нар. пісня) — муж. хор а сарелла; В. Ленкий: „До Лисенка“ деклямація; Лисенко—Шевченко: „Калтата на вічну память Котляревському“ — міш. хор в супроводі форт.

Дня 14. цвітня 1913. святакувала молодіж гімназії 52. роковини смерти Тараса Шевченка вечерницями з такою програмою: Чернявский — Ярославенко: „Тихо гоїдають ся.“ — муж. хор а сарелла; промова ученика VIII. кляси Оп. Яковічука; В. Бальфе: Увертура до опери „Die Zigeunerin“ — міш. хор; Т. Шевченко: „Хатина“ — деклямація ученика IV. кл. Олексеїва; А. Вахнянина: „Друга визанка народних пісень“ — міш. хор а сарелла; опісля слїдувала сценїчна вистава тратедні Ос. Барвіньського „Павло Полуботок, наказний гетьман України“ (в скорочено).

Дня 19. цвітня учителї історії у виших клясах пригадали і пояснили ученикам значіне т. зв. Пратматичної Санкції і обставини, серед яких сей акт був оголошений. (По мисли рескриптів ц. к. Ради шк. кр. і ц. к. Мініст.).

Дня 3. червня святакувала гімназія день свого Ангела, св. Копетантина Великого, торжественним богослуженєм в церкві. Відповідну проповідь виголосив о. Іван Станецкий.

Дня 14. червня був на лекціях гімнастики а також пригладив ся забавам (на взонци) учеників гімназії фаховий інспектор правий дла науки гімнастики Вн. др. Е. Пясецкий. Опісля відбув конференцію в канцелярії директора.

Дня 28. червня молодіж wraz із учительским збором взяла участь в номінальнім богослуженю за упокій душі С. цїе. і кор. Величества бл. п. Цїсаря Фердинанда.

В році приступила молодіж три рази до св. сновїди і св. причастія; в днях від 19. до 22. цвітня 1913. відбула великдні реколекції.

Шкільний рік закінчено 29. червня 1913. благодаретвенним богослуженєм і віденїванем народного гимну, опісля вручено ученикам шкільні свідонства.

І сего шкільного року не обійшло ся нашої гімназії без прикрої страти. Се бо дня 24. цвітня 1913. ушколів ся в Ган-

ківцях, в домі своїх родителів, учитель тут. гімназії Ярослав Григорій Федюк в молодім віці (не проживши навіть 27 літ). Бл. п. Ярослав уродив ся в червні 1886. року в Товмачику, в роках 1896—1904 ходив до тутешньої гімназії, якої був взірцевим учеником під кождим зглядом, і з відзначенем здав іспит зрілости в 1904. році. Опісля був звичайним слухачем філософичного виділу на університеті у Відні, де через 4 роки віддавав ся наукам історії природи, математики і фізики і також брав участь в практичних виравах в поодиноких галузях історії природи (пізнійше, в шк. р. 1910/11 користаючи з відпустки в школі, був ще дальше надзвичайним слухачем на с'м виділі університету). З початком шк. р. 1909/10 став заступником учителя в ц. к. гімназії в Стрию, де сповняв обовязки через 1 рік, а по піврічній відпустці, якої ужив до доповнення студий на університеті, став знов заступником учителя в ц. к. Польській гімназії в Станиславові, вкінци від половини вересня 1912 року був заступником учителя в тутешній гімназії. Бл. п. Ярослав визначав ся не лиш великими способностями і надзвичайною пильністю але також дуже великим замишуванем до предметів науки, які вибрав собі в своїх студиях. Науку подавав своїм ученикам в спосіб дуже приступний. Спокійна, лагідна, привітна вдача Покійного прислужувала йому симпатію всіх, з ким сходив ся, тому всіх, що знали Покійного, вразила діймаючо його смерть. В. с. п.!

Богослужене за упокій душі бл. п. Ярослава відбуло ся в тутешній церкві дня 14. мая 1913, на яким були присутні ученики гімназії враз із збором учителів.

Не меньше сумною появою було в с'м шкільнім році, що 11 учеників ріжних класе мусіло перервати науку і серед року покинути школу задля тяжкої недуги, а знов з тої самої причини 8 не могло скінчити року (не класифіков.).

XIV. Іспит зрілости в шк. р. 19¹¹₁₂ і 19¹²₁₃.

1. В осіннім речинци 1912. р. прийшло до іспиту 9 учеників публичних, 2 приват. і 2 екстерністів; признано євдоцтво зрілости 8 публ., 1 приват., репробовано на пів року 1 прив., 1 екстерн., на цілий рік 1 публ. і 1 екстерніста.

Іспит відбув ся під проводом ц. к. краєв. інспектора шкіл Ви. д-ра І. Кошача.

VIII. класи Василя Яшана; Лисенко—Шевченко: „Іван Підкова“ — муж. хор в супр. фортепяну; Лисенко: „Марш чорноморських козаків“, Визанка мельодій з „Наталки Полтавки“ — міш. хор; Лисенко—Шевченко „Хор бранців“ (з Гамалії) — муж. хор; Лисенко: „Францане козака“ (нар. пісня) — муж. хор а сарелла; В. Ленкий: „До Лисенка“ деклямація; Лисенко—Шевченко: „Калтата на вічну память Котляревському“ — міш. хор в супроводі фортеп.

Дня 14. цвітня 1913. святкувала молодіж гімназії 52. роковини смерті Тараса Шевченка вечерницями з такою програмою: Чернявський — Ярославенко: „Тихо гоїдають ся.“ — муж. хор а сарелла; промова ученика VIII. класи Оп. Яковічука; В. Бальфе: Увертура до опери „Die Zigeunerin“ — міш. хор; Т. Шевченко: „Хатина“ — деклямація ученика IV. кл. Олексеїва; А. Вахнянина: „Друга визанка народних пісень“ — міш. хор а сарелла; опісля слідувала сценічна вистава трагедії Ос. Барвіньського „Павло Полуботок, наказний гетьман України“ (в скорочено).

Дня 19. цвітня учителі історії у вишних класах пригадали і пояснили ученикам значіне т. зв. Іматричної Санкції і обставини, серед яких сей акт був оголошений. (По мисли рескриптів ц. к. Ради шк. кр. і ц. к. Мініст.).

Дня 3. червня святкувала гімназія день свого Ангела, св. Копетантина Великого, торжественним богослуженєм в церкві. Відповідну проповідь виголосив о. Іван Станецкий.

Дня 14. червня був на лекціях гімнастики а також пригладив ся забавам (на взонци) учеників гімназії фаховий інспектор правий дла науки гімнастики Вп. др. Е. Пясецкий. Опісля відбув конференцію в канцелярії директора.

Дня 28. червня молодіж wraz із учительским збором взяла участь в номінальнім богослуженю за упокій душі С. цїе. і кор. Величества бл. п. Цїсаря Фердинанда.

В році приступила молодіж три рази до св. сновїди і св. причастія; в днях від 19. до 22. цвітня 1913. відбула великдні реколекції.

Шкільний рік закінчено 29. червня 1913. благодаретвенним богослуженєм і віденіванем народного гимну, опісля вручено ученикам шкільні свідочтва.

І сего шкільного року не обійшло ся нашої гімназії без прикрої страти. Се бо дня 24. цвітня 1913. ушколів ся в Ган-

3. В літнім речивці 1912/13 прийшло до іспиту 40 абітурієнтів: 38 публ. ученик в і 2 екстернієтів.

Свѣдоцтво зрілости з відзначенем признано . 3 публ.
 " " " . 33 публ. 1 екет.
 респробовано на пів року 2 публ. 1 екет.

Іспит відбув ся в днях від 17. до 21. червня 1913. під проводом директора гімназії.

Вказ абітурієнтів, що здали іспит зрілости в днях
 17. до 21. червня 1913.

Ч.	Імя і прізвище	Дата і місце уродження	Наміряє зани- єсти ся на виділ університ.	Замітка
1	Восбудка Іван	28/2 1893 Залуچه н. Черем. Галич.	філософ.	
2	Гермак Лука	29/9 1890 Шманьківці, Гал.	медичн.	
3	Денутат Теодор	15/2 1892 Перегінсько. Гал.	геолог.	
4	Ковалик Станислав	1/1 1893 Кодічки. Галич.	ризн. акад.	
5	Майковський Омелян	28/6 1895 Кічмань. Буков.	торгов. акад.	
6	Маруцак Роман	15/10 1894 Турка. Галич.	геолог.	
7	Моклович Ізидор	30/1 1894 Котомня, Галич.	політехн.	
8	Мурмилюк Василь	7/10 1893 Видишів, Галич.	правнич.	
9	Олійник Микола	13/12 1891 Рівдяни, Гал.	"	
10	Павлюк Ілля	2/2 1894 Корнич, Галич.	"	
11	Пахолоків Микола	18/2 1892 Романівка, Гал.	торгов. акад.	
12	Проців Антін	7/4 1895 Возочів, Галич.	правнич.	
13	Семотюк Андрій	7/12 1893 Ілниця, Галич.	"	з відзн.
14	Семотюк Оени	22/12 1892 Ілниця, Галич.	медичн.	

Ч.	Імя і прізвище	Дата і місце уродження	Наміряє записати ся на виділі університ.	Замітка	
15	Соловчук Василь	4/1 1894. Молоділів, Гал.	філософ.	з відзн.	
16	Станецкий Микола	2/6 1895 Городенка Гал.	ветерин.		
17	Старчук Іван	11/5 1894 Иляни, Галич.	акад. кр. штук		
18	Яковіщук Онуфрій	24/6 1893. Хлібичин л. Гал.	філософ.		
19	Яеїньский Олекса	23/3 1894 Ковалівка, Гал.	рільн. акад.		
20	Яшан Василь	2/1 1894 Серафимці, Гал.	політехн.		з відзн.
21	Кузьма Орест	24/1 1893 Диписка, Галич.	експорт. акад.		
22	Данилович Микола	1 9 1895. Радівці, Буков.	правнич.		
23	Дурделла Михайло	1/3 1893 Вишнівчик, Гал.	"		
24	Еретенюк Микола	12/12 1892 Черерієль, Гал.	медичн.		
25	Жирук Григорій	4/11 1894 Космирин, Гал.	правнич.		
26	Іваничук Михайло	9/11 1894 Иляни, Галич.	теолог.		
27	Камінецький Юліан	4/12 1892 Марямпіль, Гал.	філософ.		
28	Кушнір Михайло	19/11 1892 Солів, Галичина	рільн. акад.		
29	Лазорів Василь	15/2 1894 Старуня, Галич.	теолог		
30	Лукач Семен	7/7 1893 Старуня Галич.	"		
31	Микулик Теодор	22 1 1894 Солотвин, Гал.	правнич.		
32	Ортиньский Адольф	20/1 1894 Житомир, Гал.	політехн.		
33	Насіка Петро	1 7 1893 Душмань, Гал.	теолог.		
34	Сорохан Микола	2 5 1893 Торговиця н., Г.	рільн. акад.		

Ч.	Імя і прізвище	Дата і місце уродження	Намірає запи- сати ся на виділ університ.	Замітка
35	Трач Станислав	8/5 1892 Конюшки, Галич.	торгов. акад.	
36	Шлемкевич Михайло	21/11 1893 Серафінці, Гал.	правнич.	
37	Собчук Йосиф екет.	13/3 1893 Товмач, Галич.	рільн. акад.	

4. Теми до письменного іспиту зрілости.

а) В вересні 1912 р.

1. Язык латинський: Ciceronis Tuscul. disp. II. 23:
„Ut enim fit in proelio, ... plaga vehementior.“

2. Язык грецький: Arriani Anabasis. 1. 13. „Ἐν τοῦτω δὲ
... ἐν τῇ παραπίχα ἔπαθον“.

3. Язык руский: до вибору: а) Розвій української драми
від Котляревського; б) Бургундська спадщина і її вплив на відно-
сини Франції до Австрії; в) Котрі мужі і чим заслужили ся
для цілої людскости?

б) в лютім 1913. р.

1. Язык латинський: Titi Livi VII. 37. 4—14. „Tertia
pugna..... caedem ingentem fecit“.

2. Язык грецький: Гомера Іліяди V. 432—459: „ὡς οἱ μὲν
... δαίμονι ἴσος“.

3. Язык руский: до вибору: а) Літературні і громадянські
змагання народовців в Галичині в 60 рр. XIX. ст.; б) Рудольф I.
і Максиміліян I. основателі Габсбургової могутности; в) Як побороє
чоловік простір і час?

в) в літнім речинці 1913. р.

1. Язык латинський: а) в I. відділі: P. Corneli Taciti
Histor. III. 84. „Plurimum molis ac statim confossus est“;
б) в II. відділі: P. Corneli Taciti Histor. IV. 73. „Mox Treveros
ac Lingones vocabula usurparet“.

2. Язык грецький: а) в I. відділі: Софокля Електра 1—31
„Ὁ τοῦ στρατηγίσαντος . . . μεθάρμοσον“. б) в II. відділі: Еврипіда
Медєа 1288—1315 „Ὁ μῖσος, . . . ἀλλ' ἀπώλεσα“.

3. Язык рускій: в I. відділі до вибору: а) Значіне памяти в духовім житю чоловіка; б) Штука в службі релїї; в) Значіне Київa для розвитку українського письменства від его початків по нині. — в II. відділі до вибору: а) Ідея гуманности в творах українського письменства; б) О скільки чоловік може називати себе володарем землі?; в) Пояенити слова: Nicht der ist auf der Welt verwaist, Dem Vater und Mutter gestorben, Sondern der für Herz und Geist Keine Lieb' und kein Wissen erworben“. (Fr. Rückert.)

XVI. Про бурси

подано близні відомости в уст. XI.

XVII. Спис учеників гімназії в шк. році 1912/13.

(Товстий друк означає добрий ступень з відзначенням, в скобках імена учеників, що виступили серед шк. року).

Кляса приготовляюча: Безкоровайний Теодор, Боднар Роман Евген, Боднарук Іван, Броневич Михайло, Войчук Василь, Войчук Константин, (Гарасимюк Дмитро 19. X. 1912), Геній Валентин, Граб Михайло, Горук Володимир Людвик, Євдик Юліян Метислав, (Жежавський Юрій 16. X. 1912), Жураковський Николай, Заячук Василь, **Іванчук Дмитро**, Костюк Василь, Куриляк Дмитро, Лещинши Григорій, Левенберт Едвард, (Мельничук Теодор 10. X. 1912), Микитюк Петро, Міняйлюк Сильвестер, **Недільський Юліян Евген**, Оленюк Ілля, Парисс Авраам, Словак Василь, Тимчук Михайло, (Ткачук Володимир 3. II. 1913.), Филіничук Михайло, Фрей Іван, **Чемерис Андрій**, Шаффель Леопольд, Шкондеюк Іван.

Кляса Ia: Бабюк Никола, Гассараба Іван, Бежук Дмитро, Белоскурський Константин, Виселюк Кароль, Вишиванюк Стефан, (Віщун Іван 30. II. 1913.), Залозюк Никола, Гринзон Маврикій, Гадзійський Іван, Гринчук Михайло, Данилович Роман, Дидицький Володимир, Дудик Володимир, Завадовський Ярослав, (Заячук Василь 27. X. 1912.), Зенюк Володимир, (Зоцук Іосиф Льонтин 31. I. 1913.), Калитовський Іосиф, (Кисілевський Василь 31. I. 1913.), Костанчук Теодор, Кравчук Михайло, Маковіичук Михайло, (Мардарович Вячеслав 8. V. 1913.), Мартинків Іван, **Мельничук Петро**, (Микитюк Петро 24. XI. 1912.), Мироняк Петро, Павлик Ярослав, Нобігушніи Лев Александер, Понадюк Володимир, Радловський Орест, Романяч Никола, Салан Михайло, Самокешини Никола, Сенюк Василь, Сікорський Александер Іосиф, Слиз Жигмонт, (Сулима Стефан 2. II. 1913.), (Терлецкий Петро

27. XI. 1912.), Тимошишин Григорій. Ткачук Стефан, Туліпка Павло, Хомяк Василь. (Чорней Василь 15. III. 1913.). Шацберг гесте Обертинер Ісаак. Приватистки: **Мостовичівна Софія**, Трильовека Наталія, Цукерманівна Фридрика.

Кляса Іб: Андрійчук Олекса, Дропець Юрій, Берлад Матій. (Вакалюк Йосиф 31. I. 1913.), Візельберг Герш, Візельберг Ісаак, Гаврилюк Стефан, Гольдер Рафаїл, Грегорчак Іван, Гринів Іван, Данилюк Йосиф, Іванчук Василь Івана, **Іванчук Василь Михайла**, Іванюк Никола, Ізыницький Антін, Кашелюх Йосиф, **Клюфінський Никола**, Квітчицький Іван, Ласійчук Стефан, Луценко Юліян, (Лушка Альфонзій 15. III. 1913.), Маковійчук Олекса, Мигалюк Михайло, Мокрій Олекса, Николин Стефан, Николюк Василь, **Павлюк Петро**, Проконів Іван, Санац Іван, Сачко Василь, (Сачко Стефан 21. XI. 1912.), Семенюк Петро, Семотюк Іван, Середюк Василь, Скалений Володимир, Скрипчук Копетантин, Слободян Юрій, Стефанів Виенль, Угорчак Никола, Цісик Ізидор, Штенді гесте Бергер Давид.

Кляса Іа: Бойчук Василь, Вакалюк Йосиф, **Васильчук Олекса**, Вишванюк Дмитро, Гаврилюк Михайло, (Глібовицький Антін 31. I. 1912.), Головацький Стефан 17. II. 1913.), Грициня Ярослав, Іадзінський Теофіль, Іольдштайн Лія, Іоянюк Дмитро, Іоянюк Теодор, (Іобротвір Дмитро 1. XI. 1912.), (Зубаль Володимир 17. XI. 1912.), Іванюк Никола, **Ковбаснюк Яків**, Костюк Михайло, Костюк Никола, (Костюк Семен 15. III. 1913.), (Крілин Маріян 3. II. 1913.), (Крушельницький Николай 7. II. 1913.), Куравекій Омелян, Левинський Александер, (Максимюк Михайло 15. III. 1913.), Марчиншин Софрон, Мацьязв Йосиф, (Негріч Василь 31. I. 1913.), Негріч Дмитро, **Недільський Богдан**, (Олесницький Володимир 31. I. 1913.), (Павлюк Антін 31. I. 1913.), Приймак Михайло, Свільський Василь, (Скорець Дмитро 14. V. 1913.), Сулятицький Дмитро, Ткачук Дмитро, Туртельтавб Самуїл, Турянський Андрій, **Фодчук Іван**, Фодчук Носафат, Чукур Михайло, Якимович Павло, (Яківчук Василь 28. XI. 1912.).

Кляса Іб: Водшар Михайло, Вайвізідер Герш, Галібей Йосиф, **Гнатюк Михайло**, Гиздовекій Дмитро, Головка Василь, (Гринішак Володимир 14. II. 1913.), (Гуска Дмитро 15. III. 1913.). Депутат Михайло, Добровольекій Евстахій, **Дранута Никола**, Загриновекій Стефан, **Захарук Яків**, Каралани Іван, **Клодницький Йосиф**, Колинковекій Евген, Корнубутяк Стефан, Костів Петро,

Кочоровский Константин, Кубасвич Василь, Гоїк Григорий, (Мажевский Роман 30. X. 1912.), **Мартинюк Ярослав**, Михайлюк Андрій, Мосійчук Остап, Острожинський Григорий, (Павлюк Іван 31. I. 1913.), Петрук Йосиф, Позняк Павло, Породко Омелян, Предик Стефан, Серганюк Никола, Скоревич Михайло, Солик Юрій, **Славник Петро**, Станкевич Дмитро, Сулима Володимир, Терпелюк Дмитро, Тимчій Василь, Трильовский Орест, Чемерис Дмитро, Юращук Михайло. Приватистка: Шлюзарівна Володимира.

Кляса Ша: Барнич Роман, Бачинський Григорий, Бойків Стефан, Бохнер Йосиф, Букоємский Мирон, Букоємский Роман, **Вагнер Михайло**, Вальтер Вільгельм, Вишинський Маріян, Грегорійчук Семен, (Дзумедзей Петро 18. II. 1913.), **Дудик Александер**, (Задорецкий Микита 31. I. 1913.), (Кеслер Мешулім 31. I. 1913.), Комуїцький Никола, (Котлярчук Василь 28. XII. 1912.), Лукасевич Йосиф, **Лучна Василь**, Майковский Ростислав, Майковский Ссверин, (Малярчук Олекса 20. I. 1913.), Мартинків Спирідіон, Мельцер Семен, Микитюк Іван, Михайлюк Александер, (Мосюк Юрій 13. V. 1913.), (Рибак Порберт 15. X. 1912.), Сениця Іван, Тимошишин Константин, Томенків Василь, Цукерман Йосиф, Юран Ушер.

Кляса Шб: Бокало Іван, Гаврилко Юрій, (Гаврилук Никола 10. II. 1913.), Гультайчук Дмитро, Герстенгабер Соломон, Горук Григорий, Гудз Йосиф, (Гудз Мирон 31. I. 1913.), (Добровтір Володимир 1. XI. 1912.), Дольницький Іларій, Жаровский Михайло, Зенензіб Марко, Ковальчук Володимир, (Козарук Іван 15. III. 1913.), Коців Марко, **Кочатовский Маріян**, Левицький Іван, Лоточинський Іван, Павлюк Юрій, Парнес Шулем, (Радловский Іван 1. X. 1912.), Рарес Йосиф, (Рибак Йосиф Модест 2. I. 1913.), Тимчук Михайло, Ткачук Петро, Фактер Зусман Мендель, Чужак Григорий, Шацберг Герш, Шехтер Йосиф, Явдошняк Василь, Якубяк Дмитро.

Кляса Шв: Андрохович Омелян, Бехметюк Остап, (Вітвіцький Володимир 13. I. 1913.), Войтїховский Василь, Галїбей Йосиф, Григорчук Петро, Іеник Стефан, Ірабовецкий Іван, Данилович Роман, Демянчук Юліян, Іванів Дмитро, Іванчук Ілія, Когут Володимир, Куліш Денне, (Дуговий Никола 13. II. 1913.), Марусяк Василь, Марчук Юрій, Мельничук Теодор, Огрипчук Іван, Одицький Михайло, Олексюк Іван, Оробец Стефан, **Попович Никола**, (Рибчук Святослав 15. III. 1913.), Рошій Маріян, **Рурак**

Стефан, Тарнопільський Іван, Теліжин Йосиф, Токарчук Андрій, Яремчук Михайло.

Кляса IVа: Аронець Іван, Атаманюк Василь, Барнич Ярослав, Берлад Захар, Берлад Лукіян, Борук Юрій, Борчук Михайло, Витвицький Тарас, Вишиванюк Теодор, (Гаевий Онуфрій 10. II. 1913.), Годинський Василь, Ірегорацук Іустав, Ірищук Іван, Данилович Орест, Данищук Іван, Дідух Никола, Костацук Ілля, **Маринич Володимир**, Микитюк Лука, Перегінчук Олекса, Рамлер Ізраель, Рамлер Ісаак, Салаш Никола, Стефанюк Евген, Ступарик Евген, Тимощук Йосиф, Федюк Дмитро, Француз Василь, Шенестюк Никола, Шкоронад Андрій, (Ясінчук Михайло 28. XII. 1912.).

Кляса IVб: Бейсюк Петро, Бобикевич Ізидор, Вальд Мендель, Грибович Антін, Плецкий Павло, Комаринський Володимир, Левицкий Володимир, Лютий Никола, Майковский Стефан, Маковічук Володимир, Мельник Юрій, Микитинський Іван, (Мотика Дмитро 15. III. 1913.), **Олексів Теодор**, Охримович Зиновій, Падій Дмитро, (Насіка Стефан 31. I. 1913.), Періг Григорій, Порайко Ілля, Розенштраве Лейба, Романовский Роман, Салі Володимир Никола, **Селяньский Остап**, **Семенчук Дмитро**, Сулятицкий Стефан, Федюк Никола, (Фицалович Роман 14. V. 1913.), Фреюк Теодор, Шварц Василь, Шкрибайло Никола, (Якібюк Никола 16. V. 1913.), Яремчук Федір. Приватистка: Малковичівна Параска.

Кляса IVв: (Бакун Михайло 31. I. 1913.), Букшованій Евстахій, Велигорский Петро, **Гаврилюк Петро**, Гринішин Антін, Гуменчук Василь, Дранчук Никола, Золотий Захар, Касюк Петро, Королук Михайло, Костів Михайло, Крайковский Омелян, Кушнір Семен, Ленчик Іван, Лизак Ілля, (Мажевский Евстахій 26. IX. 1912.), Малик Теодор, Мелінішин Никола, Мельник Антін, Накельский Петро, Овчарчин Олекса, Остафійчук Михайло, **Породко Володимир**, Процайло Іван 31. I. 1913.), **Пушкар Іван**, Торбіяк Василь, Шминець Іван.

Кляса Vа: Антонюк Василь, Бабинюк Василь, Бабій Дмитро, (Барабан Ефрем 15. V. 1913.), Бирчик Василь, Брилинський Леонід, Василишин Іван, Гладун Петро, Гнатчук Олекса, Гавдунік Никола, (Грігорійчук Михайло 2. V. 1913.), Дубінський Жигмонт, Жукорский Юліян, Жупник Стефан, Загриновский Михайло, Зазуляк Роман, Іванчук Тарас, Капій Данило, (Козарук Іван 30. XI. 1912.), Колодїй Юліян, Костацук Василь, Курганевич Дмитро, Курилюк Евген, Лонатнюк Василь, Малкович Василь, (Малько

Іван З. П. 1913.), Микитюк Клим, Рибак Никола, (Семенюк Григорій 11. I. 1913.), Ткачук Василь, Фесюк Никола, Филипович Александер, Цвицишин Володимир, Цибуляк Олекса, Цісик Евген, Шлемкевич Петро, Янович Осип.

Кляса Vб: (Бойчук Михайло 11. X. 1912.), Гаврилук Никифор, **Гладій Анагазій**, Глібовицький Теодор, Горбовий Йосиф, (Гриньовський Стефан 1. III. 1913.), Грицина Остап, (Гелитович Роман 15. III. 1913.), Граф Яків, Дольницький Іван, Дунаввій Йосиф, Єдик Юрій, Злотий Василь, Калитчук Василь, Корбутяк Ілія, Крайковський Омелян, (Кушнірук Василь 15. III. 1913.), (Литвинець Михайло 6. XI. 1912.), Мацьків Іван, Михайлюк Дмитро, Оцишко Николай, Плавюк Папкратій, Радис Теодор, Савчук Михайло, Слезюк Іван, Стефанюк Володимир, Стефурак Василь, (Урбанович Никола 30. X. 1912.), Федюк Богдан, Фріс Юрій. **Худобяк Дмитро**, Шкопдеюк Василь, Юревич Анатоль, Яворовський Корнело. Приватистка: **Волянська Кикилія**, Гладїївна Кикилія, приватист: Шарковський Филип.

Кляса VIа: Білевич Роман, Бойчук Петро, Бонковський Никола, Брич Ілія, Гайовий Михайло, Гомик Михайло, Іарвасюк Никола, Данилюк Стефан, Дранчук Григорій, Дрогомирський Стефан, Дутчак Володимир, Івантишин Михайло, Ковалюк Никола, Ковбаснюк Стефан, Кошманюк Никола, Кузьма Богдан, Левницький Іван, Микитюк Василь, (Олесницький Никола 15. XII. 1912.), Осада Йосиф, Остафійчук Антін, Павловський Михайло, Пельвецький Ярослав, (Погреда Теодор 15. X. 1912.), **Поредко Зиновій**, Прокіпович Антін, Рибарук Іван, Савюк Дмитро, Сеньків Семен, Тимофійчук Евген, (Ткачук Іван 31. I. 1913.), Фурикевич Іван, Хойнацький Йосиф, Чепига Теодор, **Чорнопиский Василь**, Шиманський Келестин, Яцків Прокіп.

Кляса VIб: Бацдура Никола, **Барабаш Никола**, Бахталовський Роман, **Бачинський Михайло**, Біленький Роман, Близнюк Петро, Бокало Володимир, Бугаєць Филип, Войпаровський Ярослав, Голиньський Григорій, Гусак Стефан, Данилович Ізидор, Демків Петро, Джуранюк Михайло, Дзвіняцький Павло, Довгань Іван, Дольницький Богдан, Дякон Прокіп, Іванчук Володимир, Каміньський Дмитро, Крайковський Клим, Лещук Василь, (Лукач Дмитро 5. V. 1913.), Максимчук Іван, Могилняк Михайло, Петрилюк Юрій, (Понадюк Василь 12. XII. 1912.), Прокопович Андрій, Рудик Дмитро, Савяк Павло, Сьміх Стефан, Солодчук Козьма, Томенко Стефан, Троян Антін, (Шепарович Юрій 14. V. 1913.), Шкру-

меляк Юрий, Шлемкевич Омелян, Юрченко Василь, Яців Михайло.

Кляса VIIа: Біланюк Петро, (Білик Василь 18. III. 1913.), **Бодруг Ілля**, Бойчук Михайло, Боюк Іван, (Вакалюк Василь 15. X. 1912.), Визерканюк Йосиф, Виниванюк Никола, Вовкунець Никола, Водоставский Володимир, Герасимович Мирослав, Глинка Лев, Гомик Йосиф, Гуменюк Михайло, Дмитрук Никола, (Зошук Евген 14. X. 1912.), Кисілевский Володимир, Ковалюк Юрий, Колодрубский Омелян, **Костів Василь**, **Костів Михайло**, Кривоносюк Петро, Кузич Никола, Остаюк Яків, Остацук Михайло, Палятинський Петро, (Паславский Мирон Гаврило 12. X. 1912.), Перцович Іван, Рога Никола, Семків Іван, Скибінський Іван, Тис Яків, Федасюк Дмитро, Шкільнюк Юрий, Юревич Никола, Ясічук Ілля.

Кляса VIIб: Андрусятчин Дмитро, Арсенич Петро, Боднарчук Стефан, Бурнадз Лев, Галыревич Юліян, **Глібчук Тимотей**, Грималюк Данило, Гринів Василь, (Гулеюк Йосиф 15. III. 1913.), Ієник Данило, Дрогомирецький Маркіян, Жибчин Роман, Івасюк Василь, (Креховецький Іван 15. III. 1913.), Кривий Теофіл, Кушлик Корнило, Кушнірук Корнило, (Левко Василь 10. V. 1913.), Личук Дмитро, Лукіянів Василь, Майковський Гермоген, Матіян Михайло, Мурмилюк Прокіп, Обрізків Михайло, Оробець Іван, Понель Стефан, Посацький Ярослав, (Рурік Василь 14. XII. 1912.), Сірецький Лев, Слосарчук Стефан, Стефанів Тит, Сулятицький Михайло, Троян Северин, Турянський Володимир, Христан Василь, Шинкарук Стефан. Приватист: Левицький Йосиф.

Кляса VIIа: Воевудка Іван, Гермак Лука, Депутат Теодор, Ковалик Станислав, Майковський Омелян, Маруцак Роман, Моклович Ізидор, Мурмилюк Василь, Олішник Никола, Павлюк Ілля, Находків Никола, Проців Антін, **Семотюк Андрій**, (Семотюк Василь 7. X. 1912.), Семотюк Йосиф, Соловчук Василь, Станецький Никола, Старчук Іван, **Яковіщук Онуфрій**, Ясіньський Олекса, Яцевюк Петро 13. XII. 1912.), **Яшан Василь**.

Кляса VIIб: Ботулинський Рудольф, Винниченко Іван, (Григорчук Іван 15. III. 1913.), Гушуватюк Девис, Данилович Никола, Дурделла Михайло, Ерстенюк Никола, Жирук Григорій, Іваничук Михайло, Камінецький Юліян, Клодицький Володимир, Кушнір Михайло, Лазорів Василь, Лукач Семен, (Луців Махайло 19. IV. 1913.), Микуляк Теодор, (Морекій Іван 6. XII. 1912.), Ортинський Адольф, Палійчук Петро, Пасіка Петро, Сорохан Никола, Трач Станислав, Шлемкевич Михайло, (Юркевич Йосиф 15. III. 1913.), Яшан Іван 7. IX. 1912.).

XIV. Відозва до родичів і опікунів.

Шкільний рік розпочне ся торжественним богослуженем, дня 3. вересня 1913. р. на котре мають безусловно явити ся всі записані ученики.

Запис учеників до I. класи і до класи приготовляючої, іменно сих, що не здавали вступного іспиту перед Феріями, буде відбувати ся 30. і 31. серпня, всіх прочих (отже тих учеників, що вже здали іспит до I. і до приготовляючої класи і учеників до виспих клас (II. до VIII.) 1. і 2. вересня.

Ученики мають зголосити ся лично враз із вітцем або матерію або домовим надзирателем (господарем або господинею) та принести з собою шкільне свідощтво з послідного півроку і виписати 2 виписові карти, на котрих повинні також точно виписати, яких предметів надобовязкових наміряють учити ся. Неправильне навіщане науки надобовязкових предметів впливає від'ємно на оцінку поведеня ученика взагалі.

Ученики, що вперше вступають до закладу, мають явити ся в товаристві вітця, матери або опікуна і принести: а) метрику хрещеня, б) свідощтво шкільне того закладу, де передше побирали науку, з потвердженем Дирекції, що можна їх прийняти до другого закладу.

Кождий ученик, котрий зголошує ся до I. класи гімн. або до кл. приготовляючої, а ходив передше до IV. зглядно III. класи народної школи, має принести свідощтво шкільне тої школи а також **свідощтво заціпленої віспи** найдавніше в році перед зголошенем до гімназії або **свідощтво реванцинації**.

Кождий ученик гімназияльний платить при виписі 2 корони на наукові прибори, а 1 кор. на закупу приборів до забав; ученики, що вперше вступають до закладу, платять крім того вступну таку 4 корони 20., котру складають також ученики, що переходять з класи приготовляючої до I. гімназияльної.

Ученики класи приготовляючої платять вступну таку 2 корони і 1 кор. до заб. фонду.

Шкільна оплата виноситься в гімназії за кожний піврік 40 корон, а в класі приготівляючій 10 корон. Сю оплату має ученик, що не є від неї уільнений, зложити найдаліше до шести тижнів кожного півроку, а ученики I. класу обов'язані сю оплату зложити до кінця листопада.

По мысли розпорядження Вис. ц. к. Мініст. Пр. з 6. мая 1890. Ч. 8836. можуть ученики I. класу гім., виявивши ренетентів, вносити подане о увільнене від шкільної оплати вже в I. півроці. Тим з них, котрі з поведеня одержать після скалі поту пайменьше „добру“ а з предметів найменьше „достаточну, до кінця жовтня і викажуть ся належито виписаним і бодай двома властями потвердженням свідощтвом убожества, може ц. к. Рада шкільна краєва признати увільнене від оплати під услівем, що їх піврічні викази поступів будуть відповідати приписаним вимогам. Наколи би се не наступило, мусить дотичний ученик зараз з початком другого півроку зложити шкільну оплату за I. піврік. Таке подане о увільнене має внести кожний ученик в перній половині місяця версеня.

Ученикам не вільно мешкати деінде як лише там, де їм Дирекция позволить, проте порадно є, щоби родичі зглядно опікуни перше звідались в сій справі в Дирекції, а впрочім поміщене учеників з початком шкільного року условно собі застерегли.

Домовий надзір є відвічальний за поведене ученика поза школою. В сїм зглядї обов'язує окремиий регулямін, якого важїйні постанови отсі: Домовий надзір повинен пізнати шкільні правила, які обов'язують учеників в школї і поза школою, має уважати на се, щоби ученики без важної причини не занедбувати шкільних годин, а коли ученик задля недуги не міг прийти до школи, надзір має про причину неприсутности ученика в школї повідомити господаря класу або директора гімназії. Коли ученик по такій неприсутности в школї приходить знов до школи, дом. надзір має видати єму достовірне посвідчене недуги. Далше має уважати на се, щоби єго ученики виходили з дому чисто і порядно одягнені, щоби дбали про чистіть тіла а рано щоби вставали в такій порі, щоби ще встигли обмити ся, обратити ся і на визначену годину прийти до школи.

Також є обов'язком дом. надзору уважати на се, щоби єго ученики не ходили без потреби улицями міста іменно пізною порою і не шукали собі невідповідного товариства.

З огляду на небезпечні (заразливі) недуги регулямін постановляє отсе : ученик, у якого покаже ся заразлива недуга як : короста, запаленє очий, віспа, шкарлятина, дифтерія, кір, коклюш, тиф і и. не може ходити до школи так довго, аж лікар позволить, так само не може той ученик ходити до школи, що мешкає разом з такою недужою особою, також не вільно ученикам заходити до таких мешкань, де находять ся такі недуги. Заборонено брати участь в похоронах осіб, що померли на заразливу недугу.

Директор закладу, учителї або й лікар мають право в кождім часі заходити до мешканя ученика і коли дом. надзїр не сповняв би своїх обовязків або поміщенє ученика взагалї показало ся невідповідним, може директор жадати від родичів ученика зміни мешканя в противнім случаю усеунути ученика зі школи.

Услівя прийнятя учеників до буре оповіщують заряди буре вже перед фєриями або в часі фєрий у відповідний спосіб.

Вступні іспити до I. класи гімназьяльної і до класи приготовляючої відбудуть ся по фєриях 1. і 2. вересня. В кождім із сих термінів рішає ся безусловно о прийнятя ученика, а повторєне вступного іспиту чи в тім самім чи в другім заведено в краю з тою самою мовою викладовою є заборонєне під карою виключєня зі всіх гімназьяй. Вільно однак ученикови репробованому перед фєриями в гімназї польській приступити по фєриях до тогож іспиту в гімназї рускій і на відворот, наколи при пернім іспиті не відповів у викладовій мові. Зголошувати ся до нового іспиту не може репробований ученик скорше як по році в яким небудь заведено з тою самою мовою викладовою.

Ученики, що зголошують ся до I. клася гімназ., мусять кінчити в єім році совїтнім найменьше 10. рік, а до клася приготовляючої найменьше 9. рік житя.

При вступнім іспиті до клася приготовляючої масть ученики виказати ся таким засобом знаня, який можуть собі придбати в III. класї народної школи, а при іспиті до I. клася гімназьяльної таким, який в IV. класї нар. школи, а крім сєго мають відповісти сще слїдуючим вимогам, приписаним розпорядженєм Вис. ц. к. Мініст. В. і Пр. з дня 2. сїчня 1897 Ч. 31152: 1) в мові викладовій мають подати також письмєшну аналізу одного рєченя, іменно означити в нїм части мови і їх форми та

частини речення; 2) в рахунках мають бути в письмених виробках узгляднені також практичні питання із щоденного життя.

Ієніти поправчі будуть відбувати ся для 30. серпня, ієніти ветунні до кляе II.—VIII. почавши від 4. вересня 1913.

Звертає ся увагу родичів і опікунів, щоби з огляду на добро своїх дїтий або вихованців звідували ся як найчастїйше в гімназійальній канцелярії о їх успіхах в науці і поведеню (в годинах на се визначених і оповіщених).

Замітка: Всі ученики обовязані вже від самого початку шкільного року носити приписані мундури в школі і поза школою; звільнити від сего обовязку на рік 1913/1914. може Дирекция лише тих учеників I. кляси, котрі докажуть, що задля убожества не в силї справити собі мундур. „Шкільні правила“ (§. 2) виразно виеказують, що ученикам не вільно в чім небудь відступати від приписаного крою або краски поодиноких частин мундуру, ані взагалї вводити які небудь зміни.

Не вільно носити шкільних мундурів всім тим, що не суть учениками (отже і тим, що задля якої небудь причини покинули школу). Вищих може ц. к. Власть подїтична потягати до відвічальности.

Розклад годин
після нового плану для галицьких гімназій.

Ч. черг.	ПРЕДМЕТ	Число годин тижнево								Разом
		К Л Я С А								
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	
1	Наука релігії . . .	2	2	2	2	2	2	2	2	16
2	Викладовий язык .	3	4	3	3	3	3	3	4	26
3	Латинський „ .	6	6	6	6	6	6	5	5	46
4	Грецький „ .	—	—	5	4	5	5	4	5	28
5	Німецький „ .	5	4	4	4	4	4	4	4	33
6	Історія	2	2	2	2	3	3	4	3	21
7	Географія	2	2	2	2	1	1	—	—	10
8	Математика	3	3	3	3	3	3	3	2	23
9	Історія природи . .	2	2	—	—	3	2	—	—	9
10	Фізика і хемія . . .	—	—	2	3	—	—	4	3	12(13)
11	Пропедевт. філософ.	—	—	—	—	—	—	1	2	3
12	*Рисунки (обов.) . .	2	2	2	2	—	—	—	—	8
13	Каліграфія	1	—	—	—	—	—	—	—	1
14	*Гімнастика і забави (обов.)	2	2	2	2	2	2	2	2	16
15	Другий краєвий язык (згл. обов.) .	(2)	(2)	(2)	(2)	(2)	(2)	(2)	(2)	(16)
	Разом	30	29	33	33	32	31	32	32	252(253)
		(32)	(31)	(35)	(35)	(34)	(33)	(34)	(34)	(267)(268)

* Ч. 12 і 14). Ще не у всіх гімназіях обов'язк.

¹ В II-гім півроці 4.

В класі пригтовляючій: релігія — 2 год.; викладовий язык — 7 год.; німецький язык — 6 год.; математика — 3 год.; каліграфія — 2 год.; другий краєвий язык (згл. обов.) — 3 год.

XV. Шкільні підручники на шкільний рік 1913/14.

Класа	Релігія	Латинська мова	Грецька мова	Руська мова	Польська мова	Німецька мова	Географія і історія	Математика	Натур. історія. фізика	Пропедевт. філософії
Приготов.	Середній катихизм христ.-кат. релігії Коротка істор. бібл. старої нового завіта. О. Рудович.			Методична грамати́ка руської мови 50 сот. Кошовий-Огоновський Школа народна IV 90 сот.	Konarski Związła gramatyka jez. polsk. 50 c. Szkoła IV. 96 c	Початки науки німецького язика для IV. кл. нар. шкіл 80 с.		Рахунки IV. 40 с.		
I.	Середній катихизм христ. кат. релігії. 80 сот.	Самолевич-Цеглиньський, Граматика лат. для I і II. кл. 1 К 20 с. Др. Демичук, Лат. вирави на I. кл. 1 К. 60 сот.		Грамат. як в приготов. класі. Крушельницький Руська читанка для I. кл. 1 К 20 сот.	Грамат. як в пригот. класі. — Dr. M. Reiter Czytania polskie dla I. kl. 3 K	Герман-Петелєнц-Калитовський, Вирави німецькі для I кл. 1 К 80 сот.	Ю. Левицький, Географія для I. кл. 1 К 50 с. Др. Б. Барвіньський, Оповідання з рідної історії 2 К 20 с	П. Огоновський, Учебник арифметики ч. I. 1 К 80 с. — І. Сітницький, Геометрія для I. кл.	І. Верхратекій, Збірник арифметики ч. I. 3 К 20 с. Верхратекій Ботаніка на низній кл. 3 К 60 с.	
II.	Як в I. кл.	Граматика як в I. кл. Прокін Мостович, Латинські вирави для II. кл. 2 К.		Грамат. як в I кл. А. Крушельницький, Руська читанка для II. кл. 2 К. 70 сот.	Грам. як в I. класі Dr. M. Reiter, Czytania polskie dla II. kl. 3 K 40 c.	Герман-Петелєнц-Калитовський, Вирави німецькі для II. кл. 2 К	Др. Калитовський, Географія 4 К. Семкович-Білецький, Оповідання в веселіт. історії I. — 2 К.	Арифметика як в I. кл. М. Грицак Геометрія для II. і III. кл.	Як в I. класі.	
III.	Тороньський, Літургіка. Тороньський, Історія бібл. старої зав. 2 К.	Самолевич-Солтасік-Огоновський, Лат. грамати́ка ч. II. 2 К 40 с. Прухницький-Огоновський Вирави лат. III. кл. 1 К 60 с. Cornelius Nepos, вид. Сальо 1 К. 60 сот.	Фідерер-Цеглиньський Грецька грама́т. 3 кор. Вішковський Таборський Роздольський, Грецькі вирави 3 К.	Стоцький-Гартнер, Руська грамати́ка 2 К А. Крушельницький, Руська читанка для III. кл. 3 К.	Malecki. Gramatyka języka polskiego 2 K 40 c. Dr. M. Reiter Czytania polskie dla III kl. 3 K 40 c.	Герман-Петелєнц-Калитовський, Вирави німецькі для III. кл. 2 К	Географія як в II кл. Др. Кошицький, Оповідання з історії австр.-угорської монархії.	Огоновський, Учебник арифметики для III. кл. — Геометрія як II. кл.	Огоновський, Учебник фізики для низших клас 2 К 20 с.	
IV.	Тороньський, Історія біблійна нового завіта 1 К. 60 сот.	Граматика як в III кл. Прухницький-Огоновський Вирави лат. IV. кл. 2 К Caesar Comment. de bello Gallico. Вид. Макаршика 3 К.	Як в III кл.	Граматика як в III. кл. Читанка Руська для IV клася 2 К 40 сот.	Грам. як в III. кл. Próchnicki-Wojciechowski. Wypisy polskie IV. — 3 K 60 c.	Алиєвський-Гамчикевич, Німецькі вирави для IV. кл. 3 К	Беноні-Маєрський-Полянський, Географія австр.-угорської монархії 4 К 2) с. Закшівський-Барвіньський, Веселітня історія ч. I. 2 К 40 с.	Левицький-Огоновський Альгебра для висших кл. ч. I. 2 К — Савицький, Геометрія для висших клас 3 К 80 сот.	Фізика як в III. кл. Др. Ю. Гірняк, Начерк мінеральної і хемії. 2 К	
V.	Тороньський, Христ.-катол. догматика фундам. і аполіогет. 2 К.	T. Livius Chrestomathie von Golling. 2 K Ovidius, вид. Скушневича-Макарушки 1 К. 60 с. Граматика як в III. кл.	Xenophon, Хрестоматія, Вид. Макарушка 2 К. 40 с. — Номегі Плас I. Soltysik 1 К. 20 с. Грамат. як в III. кл.	Др. К. Лучаковський, Взорн поезії і прози для V. кл. 3 К 60 с.	Próchnicki, Wzory poezyi i prozy — 3 K	Dr. Ippoldt und Stylo Deutsches Lesebuch. V. Klasse. 3 K. 80 c.	Історія як в IV. кл. части I. і II. 2 К 40 с. 2 К 60 с. Географія як в II. кл.	Як в IV. кл.	Н. Мельник, Мінералогія і геологія 2 К 20 с. Роставинський-Верхратекій, Ботаніка для висших кл. 2 К. 40 с.	
VI.	Тороньський, Догматика частна. 2 К.	Грам. як в III. кл. Sallustius, Catilina, вид. Soltysik 60 с. — Cicero In Catilinam orat. вид. Kornitzer 70 с. — Vergilius, вид. Eichler Rzepiński 1 К 70 с	Homeri Ilias I. і II, вид. Soltysik II. ч. 1 К 50 с. Herodot. Wybór z Dziejów. Scheindler-Terlikowski 2 K. Грамат. як в III. кл.	Начовський, Віймки з українського письменства 1 К 50 сот. Барвіньський, Віймки з укр.-р. нар. словесности 1 К 50 с.	Tarnowski i Bobin, Wypisy polskie dla szkół reali. I. 3 K	Ippoldt u. Stylo. Deutsches Lesebuch. VI Klasse. 3 K 60 c.	Історія як в V. кл. ч. II. 2 К 60 с. Географія як в II. кл.	Левицький-Огоновський Альгебра ч. II. 3 К. Савицький, Геометрія 3 К 80 с. Льюгаритми Кранца 1 К. 30 с.		
VII.	Дорожинський, Етика. 2 К.	Cicero Pro Milone, вид. Bednarski 80 с. Tusculanae вид. Müller 90 с. Vergilius як в VI. кл.	Homeri Odyssea, Christ-Jezienicki. 3 K. Demosthenes Olynth I. περί ελπίης - Schmidt Плятона <i>Апология</i> Christ-Lewicki 1 K	Барвіньський, Віймки з укр.-руської народної літератури ч. I. 3 кор.	Tarnowski i Bobin, Wypisy polskie II. 3 K.	Ippoldt u. Stylo. Deutsches Lesebuch VII. Klasse 4 K.	Закшівський-Барвіньський, Історія веселіт-на ч. III. 2 К	Як в VI. кл.	Др. В. Левицький, Фізика для висших кл. 4 К.	Мандибу́р, Ботаніка 1 К 80 с.
VIII.	Ванзер-Стефанович, Історія христ.-катол. церкви. 2 К. 40 с.	Horatius, вид. Dolnicki 1 К 50 с. — Tacitus, Annales, Staromiejski — 2 К 20 с.	Plato, Chrestomatya wyd. Jędrzejowski 3 K Sophocles Oedipus Rex вид. Majchrowicz 1 K 12 с. Одиссея як в VII. кл.	Барвіньський, Віймки з укр.-руської нар. словесности ч. II. 4 К	Tarnowski-Próchnicki Wypisy polskie II. 3 K 60 c.	Ippoldt, Deutsches Lesebuch. VIII. Klasse 4 K.	Фінкель-Гломбінський-Білецький, Історія і статистика австр.-уг. монархії. 1 К 80 с. — Левицький-Матієв, Історія краю рідного 2 К 40 с.	Як в VI. кл.	Як в VII. кл.	

